

► Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Persidangan Buruh Antarabangsa
Sesi Ke-110, 2022

Laporan VI

▶ Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Perkara Keenam dalam agenda

ISBN 978-92-2-036623-3 (cetak)
ISBN 978-92-2-036622-6 (pdf Sesawang)
ISSN 0074-6681

Edisi Pertama 2022

Penandaan yang digunakan dalam penerbitan ILO, yang selaras dengan amalan United Nations, dan pembentangan bahan di dalamnya tidak menyirat sebarang pendapat apa jua pun di pihak International Labour Office mengenai status undang-undang mana-mana negara, kawasan atau rantau. atau pihak berkuasanya, atau mengenai pengehadan sempadannya.

Rujukan kepada nama firma dan produk dan proses komersial tidak menyirat pengindorsan mereka oleh International Labour Office, dan sebarang kegagalan untuk menyebut firma, produk atau proses komersial tertentu bukanlah tanda penolakan.

Maklumat mengenai penerbitan ILO dan produk digital boleh didapati di: www.ilo.org/publns.

➤ Kandungan

	Muka surat
Singkatan.....	5
Pengenalan.....	7
Bab 1. SSE (Social and Solidarity Economy/Ekonomi Sosial dan Perpaduan)	
di seluruh dunia.....	10
Kontur SSE.....	10
Gambaran keseluruhan rantau.....	15
Afrika.....	15
Amerika.....	17
Negara-negara Arab.....	20
Asia dan Pasifik.....	22
Eropah dan Asia Tengah.....	24
Bab 2. Sumbangan kepada kerja wajar dan pembangunan mampan.....	27
Pekerjaan dan penjanaaan pendapatan.....	27
Perlindungan sosial dan pemberian perkhidmatan sosial.....	32
Hak semasa bekerja.....	34
Kesaksamaan jantina.....	37
Dialog sosial.....	38
Transisi kepada ekonomi formal.....	39
Pencegahan dan pemulihan krisis, dan promosi aman dan daya tahan.....	41
Transisi digital adil.....	44
Transisi adil kepada pemampanan alam sekitar.....	45
Bab 3. Hubungan dan konstituen ILO.....	48
Kerajaan.....	48
Organisasi-organisasi pekerja.....	50

Muka surat

Organisasi-organisasi majikan.....	52
Bab 4. Tindakan pejabat ke atas SSE.....	53
Latar belakang sejarah.....	53
Program-program semasa.....	55
Dasar pembangunan kerjasama dan perkongsian.....	57
Pembangunan kapasiti.....	58
Bab 5. Kerja wajar dan SSE: Cabaran, peluang dan hala tuju masa hadapan.....	60
Promosi persekitaran kondusif untuk SSE.....	61
Kerja Pejabat masa hadapan berkenaan SSE.....	63
Apendiks.....	65

➤ Singkatan

ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
CEPES	Spanish Social Economy Employers' Confederation
CIRIEC	International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy
COPAC	Committee for the Promotion and Advancement of Cooperatives
EURICSE	European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises
GCC	Cooperation Council for the Arab States of the Gulf
ICA	International Cooperative Alliance
ICMIF	International Cooperative and Mutual Insurance Federation
ILO	International Labour Organization
MERCOSUR	Southern Common Market
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSH	occupational safety and health
RIPESS	Intercontinental Network for the Promotion of Social Solidarity Economy
SEWA	Self-Employed Women's Association
SME	Small and medium-sized enterprise
SSE	social and solidarity economy
Turin Centre	International Training Centre of the ILO
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNHCR	Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
UNRISD	United Nations Research Institute for Social Development

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Singkatan

UNTFSE	United Nations Inter-Agency Task Force on Social and Solidarity Economy
WEIGO	Women in Informal Employment: Globalizing and Organizing
2030 Agenda	2030 Agenda for Sustainable Development

➤ Pengenalan

1. Pada bulan Mac 2021, di Sesi ke-341, Badan Pentadbir memutuskan untuk meletakkan dalam agenda Sesi ke-110 (2022) Persidangan Buruh Antarabangsa suatu perkara berhubung dengan kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan (SSE), untuk perbincangan umum.¹
2. **Keputusan tersebut membuka jalan perbincangan komprehensif pertama mengenai SSE dengan ILO.** Walaupun SSE bukan suatu konsep baharu, kepentingan dasar dan keterlihatannya telah berkembang dengan ketara sejak permulaan abad ini. Deklarasi ILO mengenai Keadilan Sosial untuk Globalisasi Saksama (2008) mengiktiraf ekonomi sosial yang kukuh sebagai kritikal kepada pembangunan ekonomi yang mampan dan peluang pekerjaan. Deklarasi Seratus Tahun ILO untuk Masa Hadapan Kerja (2019) mengiktiraf peranan SSE dalam menjana pekerjaan yang baik, pekerjaan yang produktif dan taraf hidup yang lebih baik untuk semua. Seruan global ILO untuk bertindak bagi pemulihan berpaksikan manusia daripada krisis COVID-19 yang terangkum, mampan dan berdaya tahan (2021) mengiktiraf peranan SSE untuk pemulihan yang luas dan kaya pekerjaan dengan peluang kerja wajar untuk semua. Oleh itu, adalah tepat pada masanya untuk membincangkan nilai tambah SSE dan peranannya dalam memajukan keadilan sosial melalui kerja wajar dan dalam menggalakkan pembangunan mampan.
3. **Tiga piawaian buruh antarabangsa terkini membuat rujukan terus kepada SSE.** Syor Promosi Koperasi, 2002 (No. 193), menekankan bahawa masyarakat yang seimbang memerlukan kewujudan sektor awam dan swasta yang kukuh, serta sektor koperasi, bersama dan sektor sosial dan bukan kerajaan yang kukuh. Peralihan daripada Syor Ekonomi Tidak Formal kepada Ekonomi Formal, 2015 (No. 204), memperakui koperasi dan unit SSE sebagai satu cara untuk memudahkan peralihan kepada ekonomi formal, sambil mengiktiraf bahawa mereka mungkin beroperasi dalam ekonomi tidak formal. Syor Pekerjaan dan Kerja Wajar untuk Keamanan dan Berdaya Tahan, 2017 (No. 205), mengiktiraf peranan koperasi dan inisiatif ekonomi sosial lain dalam membolehkan pemulihan dan membina daya tahan.
4. **Promosi SSE yang kukuh juga berkaitan dengan promosi perusahaan yang mampan.** Kesan krisis COVID-19 telah memburukkan lagi defisit kerja wajar sedia ada, peningkatan kemiskinan, ketidaksamaan yang meluas dan jurang digital yang terdedah di dalam dan di kalangan negara.² Pada masa apabila panggilan untuk cara baharu menjalankan perniagaan semakin berkembang, SSE boleh menyediakan asas untuk model perusahaan yang memupuk keterangkuman, kemampanan dan daya tahan.³ Unit-unit SSE ialah perusahaan yang mampan setakat mana ia berdaya maju dari segi ekonomi dan mengikut nilai dan prinsip SSE, seperti yang diperihalkan dalam Bab 1, yang membawanya untuk mengutamakan maruah manusia, kelestarian alam sekitar dan kerja wajar berbanding usaha mencari keuntungan yang sah.⁴
5. **Sejak permulaannya, ILO telah meramalkan kerelevanan koperatif – yang terdiri daripada segmen paling tersusun SSE di kebanyakan negara di dunia⁵ – pada mandatnya.** Perkara 12 Perlembagaan ILO menetapkan bahawa ILO “boleh membuat pengaturan yang sesuai untuk [...] perundingan yang difikirkannya wajar dengan pertubuhan antarabangsa bukan kerajaan yang diiktiraf, termasuk organisasi antarabangsa bagi majikan, pekerja, petani dan koperasi.” Seawal tahun 1919, hubungan formal telah terjalin di antara ILO dan International Cooperative

¹ ILO, *Minutes of the 341st Session of the Governing Body of the International Labour Office*, GB.341/PV, 2021, para. 50.

² ILO, *Global call to action for a human-centred recovery from the COVID-19 crisis that is inclusive, sustainable and resilient*, 2021, para. 3.

³ An enterprise is “the view of an institutional unit as a producer of goods and services. The term enterprise may refer to a corporation, a quasi-corporation, a [non-profit institution] or an unincorporated enterprise.” See United Nations et al., *System of National Accounts 2008*, 2009, para. 5.1.

⁴ ILO, *Conclusions concerning the promotion of sustainable enterprises*, International Labour Conference, 96th Session, Geneva, 2007. The conclusions explicitly refer to cooperatives.

⁵ David Hiez, *Guide to the Writing of Law for the Social and Solidarity Economy* (SSE International Forum, 2021).

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Pengenalan

Alliance (ICA). Koperasi telah dipaparkan dalam piawaian buruh antarabangsa sejak 1947. Syor No. 193 menyediakan rangka kerja untuk membangunkan dasar dan perundangan koperasi pada abad kedua puluh satu.

6. **ILO telah menerajui promosi SSE dalam sistem United Nations (UN).** Pada tahun 1971, ILO mengasaskan bersama Committee for the Promotion and Advancement of Cooperatives (COPAC). Ini adalah perkongsian pelbagai pihak yang melibatkan agensi UN dan organisasi koperasi yang menyokong promosi dan pembangunan aktiviti mengenai koperasi. Pada 2013, ia mengasaskan bersama United Nations Inter-Agency Task Force on Social and Solidarity Economy (UNTFSSSE), yang terdiri daripada 17 agensi UN dan Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) sebagai ahli dan 14 organisasi masyarakat sivil dan institut penyelidikan sebagai pemerhati. Memandangkan peranan utama ILO dalam platform pelbagai hala ini, perbincangan umum memainkan peranan penting dalam mempromosikan kesepaduan yang lebih besar merentas sistem pelbagai hala mengenai peranan SSE dalam mempromosikan pembangunan mampan melalui kerja wajar.
7. **Memandangkan kepentingan SSE yang semakin meningkat, penjelasan lanjut diperlukan mengenai definisi, ukuran, saiz, impak, had dan potensinya.** SSE telah mendapat keterlihatan untuk peranannya dalam mewujudkan dan mengekalkan pekerjaan serta menyediakan perkhidmatan untuk ahli-ahli, pengguna-pengguna dan komuniti semasa pandemik COVID-19.⁶ Perbincangan umum adalah perbahasan peringkat tinggi pertama dalam mana-mana dana, program atau agensi sistem UN di sekitar potensi pembangunan SSE. Peranan utama ILO dalam mempromosikan SSE berpunca daripada mandat perlembagaannya. Ia juga mencerminkan pertalian antara SSE, yang meletakkan ekonomi pada perkhidmatan manusia dan planet ini, dan mandat keadilan sosial ILO dan Agenda Kerja Layak. Adalah menjadi tanggungjawab perlembagaan ILO, yang terhasil daripada Deklarasi Philadelphia 1944, untuk meneliti dan mempertimbangkan dasar dan langkah ekonomi dan kewangan berdasarkan objektif asas bahawa “semua manusia, tanpa mengira kaum, kepercayaan atau jantina, mempunyai hak untuk mengejar kesejahteraan material dan pembangunan rohani mereka dalam keadaan kebebasan dan maruah, keselamatan ekonomi dan peluang yang sama”.⁷
8. **Seperti yang dipersetujui oleh Badan Pentadbir ILO pada Sesi Ke-341 (Mac 2021), hasil yang dijangkakan daripada perbincangan umum adalah kesimpulan dan resolusi untuk memberikan panduan lanjut bagi Organisasi.** Hasil yang diharapkan ini adalah untuk:
  - menyediakan takrifan universal istilah "ekonomi sosial dan perpaduan", termasuk prinsip dan nilai yang berkaitan;
  - menilai sumbangan SSE kepada kerja wajar dan untuk mengurus dan mempromosikan sokongan keseluruhan untuk orang ramai melalui peralihan yang mereka hadapi sepanjang hayat bekerja mereka;
  - menyediakan garis panduan dasar untuk Negara Ahli yang ingin mewujudkan persekitaran yang kondusif untuk SSE negara;
  - melengkapkan Pejabat dengan panduan tentang cara melibatkan diri dalam promosi SSE di seluruh dunia, termasuk melalui kerjasama pembangunan; dan

⁶ OECD, “Social economy and the COVID-19 crisis: current and future roles”, OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19), 2020.

⁷ Declaration of Philadelphia, Part II(a).

- menggalakkan Pejabat untuk menubuhkan dan mengekalkan julat luas perkongsian dengan institusi, organisasi dan agensi mewakili SSE, atau melibatkan diri dalam promosi SSE.⁸

9. Laporan ini disusun kepada lima bab, seperti berikut:

- Bab 1 menggariskan kontur SSE di seluruh dunia, menghuraikan blok bangunan konsep dan mencadangkan definisi untuk perbincangan. Ia juga membentangkan gambaran keseluruhan rantau mengenai SSE.
- Bab 2 menyediakan bukti sumbangan SSE kepada keutamaan pembangunan global yang ditakrifkan oleh Agenda Kerja Wajar dan Agenda 2030 untuk yang lebih luas bagi Pembangunan Mampan (Agenda 2030).
- Bab 3 membincangkan hubungan konstituen tiga pihak ILO dengan SSE, menggunakan contoh daripada seluruh dunia.
- Bab 4 memerihalkan kerja Pejabat mengenai SSE, dengan tumpuan khusus pada latar belakang sejarah, program-program semasa, dasar kerjasama pembangunan dan perkongsian serta aktiviti pembangunan kapasiti.
- Bab 5 membincangkan cara ke hadapan dari segi memperkukuh sumbangan SSE kepada kerja wajar dan pembangunan mampan. Ia menekankan kepentingan mempromosikan persekitaran yang kondusif untuk SSE, membincangkan hubungan di antara SSE dan masa depan kerja dan mencadangkan jalan untuk kerja Pejabat masa depan di SSE.⁹

---

⁸ ILO, *Agenda of the International Labour Conference: Agenda of future sessions of the Conference*, GB.341/INS/3/1(Rev.2), 2021, Appendix I, para. 8.

⁹ The references to names or publications and examples provided in this report do not imply their endorsement by the International Labour Office, and any failure to mention a particular name, publication or example is not a sign of disapproval. The empirical evidence mentioned draws largely on secondary sources believed to be reliable. The Office does not guarantee the accuracy or completeness of any such information, including links to websites, and undertakes no responsibility to verify any of that information.

➤ Bab 1. SSE di seluruh dunia

Kontur ekonomi sosial dan perpaduan

10. **“Ekonomi sosial dan perpaduan” (Sosial and Solidarity Economy) (singkatannya “SSE”) adalah istilah payung yang merangkumi unit-unit institusi yang luas.** ¹⁰ Istilah ini telah mendapat perhatian dalam sistem UN melalui UNTFSE dan dalam dokumen formal ILO seperti Deklarasi Seratus Tahun ILO untuk Masa Depan Kerja (2019) dan seruan global untuk bertindak bagi pemulihan berpaksikan manusia daripada krisis COVID19 yang terangkum, mampan dan berdaya tahan (2021). Istilah itu, bagaimanapun, pada masa ini tidak mendapat penerimaan sejagat. Istilah lain yang berkait rapat dengan SSE termasuk, antara lain, "ekonomi sosial", "sektor ketiga", "perusahaan sosial", "sektor bukan keuntungan", ekonomi perpaduan", ekonomi alternatif" dan "ekonomi popular". ¹¹
11. **Istilah yang berbeza mencerminkan kepelbagaian tradisi.** Bergantung pada konteks, ia mungkin boleh ditukar ganti dengan istilah "ekonomi sosial dan perpaduan" atau berbeza dalam pelbagai takat dalam rujukan dan konotasinya. Laporan ini menggunakan istilah "ekonomi sosial dan perpaduan", yang cukup luas untuk menampung pelbagai tradisi dan realiti merentas negara dan rantau.
12. **Sejak permulaan abad ini, perundangan mengenai SSE telah diterima pakai di sekurang-kurangnya 20 negara.** Perundangan kebangsaan mengenai SSE telah dibangunkan di Negara-negara Plurinasional Bolivia, Cabo Verde, Cameroon, Colombia, Costa Rica, Djibouti, Ecuador, Perancis, Greece, Honduras, Luxembourg, Mexico, Portugal, Romania, Senegal, Slovakia, Sepanyol, Tunisia, Uruguay dan Republik Bolivarian Venezuela. Negara-negara lain, seperti Brazil, Republik Dominican, Republik Korea dan Afrika Selatan, sedang menyediakan dasar SSE nasional. Negara tertentu, termasuk Argentina (Entre Rios, Mendoza dan Rio Negro), Belgium (Brussels dan Wallonia), Brazil (Minas Gerais, antara lain), Kanada (Quebec) dan Itali (Emilia Romagna, antara lain) telah menerima pakai perundangan SSE di peringkat sub-nasional. Di banyak negara, termasuk Chile, Mali dan Nicaragua, pihak berkuasa SSE kerajaan telah ditubuhkan oleh undang-undang.
13. **Takrifan ekonomi sosial dan perpaduan yang mencukupi harus menyatakan siapa yang melakukan apa, bagaimana dan mengapa (dengan kata lain, ejen, aktiviti, prinsip dan nilainya).** Pemahaman bersama tentang SSE muncul daripada pembangunan perundangan dan rangka kerja statistik mengenai SSE. Walaupun konsensus timbul mengenai nilai dan prinsip SSE, tidak ada persetujuan sejagat mengenai bentuk organisasi yang terkandung di bawahnya. Walaupun definisi yang dipersetujui secara universal mungkin tidak menangkap sepenuhnya kepelbagaian SSE di seluruh dunia, ketiadaannya menghalang representasi SSE yang mencukupi dalam dasar dan strategi pembangunan antarabangsa. Ia juga menghalang penyusunan statistik SSE yang komprehensif, boleh dipercayai dan setanding di peringkat antarabangsa.

¹⁰ An institutional unit is an “economic entity that is capable, in its own right, of owning assets, incurring liabilities and engaging in economic activities and in transactions with other entities.” Institutional units include non-financial corporations, financial corporations, general government, households and non-profit institutions serving households. See United Nations et al., para. 4.2.

¹¹ Frank Moulaert and Oana Ailenei, “Social Economy, Third Sector and Solidarity Relations: A Conceptual Synthesis from History to Present”, *Urban Studies* 42, No. 11 (2005): 2037–2053.

14. Set nilai yang membezakan SSE daripada sub-set ekonomi yang lain, seperti yang ditunjukkan dalam perundangan negara dan sub-nasional, boleh dianggap termasuk dalam lima kategori berbeza, seperti yang dinyatakan di bawah.¹²
- Penjagaan untuk manusia dan planet: pembangunan manusia yang penting, kepuasan keperluan komuniti, kepelbagaian budaya, budaya ekologi dan kemampunan.
  - Egalitarianisme: keadilan, keadilan sosial, ekuiti, kesaksamaan dan tanpa diskriminasi.
  - Saling bergantung: perpaduan, gotong-royong, kerjasama, kepaduan sosial dan keterangkuman sosial.
  - Integriti: ketelusan, kejujuran, amanah, akauntabiliti dan tanggungjawab bersama.
  - Tadbir sendiri: pengurusan diri, kebebasan, demokrasi, penyertaan dan subsidiari.
15. **Satu set prinsip SSE mengoperasi nilai SSE.** Walaupun nilai atau prinsip SSE tertentu mungkin digunakan di luar SSE, set nilai SSE dan set prinsip yang bersama-sama memberikan keselarasan kepada SSE. Lima prinsip SSE telah dipaparkan dengan ketara dalam perundangan terkini mengenai SSE:¹³
- **Tujuan sosial atau awam:** Unit-unit SSE bertujuan untuk memenuhi keperluan ahli-ahli mereka, atau komuniti atau masyarakat tempat mereka bekerja atau tinggal, dan bukannya untuk memaksimumkan keuntungan. Tujuannya mungkin sosial, budaya, ekonomi atau alam sekitar, atau gabungannya. Mempromosikan perpaduan dalaman dan perpaduan dengan masyarakat, mereka berusaha untuk mendamaikan kepentingan ahli-ahli, pengguna atau benefisiari mereka dan kepentingan umum. Sesetengah undang-undang negara merujuk kepada prinsip ini sebagai "keutamaan manusia dan tujuan sosial berbanding keuntungan".
  - **Larangan atau had pengagihan keuntungan:** Unit-unit SSE yang menjana hasil positif (keuntungan atau lebihan) mesti menggunakannya mengikut tujuannya.¹⁴ Mereka yang tidak dilarang daripada mengagihkan keuntungan mempunyai kekangan yang ketara terhadap keupayaan mereka untuk menjana dan mengagihkannya. Mereka yang mengagihkan lebihan berbuat demikian berdasarkan aktiviti ahli-ahli, seperti kerja, perkhidmatan, penggunaan atau naungan, bukannya berdasarkan modal yang dilaburkan. Sekiranya berlaku penjualan, transformasi atau pembubaran mereka, ramai yang terikat secara sah untuk memindahkan sebarang pendapatan atau aset baki kepada unit terhad yang serupa. Sesetengah undang-undang negara merujuk kepada prinsip ini sebagai "keutamaan orang dan bekerja daripada modal".
  - **Tadbir urus demokratik dan penyertaan:** Peraturan yang digunakan untuk unit-unit SSE memperuntukkan tadbir urus yang demokratik, penyertaan dan telus, membolehkan kawalan ahli-ahli melalui penyertaan aktif dalam menetapkan dasar dan membuat keputusan dan dengan memegang wakil dipilih untuk bertanggungjawab. Dalam unit SSE utama, ahli-ahli mempunyai hak mengundi yang sama (satu ahli, satu undi). Struktur mendatar dan menegak SSE juga dianjurkan secara demokratik.
  - **Kerjasama sukarela:** Penyertaan dalam unit-unit SSE bukan dipaksa atau wajib dan mesti melibatkan elemen pilihan yang signifikan. Ahli-ahli dan pengguna-pengguna menyertai dan kekal dalam unit-unit SSE secara sukarela dan bebas tanpa penalti atau ancaman penalti kerana tidak menyertai. Unit-unit SSE boleh melibatkan diri dalam kerjasama sukarela dan sokongan bersama dengan unit-unit SSE yang lain, mewujudkan struktur menegak dan membujur.

¹² The SSE values listed are based on a review by the Office of selected legislation on the SSE from Argentina (Entre Rios), Cabo Verde, Honduras, Mexico, Portugal and the Bolivarian Republic of Venezuela, all of which make explicit reference to the SSE values.

¹³ The SSE principles listed are based on a review of selected legislation on the SSE from Argentina (Entre Rios, Mendoza), Belgium (Wallonia), Bulgaria, Cabo Verde, Cameroon, Canada (Quebec), Colombia, Djibouti, Ecuador, France, Greece, Honduras, Luxembourg, Mexico, Portugal, Romania, Senegal, Slovakia, Spain, Tunisia, Uruguay and the Bolivarian Republic of Venezuela.

¹⁴ In cooperatives, surplus is derived from transactions with members, whereas profit is derived from transactions with nonmembers, if any. See Hagen Henry, *Guidelines for Cooperative Legislation: Third revised edition* (ILO, 2012).

- **Autonomi dan kebebasan:** Unit-unit SSE adalah ditadbir sendiri. Mereka mesti menikmati autonomi dan kebebasan daripada pihak berkuasa awam dan entiti-entiti lain di luar SSE dan mesti tidak tertakluk kepada gangguan dan kawalan luar yang tidak wajar. Jika mereka memasuki ke dalam perjanjian dengan unit-unit SSE yang lain atau pelakon-pelakon awam dan swasta atau mengumpul modal daripada sumber luar, mereka mesti berbuat demikian atas syarat-syarat konsisten dengan nilai dan prinsip SSE.
- 16. Pengeluaran barangan dan perkhidmatan adalah jenis utama aktiviti SSE yang dipaparkan dalam perundangan negara.** Beberapa undang-undang negara juga merujuk kepada penggunaan. Undang-undang SSE yang menangani pengumpulan aset biasanya meletakkan sekatan ke atas pengumpulan tersebut. Di seluruh dunia, aktiviti SSE berlaku yang termasuk dalam semua bahagian Klasifikasi Perindustrian Standard Antarabangsa Semua Aktiviti Ekonomi (semakan keempat).¹⁵
- 17. Ejen SSE ialah unit institusi yang menggunakan set nilai dan prinsip SSE.** Perundangan kebangsaan dan definisi antarabangsa membolehkan pengenalanpastian kepelbagaian bentuk organisasi dalam SSE, termasuk tetapi tidak terhad kepada koperasi, persatuan bersama, persatuan, yayasan, kumpulan bantu diri dan perusahaan sosial, seperti yang diperihalkan di bawah.
- **Koperasi** ialah "persatuan autonomi orang yang bersatu secara sukarela untuk memenuhi keperluan dan aspirasi ekonomi, sosial dan budaya bersama mereka melalui perusahaan yang dimiliki bersama dan dikawal secara demokrasi."¹⁶
  - **Masyarakat bersama** dianjurkan oleh individu-individu yang ingin memperbaiki keadaan ekonomi mereka melalui aktiviti kolektif. Ia berbeza daripada koperasi kerana ia adalah mekanisme untuk berkongsi risiko, sama ada peribadi atau harta, melalui sumbangan berkala kepada dana.¹⁷
  - **Persatuan** ialah sebuah entiti undang-undang yang terutama terlibat dalam menghasilkan perkhidmatan bukan pasaran untuk isi rumah atau masyarakat secara amnya dan sumber utamanya adalah sumbangan sukarela. Persatuan berasaskan komuniti atau akar umbi adalah berasaskan ahli-ahli dan menawarkan perkhidmatan kepada atau menyokong ahli kejurangan, komuniti atau kampung tertentu.¹⁸
  - **Yayasan** ialah entiti yang mempunyai aset atau endowmen yang boleh digunakan dan, menggunakan pendapatan yang dijana oleh aset tersebut, sama ada membuat geran kepada organisasi lain atau menjalankan projek dan programnya sendiri.¹⁹
  - **Kumpulan bantu diri** adalah serupa dengan koperasi dan masyarakat bersama di mana individu-individu bergabung dalam mencapai matlamat sokongan bersama, seperti sokongan teknikal dan kewangan, yang tidak boleh dicapai pada peringkat individu. Walau bagaimanapun, ia berbeza daripada kedua-duanya kerana ia tidak terlibat dalam aktiviti komersial.²⁰ Tambahan pula, banyak kumpulan bantu diri adalah di dalam ekonomi tidak formal.
  - **Perusahaan sosial** ialah unit yang menggunakan cara pasaran tetapi terutamanya untuk memenuhi tujuan sosial, seperti menggaji dan melatih individu-individu yang kurang bernasib baik (contohnya, orang kurang upaya dan menganggur jangka panjang), mengeluarkan produk yang mempunyai nilai sosial tertentu atau memberi perkhidmatan kepada orang yang kurang bernasib baik. dengan cara lain.²¹

¹⁵ UN, *International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC), Rev.4*, 2008.

¹⁶ ILO, *Recommendation No. 193*.

¹⁷ UN et al., para. 23.22.

¹⁸ UN et al., para. 2.17(e) and 23.19(g).

¹⁹ UN et al., para. 23.19(f).

²⁰ UN et al., para. 23.24.

²¹ UN, *Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work*, 2018.

- 18. Banyak undang-undang SSE memasukkan jenis organisasi konteks spesifik sebagai sebahagian daripada SSE.** Jenis sedemikian terutamanya termasuk *ejidos* and *comunidades*,²² organisasi pekerja, pra-koperatif, perusahaan sisipan, pusat pekerjaan khas, koperasi platform, persatuan perhutanan komuniti dan perikanan, organisasi pengeluar dan petani, kumpulan kepentingan ekonomi, unit ekonomi popular, persatuan kewangan mikro, persatuan kebudayaan, rekreasi dan pembangunan tempatan dengan matlamat altruistik, dan komuniti dan diri sendiri subsektor pengurusan. Undang-undang negara mengenai SSE biasanya menganggap bahawa sebarang bentuk organisasi lain adalah sebahagian daripada SSE jika ia mematuhi nilai dan prinsip SSE seperti yang dinyatakan dalam undang-undang tersebut.
- 19. SSE mengatasi dikotomi tradisional.** Ia termasuk pengeluar dan unit pasaran dan bukan pasaran yang beroperasi dalam ekonomi formal dan tidak formal. Contoh pengeluar pasaran termasuk koperasi, perusahaan bersama dan sosial, manakala pengeluar bukan pasaran termasuk persatuan dan yayasan. Unit-unit SSE mempunyai sifat dwi. Mereka adalah kedua-dua organisasi dan perusahaan. Sebagai kumpulan orang yang dianjurkan dengan tujuan tertentu, mereka adalah organisasi. Sebagai pengeluar barangan dan perkhidmatan, mereka adalah perusahaan. Sesetengah teks telah menggunakan istilah "perusahaan" dengan lebih sempit daripada takrif antarabangnya, contohnya, menghadkan perusahaan SSE kepada unit pasaran dan organisasi SSE kepada unit bukan pasaran. Walaupun beberapa konseptualisasi mengecualikan unit ekonomi tidak formal daripada SSE, Syor No. 204 mengiktiraf bahawa unit-unit SSE mungkin beroperasi dalam ekonomi tidak formal. .
- 20. Pendapat berbeza sama ada SSE adalah sebahagian daripada sektor swasta atau sub-set ekonomi yang berbeza daripada sektor awam dan swasta.** Rujukan kepada "sektor swasta" dalam perbincangan tiga pihak ILO nampaknya menggambarkan dua pemahaman yang berbeza tentang istilah tersebut.²³ Yang pertama merujuk kepada sektor swasta sebagai merangkumi unit institusi yang bukan sebahagian daripada, mahupun dikawal oleh, kerajaan. Kedua merujuk kepada sektor swasta sebagai merangkumi perusahaan yang berada di luar sektor awam dan tujuan utamanya adalah untuk memaksimumkan keuntungan dan mengagihkannya berdasarkan modal yang dilaburkan. Dalam maksud pertama, sektor swasta termasuk SSE, yang kekal berbeza daripada, dan tidak boleh dikurangkan kepada, sektor swasta yang memaksimumkan keuntungan. Dalam pengertian kedua, SSE berbeza daripada kedua-dua sektor awam dan swasta.
- 21. Terdapat banyak persamaan merentas dasar dan perundangan SSE dalam spesifikasi SSE.** Blok binaan untuk definisi yang dicadangkan bagi SSE termasuk satu istilah (ekonomi sosial dan perpaduan); satu set prinsip yang diperoleh daripada satu set nilai; dan pelbagai bentuk organisasi. Bersama-sama, ia menyediakan asas untuk definisi yang dicadangkan untuk perbincangan.

► **Definisi yang dicadangkan mengenai ekonomi sosial dan perpaduan untuk perbincangan**

Ekonomi sosial dan perpaduan (SSE) merangkumi unit institusi dengan tujuan sosial atau awam, terlibat dalam aktiviti ekonomi berdasarkan kerjasama sukarela, tadbir urus demokratik dan penyertaan, autonomi dan kebebasan, yang peraturannya melarang atau menghadkan pengagihan keuntungan. Unit-unit SSE mungkin termasuk koperasi, persatuan, persatuan bersama, yayasan, perusahaan sosial, kumpulan bantu diri dan unit lain yang beroperasi mengikut nilai dan prinsip SSE dalam ekonomi formal dan tidak formal.

²² In Mexico, *ejidos* are areas of communally farmed land under a system that is supported by the State and *comunidades* are land associations where land ownership is collectively held.

²³ ILO, *Report of the Committee on the Promotion of Cooperatives*, Record of Proceedings, International Labour Conference, 90th Session, 2002 (Record No. 23).

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Bab 1. SSE di seluruh dunia

22. **Definisi yang dicadangkan adalah berdasarkan dasar dan perundangan SSE sedia ada. Ia juga dimaklumkan oleh kerja konseptual terkini mengenai dasar dan statistik SSE.**²⁴ Oleh itu, ia mudah dioperasi. Takrifan yang dicadangkan bertujuan untuk menjadi fleksibel dan untuk menampung situasi yang pelbagai dalam konteks negara yang berbeza, selaras dengan kepelbagaian unit-unit SSE di seluruh dunia dan kepelbagaian rangka kerja konsep dalam dasar, perundangan dan rangka kerja statistik SSE.
23. **Definisi yang dicadangkan boleh memberikan dorongan untuk dialog sosial berorientasikan dasar mengenai SSE di pelbagai peringkat.** Selain itu, ia bertujuan untuk membolehkan kehalusan lanjut rangka kerja statistik pada SSE dan, akibatnya, pengumpulan data yang lebih sistematik. Tiga cabaran wujud berkenaan dengan mengukur dan membandingkan skop, saiz dan kesan SSE merentas lokasi atau konteks yang berbeza: kerumitan SSE itu sendiri; kekurangan definisi universal SSE; dan keterbelakangan metodologi untuk pengukuran SSE.²⁵ Data tentang saiz SSE wujud untuk bentuk organisasi tertentu (terutamanya koperasi, kesatuan kredit dan persatuan bersama) dan untuk rantau atau negara tertentu, tetapi bukan untuk SSE secara keseluruhannya di peringkat global.²⁶ Pejabat perangkaan negara lazimnya tidak mengukur dan menganalisis SSE sebagai sub-set khusus ekonomi, jadi komponennya muncul di bawah tajuk berasingan dalam statistik. Akaun satelit telah dibangunkan di negara-negara seperti Portugal dan Sepanyol untuk semua unit SSE yang dilindungi oleh perundangan masing-masing.
24. **Kerja konsep mengenai pengukuran SSE boleh dibina berdasarkan panduan terkini mengenai pengukuran koperasi.** Pada tahun 2013, Persidangan Perangkaan Buruh Antarabangsa ke-19 telah menerima pakai resolusi yang menyeru peningkatan usaha untuk menyusun perangkaan tentang koperasi.²⁷ Selepas itu, ILO, dengan kerjasama COPAC, menyediakan Garis Panduan berkenaan statistik koperasi, yang telah disahkan oleh Persidangan Antarabangsa ke-20 dalam tahun 2018.²⁸ Usaha sedang dijalankan oleh Pejabat untuk menguji dan membangunkan maklumat dalam Garis Panduan di negara-negara terpilih ke arah pembangunan set statistik yang koheren, harmoni dan piawai mengenai koperasi²⁹. Dalam tahun 2021, UNTFSSSE mengemukakan tiga kertas penyelidikan mengenai statistik SSE, memfokuskan pada; keadaan terkini;³⁰ latihan pemetaan;³¹ dan syor dasar dan arahan untuk penyelidikan masa hadapan.³²

---

²⁴ Bénédicte Fonteneau et al., *Social and Solidarity Economy: Our common road towards Decent Work*, Reader for the ILO Academy on the Social and Solidarity Economy (International Training Centre of the ILO, 2011); Peter Utting, *Public policies for SSE: Assessing progress in seven countries* (International Training Centre of the ILO, 2017); Bénédicte Fonteneau and Ignace Pollet, *The contribution of social and solidarity economy and social finance to the future of work* (ILO, 2019); Marie J. Bouchard and Gabriel Salathé-Beaulieu, *Producing Statistics on Social and Solidarity Economy: The State of the Art* (UNTFSSSE, 2021); UN, *Satellite Account on Non-profit and Related Institutions and Volunteer Work*, 2018.

²⁵ UNRISD, "Measuring the Scale and Impact of Social and Solidarity Economy", Issue Brief No. 09, August 2018.

²⁶ Bouchard and Salathé-Beaulieu, 11.

²⁷ ILO, *Resolution concerning further work on statistics of cooperatives*, 19th International Conference of Labour Statisticians, 2013.

²⁸ ILO, *Guidelines concerning statistics of cooperatives*, 20th International Conference of Labour Statisticians, Geneva, 2018

²⁹ Target countries are Costa Rica, Italy, the Republic of Korea, Turkey and the United Republic of Tanzania. For more information, see ILO, "Strengthening Social and Solidarity Economy Knowledge Base".

³⁰ Bouchard and Salathé-Beaulieu.

³¹ Coline Compère, Barbara Sak and Jérôme Schoenmaeckers, *Mapping International SSE Mapping Exercises* (UNTFSSSE, 2021).

³² Rafael Chaves-Avila, *Producing Statistics on Social and Solidarity Economy. Policy Recommendations and Directions for Future Research* (UNTFSSSE, 2021).

Gambaran keseluruhan rantau

25. **Seksyen ini meneliti situasi SSE di rantau yang berbeza.** Ia membincangkan variasi rantau dalam penggunaan terminologi berkaitan dengan SSE, memberikan sorotan kepada dasar awam, perundangan dan peraturan mengenai SSE di setiap rantau dan memeriksa dengan teliti bagaimana SSE ditangani dalam ekonomi serantau atau organisasi politik.

Afrika

26. **Prinsip-prinsip telah digunakan di rantau Afrika berabad-abad.** Rujukan kepada konsep itu sendiri telah dibuat dalam konteks Afrika dalam dekad pertama abad kedua puluh satu, pada mulanya di Utara dan Barat Afrika yang berbahasa Perancis dan kemudian selebihnya di benua itu. Walau bagaimanapun, kumpulan bantu diri, persatuan, organisasi bersama dan berasaskan ahli-ahli yang serupa telah lama tersebar luas di benua itu. Asal usulnya boleh dikesan kembali kepada sistem, struktur dan amalan tradisional, seperti yang merangkumi semangat Afrika *ubuntu* (kemanusiaan) di Afrika Timur, Tengah dan Selatan, *umoja* (kesatuan) di Afrika Timur dan *harambee* (bantu diri masyarakat) di Kenya.³³
27. **Banyak bentuk kerjasama tradisional telah bertahan dalam zaman penjajahan.** Mereka telah membuka jalan kepada kemunculan dan pengembangan unit-unit SSE yang kurang formal yang menggalakkan saling bantu-membantu, termasuk organisasi manfaat bersama dan skim insurans kesihatan berasaskan komuniti, yang telah melanjutkan perlindungan insurans kesihatan di kawasan luar bandar dan dalam ekonomi tidak formal.³⁴ Institusi kewangan sosial berasaskan ahli-ahli, termasuk persatuan simpanan dan kredit yang berputar, tersebar luas di benua itu, manakala pelbagai bentuk insurans mikro, termasuk pengebumian, adalah perkara biasa di Afrika Selatan dan Timur.³⁵
28. **Koperasi formal telah diperkenalkan pada tahun-tahun awal abad kedua puluh oleh pentadbiran kolonial ketika itu.** Dalam tempoh pasca penjajahan dari 1960-an hingga pertengahan 1990-an, banyak kerajaan negara menggunakan koperasi untuk menggalakkan pembangunan sosial dan ekonomi, terutamanya di kawasan luar bandar. Walau bagaimanapun, kawalan kerajaan ke atas, dan sokongan kepada, koperasi berkurangan dengan ketara semasa era pelarasan struktur (pada 1980-an dan 1990-an), mengakibatkan kemerosotan struktur

³³ Carlo Borzaga and Giulia Galera, *The potential of the social economy for local development in Africa: An exploratory report* (European Parliament, 2014).

³⁴ Nicholas Awortwi, "Social protection is a grassroots reality: Making the case for policy reflections on community-based social protection actors and services in Africa", *Development Policy Review* 36, Issue S2 (2018): O897–O913.

³⁵ ILO, *Protecting the poor: A microinsurance compendium II*, 2012, 218.

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Bab 1. SSE di seluruh dunia

koperasi tajaan kerajaan. Koperasi berautonomi dan bebas sedang digiatkan semula melalui beberapa siri pembaharuan politik, perundangan, sosial dan ekonomi yang telah diperkenalkan sejak pertengahan 1990-an.

- 29. Perusahaan sosial berkembang di Selatan, Timur dan Afrika Utara.**³⁶ Kajian 2020 menganggarkan bahawa, di Côte d'Ivoire, Mesir, Ethiopia, Ghana, Kenya, Maghribi, Nigeria, Rwanda, Senegal, Afrika Selatan, Tunisia dan Uganda, perusahaan sosial boleh menyediakan kira-kira 5.5 juta pekerjaan langsung dalam perusahaan sosial pada tahun 2030. Di antara negara-negara ini, Nigeria mempunyai bilangan perusahaan sosial tertinggi (1.2 juta), manakala Rwanda paling rendah (4,000). Sistem sokongan kewangan dan bukan kewangan serta persekitaran dasar di negara-negara ini juga berbeza secara meluas dari segi kondusif mereka untuk penubuhan dan pertumbuhan perusahaan sosial.³⁷
- 30. Dasar awam yang mempromosikan SSE telah meningkat di benua itu.** Lima negara (Cabo Verde, Cameroon, Djibouti, Senegal dan Tunisia) baru-baru ini telah membangunkan rangka kerja perundangan dan institusi mengenai SSE, manakala dua lagi (Maghribi dan Afrika Selatan)³⁸ sedang dalam proses membangunkannya. Undang-undang SSE Tunisia, dibangunkan dengan sokongan daripada ILO secara perundangan dan tiga pihak dan diterima pakai pada 2020, menetapkan rangka kerja rujukan dan sempadan untuk SSE. Cameroon menyediakan Program Kebangsaan untuk Pembangunan Ekonomi Sosial (PNDES) pada tahun 2020. Mali menerima pakai Dasar Kebangsaan untuk Promosi SSE dan pelan tindakannya pada 2014 dan undang-undang menubuhkan Pusat Sokongan Kebangsaan untuk Promosi SSE pada 2017 Rancangan untuk Senegal Baru Muncul 2014–23 menganggap SSE sebagai instrumen untuk peralihan kepada ekonomi formal.
- 31. Contoh-contoh berikut menggambarkan saiz SSE di empat buah negara di rantau Afrika:**
- SSE di Tunisia terdiri daripada 358 koperasi pertanian, 3,000 persatuan pengeluar, 48 organisasi manfaat bersama, 289 institusi kewangan mikro dan sekitar 21,000 persatuan. Ia mewakili 1 peratus daripada keluaran dalam negara kasar negara dan 0.6 peratus daripada tenaga buruhnya.³⁹ Pada 2020, dianggarkan terdapat 33,000 perusahaan sosial di negara ini.⁴⁰
  - Di Cameroon, tinjauan ILO 2019 terhadap 395 unit SSE menunjukkan bahawa bentuk organisasi yang paling lazim ialah kumpulan inisiatif biasa (58 peratus), koperasi (25 peratus) dan persatuan (15 peratus). mewakili 44 peratus daripada keahlian unit-unit tersebut dan 57 peratus daripada tenaga kerja mereka. Cabang utama aktiviti ekonomi bagi unit-unit SSE ialah pengeluaran tanaman (56 peratus), pengeluaran haiwan (22 peratus) dan pembuatan (18 peratus).⁴¹
  - Bilangan perusahaan sosial di Kenya, tidak termasuk koperasi, dianggarkan sekitar 3,244 pada tahun 2016.⁴² Organisasi koperasi simpanan dan kredit menyediakan perkhidmatan kewangan kepada lebih 4 juta rakyat Kenya dan kerap menawarkan perkhidmatan yang tidak dapat ditemui di tempat lain.⁴³

³⁶ Angela Hoyos and Diego F. Angel-Urdinola, "Assessing International Organizations' Support to Social Enterprise", *Development Policy Review* 37 (2019): O213–O229.

³⁷ Emily Barran et al., *Social Enterprises as Job Creators in Africa. The Potential of Social Enterprise to Provide Employment Opportunities in 12 African Countries 2020–2030. Study* (Siemens-Stiftung, 2020).

³⁸ In 2019, the Government of South Africa, with the ILO's technical support, published a draft green paper on a social economy policy, which was pending Cabinet approval in December 2021 when the Office report was being drafted. ILO, "A key step taken towards developing a social economy policy in South Africa".

³⁹ Akram Belhaj Rhouma, *Public Policies for the Social and Solidarity Economy and their Role in the Future of Work: The Case of Tunisia* (ILO, 2019).

⁴⁰ Barran et al.

⁴¹ ILO and Ministry of Small and Medium-sized Enterprises, Social Economy and Handicrafts (MINP MEESA) of Cameroon, *Evaluation des besoins des unités de l'économie sociale et identification des chaînes de valeur prioritaires pour la création d'emplois décents au Cameroun* (ILO, 2021).

⁴² British Council, *The state of social enterprise in Kenya*, 2017.

⁴³ Barran et al.

Bahagian koperasi dalam pemasaran produk pertanian utama kopi, tebu, piretrum dan susu) meningkat daripada 18.9 peratus pada 2015 kepada 22.2 peratus pada 2019.⁴⁴ (Gerakan koperasi Kenya terdiri daripada 21,000 masyarakat pada 2019 (meningkat daripada 17,500 pada 2015), dengan 14 juta ahli individu dan 555,000 pekerja.

- Pada 2019, Afrika Selatan mempunyai kira-kira 160,000 koperasi, 48,000 pertubuhan bukan untung dan lebih daripada 24,000 perusahaan sosial.⁴⁵ Persatuan Stokvel Kebangsaan Afrika Selatan mewakili 810,000 kumpulan stokvel, dengan lebih 11 juta ahli.⁴⁶

- 32. SSE diiktiraf sebagai laluan untuk pembangunan tempatan, mampan dan terangkum oleh pelbagai organisasi dan rangkaian di rantau ini.**⁴⁷ Kesatuan Afrika mengiktiraf ekonomi sosial sebagai penyumbang utama kepada penciptaan pekerjaan dan sedang membangunkan strategi SSE serantau, dengan sokongan daripada ILO.⁴⁸ Dokumen-dokumen keputusan Mesyuarat Serantau Afrika ke-12, ke-13 dan ke-14 ILO (masing-masing diadakan pada 2011, 2015 dan 2019) semua menyeru untuk promosi SSE.⁴⁹ **(49-footnote)** Strategi Pembangunan Sektor Swasta Bank Pembangunan Afrika 2013–17 menekankan potensi besar yang dimiliki oleh perusahaan sosial dan perniagaan sosial dalam memupuk inovasi sosial, perusahaan dan pembangunan rangkaian nilai.⁵⁰ Rangkaian Afrika untuk Ekonomi Sosial dan Perpaduan, yang ditubuhkan pada 2010 dan mempunyai 25 negara anggota, memberikan sokongan kepada ahli-ahlinya dalam merumuskan rangka kerja undang-undang dan dasar SSE negara melalui rangkaian nasional. Rangkaian nasional sedemikian wujud, contohnya, di Cameroon, Mali, Maghribi, Senegal dan Tunisia.

Amerika

- 33. SSE mempunyai sejarah yang kaya dan pelbagai di Amerika, di mana amalan berasaskan perpaduan bermula sejak zaman sebelum penubuhan Negara moden.** Unit-unit SSE yang terkenal di rantau ini termasuk koperasi pengeluar, perdagangan adil, penggunaan beretika, ekonomi tidak formal dan persatuan orang asli, institusi kewangan sosial dan inisiatif berasaskan komuniti lain seperti *quilombo*.⁵¹ Di rantau ini, SSE telah dirujuk sebagai "ekonomi sosial", "ekonomi perpaduan", "ekonomi popular" dan "sektor sosial".⁵² Di seluruh benua Amerika, banyak unit SSE merupakan majikan yang besar dan menyediakan perkhidmatan kepada segmen luas penduduk dalam sektor termasuk pertanian, kewangan, peruncitan, utiliti seperti elektrik dan insurans kesihatan.
- 34. Penduduk Asli menyumbangkan pengetahuan mereka tentang penganjuran ekonomi akar umbi berdasarkan prinsip timbal balik masyarakat.**⁵³ Di benua Amerika, penduduk asli mempunyai tradisi lama kerjasama

⁴⁴ Kenya National Bureau of Statistics, *Economic Survey 2020*, 2020.

⁴⁵ Department of Trade, Industry and Competition of South Africa, *Measuring the Social Economy in South Africa*, 2019.

⁴⁶ A stokvel is a rotating savings and credit association in South Africa. See National Stokvel Association of South Africa, "[Statement on Measures to Prevent COVID-19 Coronavirus Transmission](#)".

⁴⁷ ILO, *Social and solidarity economy actors: Driving the development of social innovation in Africa*, forthcoming.

⁴⁸ African Union, "[Second session of the specialised technical committee on social development, labour and employment \(STCSDLE-2\)](#)", 2017.

⁴⁹ The ILO's African Regional Meeting brings together the tripartite constituents to review the progress made by African countries in implementing the Decent Work Agenda in the light of the 2030 Agenda and the African Union's Agenda 2063.

⁵⁰ African Development Bank Group, *Supporting the transformation of the private sector in Africa. Private Sector Development Strategy, 2013-2017*, 2013.

⁵¹ *Quilombos* are contemporary peasant communities that were established by people of African descent who resisted slavery in Belize, Brazil, Colombia, Ecuador, Honduras, Nicaragua and Suriname. In many of these countries, the right of these communities to traditional lands is now recognized in national law.

⁵² Marcelo Saguier and Zoe Brent, "[Social and Solidarity Economy in South American regional governance](#)", *Sage journals* 17, Issue 3 (2017): 259–278.

⁵³ Julio Álvarez Quispe, "[La economía comunitaria de reciprocidad en el Nuevo contexto de la Economía Social y Solidaria: Una mirada desde Bolivia](#)", *Otra Economía* 6, No. 11 (2012): 159–170.

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Bab 1. SSE di seluruh dunia

berasaskan komuniti. Falsafah *buen vivir* atau *vivir bien* bagi penduduk asli di rantau Andes dan Amazon, yang termaktub dalam perlembagaan Ecuador 2008 dan 2009 masing-masing dan Negara Plurinasional Bolivia, menggalakkan timbal balik dan perpaduan.⁵⁴ Di seluruh rantau itu, unit-unit SSE untuk penduduk asli telah berusaha untuk membangunkan amalan konsisten dengan falsafah ini.⁵⁵ Terdapat tradisi yang sama mengenai kerjasama berasaskan komuniti di kalangan penduduk asli di Amerika Utara. Di Kanada, sebagai contoh, Koperasi Nelayan Kinoosao di Tasik Reindeer ialah salah satu unit SSE tertua, yang diperbadankan pada tahun 1945. Dari tahun 1950-an hingga 1990-an, terdapat peningkatan yang berterusan dalam koperasi orang asli dalam negara. Persatuan Koperasi Kanada mengumpulkan 123 koperasi orang asli dalam tahun 2012.⁵⁶

- 35. SSE mempunyai ciri yang berbeza di seluruh sub-rantau di benua Amerika.** Sebagai contoh, di Caribbean yang berbahasa Inggeris, kesatuan kredit mempunyai kehadiran yang kukuh. Konfederasi Kesatuan Kredit Caribbean ialah organisasi perdagangan dan pembangunan puncak untuk koperasi kewangan dan bukan kewangan di Caribbean. Organisasi berasaskan keahlian pekerja ekonomi tidak formal adalah terkenal di sub-rantau Andes dan di negara-negara Pasaran Bersama Selatan (MERCOSUR). Kebanyakan ahli Rangkaian Pemetik Sisa Amerika Latin dan Caribbean (LACRE Merah) berasal dari dua sub-rantau ini.⁵⁷ Persatuan perdagangan adil dan koperasi pertanian yang berusaha untuk meningkatkan kuasa rundingan petani kecil dan pekerja pertanian mempunyai kehadiran yang kukuh di Amerika Tengah.
- 36. Kerajaan semakin menerima pakai dasar SSE dan aliran utamakan SSE ke dalam rangka kerja dasar awam.** Lima negara (Colombia, Ecuador, Honduras, Mexico⁵⁸ dan Uruguay) dan satu wilayah (Quebec, Kanada) telah menerima pakai undang-undang rangka kerja SSE. Tambahan pula, undang-undang rangka kerja SSE sedang dibangunkan di Brazil dan Republik Dominican. Undang-undang Rangka Kerja untuk Koperasi di Amerika Latin telah diterima pakai pada tahun 2009, untuk memberikan panduan tentang aspek utama perundangan koperasi untuk negara di rantau ini. Di Colombia, Jawatankuasa antara sektor bagi Sektor Ekonomi Sosial dan Perpaduan telah diwujudkan pada tahun 2020 untuk menyelaraskan dan membimbing penggubalan dan pelaksanaan dasar dan program mengenai SSE. Costa Rica telah menerima pakai dasar awam dan pelan tindakan mengenai SSE untuk 2021–25 dan menubuhkan Dewan Nasional Ekonomi Perpaduan Sosial (CANAESS).
- 37. Contoh berikut menggambarkan saiz SSE di lima buah negara di Amerika:**
- Di Argentina, lebih daripada 80 peratus rangkaian elektrik luar bandar dijalankan secara kerjasama, dan 7 juta rakyat Argentina menerima kuasa elektrik daripada koperasi. *Mutuals* menyediakan perkhidmatan kesihatan kepada lebih 2.5 juta orang, dengan 7,000 *mutuals* menyediakan 40 peratus perkhidmatan kesihatan swasta.⁵⁹
  - Pada 2019, Kanada mempunyai 5,812 koperasi bukan kewangan, menggaji 105,000 orang dan menjana perolehan tahunan sebanyak 49.3 bilion dolar Kanada (AS\$40.7bilion).⁶⁰ Wilayah Quebec Kanada mempunyai 11,000 unit SSE, menggaji 220,000 orang dan menjana perolehan sebanyak 47.8 bilion dolar Kanada.⁶¹

⁵⁴ The philosophy is based on the notion of living well in harmony with other people and with nature.

⁵⁵ Antonio Luis Hidalgo-Capitán and Ana Patricia Cubillo-Guevara, "Deconstruction and Genealogy of Latin American Good Living (Buen Vivir). The (Triune) Good Living and its Diverse Intellectual Wellsprings", *Alternative Pathways to Sustainable Development: Lessons from Latin America*, International Development Policy Series No. 9 (Graduate Institute Publications, Brill-Nijhoff, 2017): 23–50.

⁵⁶ Co-operatives First, "Co-operatives in Aboriginal Communities in Canada", 2016.

⁵⁷ Red LACRE, "Quiénes Somos".

⁵⁸ Article 25 of Mexico's Constitution mandates the State to facilitate the expansion of the economic activity of the SSE.

⁵⁹ Silvina Lais Puzino, "La actualidad de la Economía Social en Argentina", *Anuario Iberoamericano de la Economía Social*, No. 3 (CIRIEC, 2018): 19–28.

⁶⁰ Statistics Canada, "Canadian Cooperatives, 2019", 3 March 2021.

⁶¹ Chantier de l'économie sociale, "Discover Social Economy".

- Costa Rica mempunyai lebih daripada 6,600 unit SSE dengan persatuan pembangunan bersepadu (2,850) dan persatuan perpaduan (1,467) menjadi yang paling menonjol. ⁶² Banci koperasi kebangsaan pada 2012 menunjukkan bahawa 21 peratus daripada warga Costa Rica adalah ahli koperasi, majoriti daripada mereka dalam sektor kewangan dan insurans, perdagangan, industri dan pertanian. ⁶³
- Jamaica mempunyai 50 kesatuan kredit. Lebih 50 peratus daripada mereka yang aktif dalam sektor pertanian adalah ahli salah satu daripada 39 koperasi pertanian. ⁶⁴
- Di Mexico, SSE terdiri daripada 61,000 unit SSE dengan 12 juta ahli, termasuk 15,000 koperasi dengan 8 juta ahli gabungan, 100 kesatuan dan lapan konfederasi. ⁶⁵

- 38. SSE diwakili dengan baik dalam organisasi serantau di Amerika.** Komuniti Negara Amerika Latin dan Caribbean (CELAC) menggalakkan "perusahaan pengeluaran sosial dan koperasi". MERCOSUR menerima pakai Deklarasi pada tahun 2001 yang mengiktiraf sumbangan SSE kepada perpaduan sosial, penciptaan pekerjaan dan kerja wajar, dan demokrasi, antara lain. ⁶⁶ Pada tahun 2019, Pertubuhan Negara-negara Amerika menandatangani perjanjian kerjasama dengan serantau ICA di Amerika (ICA–Amerika) ketika itu untuk mengenal pasti dan mengusahakan projek bersama supaya kedua-dua institusi boleh menyokong Negara Ahli dalam usaha mereka untuk mempromosikan dan memudahkan model koperasi, dengan matlamat utama untuk menggalakkan kemasukan dan pembangunan yang lebih besar di rantau ini ⁶⁷ Pada tahun 2020, Suruhanjaya Ekonomi PBB untuk Amerika Latin dan Caribbean menandatangani perjanjian kerjasama dengan Koperasi Amerika, sebuah organisasi untuk rantau ICA, dengan tumpuan untuk membina kembali bersama-sama dengan lebih baik daripada pandemik COVID-19. Ia juga telah menjalankan acara bersama dengan organisasi pembangunan ekonomi sosial kerajaan di rantau ini, seperti Institut Ekonomi Sosial Negara (INAES) di Mexico, untuk meneroka masa depan SSE di rantau ini. ⁶⁸
- 39. Terdapat beberapa rangkaian serantau yang aktif bekerja di SSE di Amerika.** Rangkaian Antara Benua untuk Promosi Ekonomi Perpaduan Sosial di Amerika Latin dan Caribbean (RIPESS LAC) ⁶⁹ dan Rangkaian Penyelidik Amerika Latin bagi Ekonomi Sosial dan Perpaduan (RILESS) menyumbang kepada pengeluaran dan perkongsian pengetahuan tentang SSE. Balai Cerap Pekerjaan dan Ekonomi Sosial dan Koperasi Ibero-Amerika (OIBESCOOP), yang ditubuhkan bersama oleh pergerakan SSE di Amerika Latin, Portugal dan Sepanyol, menerbitkan laporan tahunan tentang keadaan SSE dalam sub-rantau itu. Pergerakan koperasi di Amerika Latin mengambil bahagian dalam rangkaian Koperasi Amerika, yang merupakan wakil serantau ICA (dahulunya ICA–Americas). Rangkaian Jantina dan Perdagangan Antarabangsa dan Rangkaian Wanita Latin Yang Mentransformasikan Ekonomi (REMTE)

⁶² Ministry of Labour and Social Security of Costa Rica, *Política Pública de Economía Social Solidaria 2021-2025*.

⁶³ INFOCOOP, *IV Censo Nacional Cooperativo*, 2012.

⁶⁴ Department of Co-operatives and Friendly Societies of Jamaica, "Development of the Cooperative: Movement in Jamaica", 2020.

⁶⁵ Juan José Rojas Herrera et al., "Panorama general de la Economía Social en México", *Anuario Iberoamericano de la Economía Social*, No. 3 (CIRIEC, 2018): 109–119.

⁶⁶ MERCOSUR has two inter-institutional forums dedicated to the SSE: the Specialized Meeting of Co-operatives of MERCOSUR and the Specialized Meeting of Family Farming. These forums monitor progress towards the 2030 Agenda and the implementation of the Strategic Social Action Plan for MERCOSUR, with a social and solidarity focus.

⁶⁷ Organization of American States, "The OAS and the International Cooperative Alliance to collaborate in favor of Member States", 30 September 2019.

⁶⁸ UN Economic Commission for Latin America and the Caribbean, "Construir un nuevo futuro: la Economía Social y Solidaria en la recuperación sostenible y con igualdad", 9 June 2021.

⁶⁹ A total of 13 countries have member networks in RIPESS LAC: the Plurinational State of Bolivia, Brazil, Chile, Colombia, Costa Rica, the Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexico, Nicaragua and Peru. ⁷⁰ CLAC, *2020 Memoria Anual*, 2021.

telah menyumbang kepada SSE dengan input daripada ekonomi penjagaan dan perspektif ekonomi feminis. Rangkaian Pengeluar dan Pekerja Kecil Perdagangan Adil Amerika Latin dan Caribbean (CLAC), sebahagian daripada sistem Fairtrade International, mempunyai lebih 900 organisasi di 24 negara di rantau ini.⁷⁰

Negara-negara Arab

40. **Istilah "ekonomi sosial dan perpaduan" dan variannya tidak sama di Negara-negara Arab.** Istilah yang paling meluas digunakan untuk mentakrifkan organisasi masyarakat sivil dalam bahasa Arab ialah *jam`iyat* (persatuan), yang merangkumi bantuan diri berasaskan komuniti dan kumpulan amal yang menyediakan perkhidmatan sosial untuk menyokong keluarga miskin.⁷¹ Perpaduan dengan golongan kurang berkemampuan melalui rangkaian sosial adalah perkara biasa di rantau ini, terutamanya di kawasan luar bandar.
41. **Insurans bersama tersebar luas di rantau ini. *Takaful* (yang bermaksud "perpaduan"), model insurans koperasi, memainkan peranan penting dalam pembasmian kemiskinan dan menggalakkan kemakmuran bersama.** Di bawah model ini, ahli-ahli menyumbang ke arah kumpulan yang sama, dan risiko dikongsi antara pengambil insurans dan syarikat insurans. *Takaful* digunakan secara meluas di negara-negara Majlis Kerjasama untuk Negara-negara Arab Teluk (GCC).⁷² Pada 2014, sumbangan kasar perbankan Islam dan *takaful* mencecah lebih AS\$8.9 bilion di negara-negara GCC. Di peringkat global, 71 peratus daripada sumbangan kepada *takaful* datang dari Arab Saudi (37 peratus), diikuti oleh Republik Islam Iran (34 peratus), walaupun yang kedua itu bukan Negara Arab.⁷³
42. **Koperasi formal yang dikenali sebagai *ta`awuniyat* telah diperkenalkan ke Negara-negara Arab pada tahun 1900-an, terutamanya oleh bekas pentadbiran kolonial.** Koperasi di rantau ini sering dikuasai oleh, atau bergantung kepada, Negara. Mereka cenderung untuk dianjurkan berdasarkan komuniti agama, keluarga atau suku. Secara keseluruhan, terdapat kira-kira 30,000 koperasi di Negara-negara Arab, kebanyakannya beroperasi dalam bidang pertanian (59 peratus), diikuti oleh peruncitan barangan pengguna (30 peratus) dan perumahan (6 peratus).⁷⁴ Sejak beberapa tahun kebelakangan ini, minat terhadap koperasi semakin meningkat dalam kalangan wanita dan golongan muda, contohnya melalui penubuhan koperasi pengguna.
43. **Perusahaan sosial, yang ditubuhkan sebahagian besarnya oleh golongan muda, telah muncul di rantau ini dalam dekad yang lalu. Pembuat dasar di rantau ini semakin beralih kepada perusahaan sosial untuk menangani pengangguran belia dan pengecualian sosial.**⁷⁵ Kekurangan rangka kerja undang-undang untuk perusahaan sosial, bagaimanapun, menyukarkan untuk mengenal pasti mereka, kerana apabila didaftarkan,

⁷⁰ Clac, *2020 Memoria Annual*, 2021.

⁷¹ Hüseyin Polat, "Cooperatives in the Arab World: Reaffirming their validity for local and regional development", *Background paper for the Sub-Regional Knowledge Sharing Workshop on Cooperatives in the Arab States*, ILO Regional Office for Arab States, 2010.

⁷² Islamic Financial Services Board and the World Bank, *Realising the Value Proposition of the Takaful Industry for a Stable and Inclusive Financial System*, 2017.

⁷³ Hussain Qadri and M. Ishaq Bhatti, *The Growth of Islamic Finance and Banking: Innovation, Governance and Risk Mitigation* (Routledge, 2021).

⁷⁴ UN Economic and Social Commission for Western Asia, "Social and Solidarity Economy as a Tool for Social Justice", Policy Brief: Participation in Public Policy Processes, Issue No. 4, 2014.

⁷⁵ The youth unemployment rate in the region was estimated to be 23 per cent in 2021, considerably higher than the global average of 13.8 per cent, according to ILO statistics of 2020.

mereka mewujudkan diri mereka di bawah bentuk undang-undang yang berbeza.⁷⁶ Ashoka, sebuah inisiatif mempromosikan perusahaan sosial di seluruh dunia, telah menyokong lebih daripada 110 rakan perusahaan sosial di Negara-negara Arab, mencapai lebih daripada 3 juta penerima langsung dalam tempoh 15 tahun yang lalu.⁷⁷

44. **Dalam beberapa tahun kebelakangan ini, beberapa negara telah melaksanakan dasar dan inisiatif perundangan mengenai komponen SSE di Negara-negara Arab.** Selaras dengan Syor No. 193, dan dengan sokongan ILO, beberapa dasar kerjasama dan rangka kerja undang-undang telah dibangunkan di negara dan wilayah di rantau ini, termasuk Wilayah Palestin Yang Diduduki dan Jordan. Usaha serupa sedang dijalankan di Arab Saudi dan Emiriah Arab Bersatu. Usaha juga sedang dijalankan untuk membangunkan dasar dan rangka kerja undang-undang untuk perusahaan sosial di negara-negara seperti Lubnan.⁷⁸
45. **Contoh-contoh berikut menggambarkan saiz SSE di tiga buah negara dan wilayah di rantau ini:**
- Di Jordan, sejumlah 1,592 koperasi telah didaftarkan pada 2018, dengan jumlah keahlian 142,000 orang,⁷⁹ mewujudkan sekitar 20,000 peluang pekerjaan.⁸⁰ Perusahaan sosial terutamanya didaftarkan di bawah payung organisasi bukan untung. Banyak perusahaan sosial berusaha untuk melibatkan diri dengan penduduk pendatang dan pelarian melalui latihan dan peluang mata pencarian.⁸¹
  - Di Kuwait, koperasi pengguna muncul pada tahun 1962, pada asalnya untuk menjual barangan keperluan pengguna pada harga bersubsidi. Pada 2018, 70 koperasi pengguna Kuwait, yang mengendalikan sekitar 3,000 cawangan, menguasai 65 peratus pasaran makanan dan minuman di negara itu.⁸² Koperasi pengguna memperuntukkan 25 peratus daripada keuntungan bersih mereka kepada badan amal. Koperasi serupa wujud di semua negara GCC dan di Negara-negara Arab yang lain.
  - Di Wilayah Palestin Yang Diduduki, terdapat 866 koperasi (677 di Tebing Barat dan 189 di Semenanjung Gaza) pada tahun 2019. Jumlah keahlian koperasi terdiri daripada 54,000 individu.⁸³ Ditubuhkan pada tahun 2005, Kesatuan Persatuan Koperasi Simpanan dan Kredit mempunyai 12 persatuan simpanan dan kredit meliputi sekitar 224 lokasi, termasuk 154 kampung Palestin. Persatuan ini mempunyai 5,281 pengguna menjelang akhir 2019, 85 peratus daripadanya adalah wanita.⁸⁴
46. **Beberapa inisiatif baru-baru ini untuk mempromosikan SSE sedang dijalankan di peringkat serantau.** Pada 2014, Suruhanjaya Ekonomi dan Sosial PBB untuk Asia Barat, yang terdiri daripada 20 Negara Arab, meminta pengiktirafan SSE dan potensinya sebagai alat untuk meningkatkan keadilan sosial di rantau ini.⁸⁵ Pada Mac 2017, Majlis Perpaduan Ekonomi Arab telah menganjurkan seminar mengenai SSE, yang diakhiri dengan cadangan kepada Liga Negara Arab untuk memasukkan SSE dalam strategi dan program pembangunannya.⁸⁶ Pada Ogos 2017, SSE, buat pertama kalinya, diletakkan dalam agenda Majlis Ekonomi dan Sosial Liga Arab untuk perbincangan sebagai mekanisme yang berpotensi untuk menentang kerja tidak menentu dan menyokong integrasi sosial di Negara-negara Arab.

⁷⁶ Such forms may include non-governmental organizations, private businesses, cooperatives or civil companies, or a combination thereof.

⁷⁷ Ashoka, *15 Years of Change: Ashoka in the Arab World*, 2019.

⁷⁸ UNTFSSSE, *Mapping of Intergovernmental Documentation on Social and Solidarity Economy (SSE)*, 2018.

⁷⁹ Department of Statistics of Jordan, *Yearbook of Statistics 2018*, 2019.

⁸⁰ Jordanian National Commission for Women, *The current status, structure, and legislation framework of cooperatives in Jordan 2016 (from gender perspectives)*, 2016.

⁸¹ Oxfam, *MEDUP! Jordan Social Enterprise Study*, 2018.

⁸² Oxford Business Group, "Traditional retail segments show positive trends, while Kuwait's e-commerce market undergoes rapid expansion".

⁸³ Palestinian National Authority, *National Strategy for the Cooperative Sector: Reform and Development 2021–23*, 2020.

⁸⁴ Union of Cooperative Associations for Saving and Credit, "The History of Association's Union".

⁸⁵ UN Economic and Social Commission for Western Asia, "Social and Solidarity Economy as a Tool for Social Justice".

⁸⁶ UNTFSSSE, *Mapping of Intergovernmental Documentation on Social and Solidarity Economy (SSE)*, 2018

Asia dan Pasifik

47. **Kekuatan SSE di rantau Asia dan Pasifik boleh dikesan kembali kepada prinsip perpaduan, timbal balik dan kebersamaan yang berakar umbi dalam budaya dan tradisi yang pelbagai di rantau ini.** Contohnya termasuk prinsip *hui* (timbal balik) di China, *sarvodaya* (membangun semua) di India, gotong royong (bekerja bersama) di Indonesia dan Malaysia dan *yui* (pertukaran buruh) dan *moyai* (bekerja bersama) di Jepun.⁸⁷ Walaupun istilah "ekonomi sosial dan perpaduan" agak baharu di rantau ini, rangkaian ekonomi sosial SSE terdapat di banyak negara Asia, selalunya dalam bentuk organisasi bukan kerajaan atau sektor ketiga dan perusahaan sosial.
48. **Krisis kewangan Asia 1997 membangkitkan semula semangat timbal balik yang berakar umbi dalam banyak budaya Asia. Ia membuka jalan kepada kemunculan ekonomi sosial, perkembangan yang dipercepatkan lagi oleh krisis kewangan global 2007–08.** SSE di rantau Asia dan Pasifik merangkumi koperasi, persatuan, kumpulan bantuan diri komuniti dan organisasi bantuan bersama, dengan trajektori yang panjang di rantau ini. Ia juga termasuk perusahaan sosial, bentuk perusahaan baharu yang menggabungkan objektif sosial dengan aktiviti menjana pendapatan, dan organisasi yang mewakili pekerja ekonomi tidak formal.⁸⁸
49. **Seperti di kawasan lain, koperasi merupakan tulang belakang SSE di rantau Asia dan Pasifik.** Secara keseluruhan, rantau ini mengira hampir 500 juta ahli koperasi, 46 peratus daripada jumlah keahlian koperasi global.⁸⁹ Dalam kebanyakan ekonomi yang dirancang dahulu, koperasi secara sejarah dikaitkan dengan dasar kolektivisme. Di negara lain, koperasi tertakluk kepada campur tangan kerajaan yang berlebihan. Tahap pengaruh dan kawalan kerajaan ke atas koperasi dan unit ekonomi lain telah merosot dengan ketara sejak tahun 2000-an, seperti yang ditunjukkan oleh evolusi dasar dan undang-undang koperasi selaras dengan panduan yang disediakan dalam Syor No. 193.
50. **Perusahaan sosial telah mendapat momentum di Asia dalam tempoh 20 tahun yang lalu.** India melaporkan hampir 2 juta perusahaan sosial,⁹⁰ Indonesia 342,000,⁹¹ Jepun 205,000 dan Republik Korea 2,700. Perusahaan sosial juga terdapat di Fiji, Pakistan, Kepulauan Solomon, Viet Nam dan negara lain. Beberapa kerajaan telah melaksanakan undang-undang dan dasar untuk menyokong pertumbuhan perusahaan sosial. Sebagai contoh, Republik Korea menggubal Akta Promosi Perusahaan Sosial pada tahun 2007, menyediakan usahawan sosial akses kepada perkhidmatan profesional, bantuan teknikal, subsidi sewa dan pengurangan cukai. Malaysia menghasilkan Rangka Tindakan Perusahaan Sosial untuk 2015–18 untuk membangunkan ekosistem perusahaan sosial dengan langkah dasar yang disasarkan. Kerajaan Thailand menubuhkan Pejabat Perusahaan Sosial pada 2010 dan menyesuaikan Akta Penggalakan Perusahaan Sosial pada 2019 untuk memudahkan pelepasan cukai dan insentif untuk perusahaan sosial. Di Kemboja dan Singapura, dokumen strategik negara menyebut

⁸⁷ For further information about *yui* and *moyai* in Japan, see Morio Onda, "Mutual Help Networks and Social Transformation in Japan", *American Journal of Economics and Sociology* 72, No. 3 (2013): 531–564.

⁸⁸ ILO research in six countries under the "Strengthening Social and Solidarity Economy in Asia project" captured the diverse and evolving nature of the SSE by identifying a spectrum of organizational forms that either share features commonly associated with the SSE or are potentially supportive of it.

⁸⁹ UN Department of Economic and Social Affairs, *Measuring the Size and Scope of the Cooperative Economy: Results of the 2014 Global Census on Co-operatives*, 2014.

⁹⁰ Usha Ganesh et al., *The Indian Social Enterprise Landscape: Innovation for an Inclusive Future* (Bertelsmann Stiftung, 2018)

⁹¹ ILO, *Mapping the Social and Solidarity Economy Landscape in Asia – Spotlight on Japan*, ILO brief: Strengthening Social and Solidarity Economy Policy in Asia, 2022.

perusahaan sosial. Indonesia dan Filipina sedang dalam proses mewujudkan dasar negara yang menggalakkan perusahaan sosial.⁹²

51. Contoh-contoh berikut menggambarkan saiz SSE di empat buah negara di rantau Asia dan Pasifik:

- Di China, terdapat lebih 30,000 perusahaan koperasi pada 2020. Daripada jumlah ini, lebih 60 peratus berada di wilayah Zhejiang (8,030), Beijing (6,395) dan Guangdong (4,704). Pada tahun yang sama, koperasi bandar menggaji 690,000 orang.⁹³
- Di India, bilangan koperasi meningkat daripada 316,000 dengan lebih 142 juta ahli pada 1984–85 kepada 854,000 dengan lebih 290 juta ahli pada 2016–17.⁹⁴ Pada awal 2000-an, kumpulan pengurusan hutan bersama berjumlah kira-kira 84,000, melibatkan 8.4 juta isi rumah.⁹⁵ Sebanyak 44,000 koperasi kontrak buruh menyediakan pekerjaan untuk 2.73 juta pekerja, kebanyakannya dalam kerja pembinaan intensif buruh dan perhutanan bernilai AS\$318 juta setahun.⁹⁶ Lebih 30 juta rakyat India, kebanyakannya wanita, menyertai 2.2 juta kumpulan bantuan diri. Pada 2021, Persatuan Wanita Bekerja Sendiri (SEWA) mempunyai 153 perusahaan sosial kolektif, melibatkan 480,000 wanita.⁹⁷
- Di Jepun, kira-kira 30 peratus penduduk adalah ahli salah satu daripada 591 koperasi pengguna. Kebanyakan daripada hampir 10,000 persatuan dan yayasan menyediakan perkhidmatan khusus di peringkat kebangsaan atau serantau (wilayah). Lebih 50,000 syarikat bukan untung tertentu yang merupakan sebahagian daripada SSE beroperasi dalam bidang kemahiran vokasional dan pekerjaan, penjagaan kesihatan dan sosial, pendidikan sosial dan pembangunan komuniti, sains, budaya, seni dan alam sekitar.⁹⁸
- Di New Zealand, 30 koperasi, *mutuals* dan persatuan teratas mempunyai jumlah hasil sebanyak 42.3 bilion dolar New Zealand (kira-kira AS\$30.5 bilion) dan keahlian daripada 1.4 juta, dan menggaji hampir 48,500 individu.⁹⁹

52. Beberapa organisasi dan rangkaian serantau menyokong pembangunan SSE. Persatuan Negara-negara Asia Tenggara (ASEAN) menerima pakai Pelan Tindakan Komuniti Sosiobudaya 2025 merujuk kepada perusahaan sosial dan usahawan sosial sebagai pemegang kepentingan utama dan bidang tindakan yang perlu dipromosikan dan disokong oleh komuniti ASEAN.¹⁰⁰ Persatuan Kerjasama Serantau Asia Selatan melancarkan Program Pembangunan Perusahaan Sosial untuk membiayai kira-kira 80 perusahaan sosial di seluruh lapan Negara Ahlinya setiap tahun.¹⁰¹ Bank Pembangunan Asia menyokong penyelidikan, analisis, peningkatan kesedaran dan rangkaian untuk mempromosikan perusahaan sosial. Suruhanjaya Ekonomi dan Sosial PBB untuk Asia dan Pasifik menubuhkan pasukan petugas mengenai perusahaan mikro, kecil dan sederhana serta perusahaan sosial pada 2012. Majlis Ekonomi Perpaduan Asia, yang ditubuhkan pada 2011, menghimpunkan 18 rangkaian nasional dan benua di 21 negara Asia.

⁹² UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, *Policy approaches to scaling social enterprise and impact investment in Asia and the Pacific*, 2017.

⁹³ National Bureau of Statistics of China, *China Statistical Yearbook*, 2021.

⁹⁴ National Cooperative Union of India, *Indian Cooperative Movement. A Statistical Profile: Sustainable Development and Growth through Cooperatives, 2018*, 2018.

⁹⁵ Bina Agarwal, "Demonstrating the Power in Numbers: Gender, Solidarity and Group Dynamics in Community Forestry Institutions", in *Social and Solidarity Economy: Beyond the Fringe*, ed. Peter Utting (London: Zed Books, 2015).

⁹⁶ National Labour Cooperatives Federation of India Limited, "About NLCF".

⁹⁷ SEWA Enterprise Support System, "Women-Owned Collective Enterprises".

⁹⁸ ILO, *Mapping the Social and Solidarity Economy Landscape in Asia – Spotlight on Japan*, ILO brief: Strengthening Social and Solidarity Economy Policy in Asia, 2022.

⁹⁹ ICA-Asia and the Pacific, "Second ICA-AP Meeting on Development of Cooperatives in Pacific Islands", 26 February 2020.

¹⁰⁰ ASEAN Secretariat, *ASEAN Socio-cultural Community Blueprint 2025*, 2016.

¹⁰¹ Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Maldives, Nepal, Pakistan and Sri Lanka.

Eropah dan Asia Tengah

53. **Akar sejarah SSE di Eropah boleh dikesan kembali kepada Revolusi Perindustrian dan keperluan untuk menangani keadaan hidup dan bekerja kumpulan sosial yang terdedah.** Organisasi berasaskan bantuan diri, kerjasama dan bantuan bersama muncul di beberapa negara Eropah pada pertengahan abad kesembilan belas. Di Perancis, persatuan pertama pekerja barang kemas telah diasaskan pada tahun 1834. Syarikat Perindustrian Weavers (Compañía Fabril de Tejedores), yang ditubuhkan pada tahun 1842, merupakan koperasi pengeluar pertama di Sepanyol. Di United Kingdom Great Britain dan Ireland Utara, koperasi pengguna pertama telah ditubuhkan pada tahun 1844 oleh Rochdale Pioneers, sekumpulan penenun yang bekerja di kilang kapas di Rochdale. Di Jerman, Schulze-Delitzsch dan Raiffeisen menubuhkan koperasi kewangan untuk petani dan pekerja kraf masing-masing pada tahun 1848 dan 1849.¹⁰²
54. **Di Eropah, istilah "ekonomi sosial dan perpaduan" digunakan di sesetengah negara manakala istilah "ekonomi sosial" dan "perusahaan sosial" digunakan dengan lebih jelas di negara lain.**¹⁰³ Istilah "ekonomi sosial dan perpaduan" mendapat pengiktirafan di negara-negara Eropah Selatan (Perancis, Itali, Portugal dan Sepanyol) dan di Belgium dan Luxembourg. Di Austria, Croatia, Czechia, Estonia, Jerman, Latvia, Lithuania, Malta, Belanda dan Slovakia, istilah "sektor bukan untung", "sektor ketiga", "perusahaan sosial", "inovasi sosial" atau, lebih baru-baru ini, "ekonomi bulat" dan "ekonomi kolaboratif" digunakan dengan lebih ketara.¹⁰⁴ Di United Kingdom, "perusahaan sosial" digunakan sebagai istilah menyeluruh yang sebahagian besarnya bertindih dengan "ekonomi sosial".
55. **Komponen dominan SSE di seluruh Eropah ialah koperasi, organisasi dan persatuan yang memberi manfaat bersama, dan baru-baru ini, perusahaan dan yayasan sosial.** Pada 2016, 28 negara yang membentuk Kesatuan Eropah mempunyai lebih 2.8 juta unit SSE. Di Eropah secara keseluruhan, unit-unit SSE merupakan majikan yang penting, contohnya dalam sektor pertanian, kewangan, tenaga dan peruncitan. Termasuk kedua-dua pekerjaan berbayar dan tidak bergaji, mereka mewakili tenaga kerja lebih 19.1 juta, dengan lebih daripada 82.8 juta sukarelawan, bersamaan dengan 5.5 juta pekerja sepenuh masa. Koperasi Eropah mempunyai 84 organisasi ahli dari 33 negara Eropah merentas sektor. Ahlinya mewakili 141 juta anggota koperasi individu, memiliki 176,000 perusahaan koperasi dan menyediakan 4.7 juta pekerjaan.¹⁰⁵
56. **Beberapa negara telah membangunkan dasar dan program untuk menyokong perusahaan sosial dan memupuk pembangunan perusahaan sosial.** Dalam dekad yang lalu, 16 Negara Ahli Kesatuan Eropah telah menerima pakai perundangan baharu mengenai perusahaan sosial dan 11 telah mencipta strategi atau dasar untuk menyokong pembangunan perusahaan sosial.¹⁰⁶ Dalam dekad yang lalu, 16 Negara Anggota Kesatuan Eropah telah menerima pakai perundangan baharu mengenai perusahaan sosial dan 11 telah mencipta strategi

¹⁰² The German version of cooperative self-help was included in 2016 on the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization's Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

¹⁰³ José Luis Monzón and Rafael Chaves, *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union* (European Economic and Social Committee, 2017).

¹⁰⁴ Monzón and Chaves.

¹⁰⁵ Cooperatives Europe, "Towards a people-centred Europe ... with cooperatives".

¹⁰⁶ Carlo Borzaga et al., *Social enterprises and their ecosystems in Europe: Comparative synthesis report* (European Commission, 2020).

atau dasar untuk menyokong pembangunan perusahaan sosial. Berikutan kejatuhan Kesatuan Soviet, jenis dan bentuk koperasi baru muncul di Komanwel Negara Merdeka.¹⁰⁷ Di Kyrgyzstan, sebagai contoh, perusahaan sosial sebahagian besarnya diterajui oleh organisasi masyarakat sivil, disokong oleh organisasi pembangunan antarabangsa yang berminat untuk menyatukan objektif ekonomi dan sosial untuk kumpulan penduduk yang miskin dan terdedah.¹⁰⁸ Selepas 2008, istilah "perusahaan sosial" menjadi biasa di Persekutuan Rusia, di mana Negara telah menjadi aktif dalam menyokong perusahaan sosial.¹⁰⁹

57. Contoh-contoh berikut menggambarkan saiz SSE di empat buah negara di Eropah dan Asia Tengah:

- Di Kyrgyzstan, tinjauan 2018 ke atas 148-unit institusi menampilkan organisasi keuntungan (37 peratus), perusahaan sosial (32 peratus) dan perniagaan swasta (17 peratus), diikuti kumpulan bantu diri dan kumpulan komuniti tradisional yang dikenali sebagai *jamaat* (9 peratus) dan koperasi (4 peratus). Penjagaan sosial (12 peratus), pendidikan (11 peratus) dan runcit (11 peratus) adalah sektor yang paling menonjol dalam sampel.¹¹⁰ Pada tahun 2021, Kesatuan Koperasi Kyrgyzstan mengumpulkan kira-kira 250 koperasi yang terlibat terutamanya dalam perkhidmatan komoditi pertanian.
- Pada tahun 2009, Persekutuan Rusia mempunyai 1,500 koperasi kredit pertanian dengan 143,000 ahli; 183 kesatuan kredit dengan 431,000 ahli; 70 koperasi perumahan dengan 20,000 anggota; 3,000 koperasi pengguna dengan 4.8 juta ahli; dan 40,000 koperasi hortikultur dengan 27 juta ahli.¹¹¹ Pada tahun 2020, terdapat lebih 50,000 koperasi di negara ini.¹¹²
- Switzerland mempunyai 8,559 koperasi, menyumbang 5.3 peratus pekerjaan dan lebih 15 peratus daripada keluaran dalam negara kasar Switzerland.¹¹³ Di Switzerland yang berbahasa Perancis, SSE menggaji 5,000 pekerja dan melibatkan lebih daripada 12,000 sukarelawan. Di Canton of Geneva, sekitar 17,000-unit SSE menyediakan barangan dan perkhidmatan kepada lebih 400,000 benefisiari dan pelanggan.¹¹⁴
- Turki mempunyai lebih 53,000 koperasi, sekitar 105,000 persatuan dan hampir 4,800 yayasan, melibatkan 16 juta ahli individu.¹¹⁵ Terdapat sekitar 1,776 perusahaan sosial, terdiri daripada perusahaan komersial yang dikendalikan oleh yayasan komuniti, koperasi wanita dan persatuan faedah awam.¹¹⁶

58. Ciri-ciri SSE dalam institusi di seluruh Eropah. Pada tahun 2019, Persidangan Presiden Parlimen Eropah meluluskan penubuhan semula Social Economy Intergroup untuk 2019–24, dengan sokongan lebih 80 ahli Parlimen Eropah.¹¹⁷ Di peringkat Kesatuan Eropah, inisiatif telah diambil untuk menyokong pembangunan koperasi, mutu bersama, persatuan dan yayasan.¹¹⁸ Pada tahun 2015, satu jawatankuasa pemantauan telah ditubuhkan untuk menyelia pelaksanaan peta jalan ke arah ekosistem yang lebih komprehensif untuk ekonomi sosial perjanjian perusahaan yang terkandung dalam Deklarasi Luxembourg yang diterima pakai pada tahun yang

¹⁰⁷ Zvi Lerman and David Sedik, "Cooperatives in the CIS and Georgia: Overview of Legislation", FAO Regional Office for Europe and Central Asia, Policy Studies on Rural Transition No. 2014–2, 2014.

¹⁰⁸ Charles Buxton, Mehrigiul Ablezova and Anara Moldosheva, "Development tool or civil society actor? Understanding social enterprise in Kyrgyzstan", INTRAC Praxis Series Paper No. 8, 2019.

¹⁰⁹ Yury E. Blagov and Yulia N. Aray, "The emergence of social entrepreneurship in Russia", *Social Enterprise Journal* 15, No. 2 (2019): 158–178.

¹¹⁰ Buxton, Ablezova and Moldosheva.

¹¹¹ ILO, *Cooperative Sector in Russia and the Implementation of the ILO Recommendation No. 193 in the Development of Different Russian Cooperative Trends. Analytical report*, 2009.

¹¹² Federal State Statistics Service of the Russian Federation, "Unified interdepartmental statistical information system", 2020.

¹¹³ Idée Coopérative, "Genossenschaften in der Schweiz: ein Erfolgsmodell der Gegenwart und Zukunft. Genossenschaftsmonitor 2020", 2020.

¹¹⁴ Sophie Swaton, "L'économie sociale et solidaire en Suisse romande", *REISO Revue d'information sociale*, 2015.

¹¹⁵ Hüseyin Polat, *Cooperatives as part of social economy in Turkey: Challenges of Agricultural Cooperatives* (CIRIEC, 2016).

¹¹⁶ Duygu Uygur and Barbara Franchini, *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Country fiche: Turkey* (European Union, 2019).

¹¹⁷ Social Economy Europe, "European Parliament Social Economy Intergroup."

¹¹⁸ The only draft regulation that came to fruition was on European cooperatives, with the adoption of the "Statute for a European Cooperative Society" in 2003, which permits the formation of a European cooperative society by citizens from more than one Member State.

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan
Bab 1. SSE di seluruh dunia

sama.¹¹⁹ Pada tahun 2017, wakil lapan kerajaan menerima pakai Deklarasi Ljubljana mengenai meningkatkan perusahaan ekonomi sosial di Eropah Tenggara. Suruhanjaya Eropah telah menubuhkan Kumpulan Pakar Ekonomi Sosial dan Perusahaan Sosial (GECES) untuk menasihatinya mengenai inisiatif dasar yang berkaitan dengan SSE dalam tempoh 2018–24. Selain itu, berdasarkan Inisiatif Perniagaan Sosial yang diperkenalkan pada 2011 dan Inisiatif Permulaan dan *Skala-up* yang diperkenalkan pada 2016, Suruhanjaya Eropah melancarkan Pelan Tindakan untuk Ekonomi Sosial pada 2021.¹²⁰

59. Kesatuan Eropah mempunyai beberapa organisasi serantau dan rangkaian yang mewakili SSE dan menyokong pembangunannya. Pada tahun 2015, Majlis Pekerjaan, Dasar Sosial, Kesihatan dan Hal Ehwal Pengguna menerima pakai kesimpulan tentang menggalakkan ekonomi sosial, mengiktiraf SSE sebagai pemacu utama pembangunan ekonomi dan sosial di Eropah. Jawatankuasa Ekonomi dan Sosial Eropah termasuk Kumpulan Kepelbagaian Eropah¹²¹ yang aktif dalam promosi SSE dan menerbitkan pendapatnya.¹²² Organisasi dan rangkaian serantau lain yang mempromosikan SSE termasuk: Ekonomi Sosial Eropah; Rangkaian Antara Benua untuk Promosi Ekonomi Perpaduan Sosial di Eropah (RIPESS–Eropah); Rangkaian Euclid; dan Rangkaian Diesis. Terdapat juga institut penyelidikan seperti European Research Institute on Cooperative and Social Enterprises (EURICSE). Rangkaian Penyelidikan Antarabangsa EMES dan Pusat Penyelidikan dan Maklumat Antarabangsa mengenai Ekonomi Awam, Sosial dan Koperasi (CIRIEC) berasal dari Eropah tetapi kini merupakan rangkaian penyelidikan global yang utama.

---

¹¹⁹ Luxembourg Declaration - A roadmap towards a more comprehensive ecosystem for social economy enterprises.

¹²⁰ European Commission, *Building an economy that works for people: an action plan for the social economy*, 2021.

¹²¹ European Economic and Social Committee, "Diversity Europe Group."

¹²² Latest updated on the actions conducted by the Committee can be found in: European Economic and Social Committee, *Period 2015-2020 - Activity report of the "Social Economy Category"*, 2020.

➤ Bab 2. Sumbangan kepada kerja wajar dan pembangunan mampan

60. Bab 2 menilai sumbangan SSE untuk memajukan Agenda Kerja Wajar ILO dan Agenda 2030 yang lebih luas dan menyediakan contoh unit-unit SSE dan struktur menegaknya.
61. **Organisasi SSE antarabangsa ialah sumber statistik yang melaporkan sendiri mengenai SSE. Beberapa sorotan statistik sedemikian dinyatakan di bawah.**
- Persekutuan Insurans Koperasi dan Bersama Antarabangsa (ICMIF) melaporkan bahawa pendapatan premium sektor insurans bersama dan koperasi global meningkat sebanyak 30 peratus antara 2007 dan 2017. Dalam tempoh yang sama, bahagian pasaran global yang dipegang oleh penanggung insurans bersama dan koperasi meningkat daripada 24 peratus pada 2007 kepada 26.7 peratus pada 2017.¹²³
  - Pada 2017, dunia mempunyai anggaran 2.9 juta koperasi, dengan jumlah keahlian 1.2 bilion individu.¹²⁴ Berdasarkan data dari 156 negara, dianggarkan 279.4 juta orang bekerja di dalam atau dalam skop koperasi, bersamaan dengan 9.5 peratus daripada penduduk dunia yang bekerja.¹²⁵ Daripada jumlah anggaran ini, 27.2 juta bekerja di koperasi, termasuk 16 juta kakitangan koperasi, 11.1 juta daripadanya juga merupakan ahli. Pekerjaan dalam skop koperasi, terutamanya ahli pengeluar yang bekerja sendiri, melibatkan 252.2 juta orang, sebahagian besarnya adalah dalam bidang pertanian.
  - Majlis Kesatuan Kredit Sedunia melaporkan pertumbuhan ketara koperasi simpanan dan kredit gabungannya antara 2005 dan 2019. Bilangan ahli kesatuan kredit sebagai sebahagian daripada populasi umum meningkat daripada 6.6 kepada 9.6 peratus dalam tempoh itu, manakala aset dipegang oleh kesatuan kredit – yang kebanyakan ahlinya tergolong dalam kategori berpendapatan rendah – meningkat daripada AS\$0.9 trilion kepada AS\$2.6 trilion. Pada tahun 2020, terdapat lebih daripada 375 juta ahli kesatuan kredit di 118 negara. Di antara 2019 dan 2020, keahlian kesatuan kredit meningkat sebanyak 29 peratus.¹²⁶
  - Pada 2019, 300 koperasi dan syarikat bersama terbesar melaporkan jumlah perolehan sebanyak AS\$2.2 bilion.¹²⁷
  - Pada 2014, kadar kelaziman purata aktiviti perusahaan sosial yang meluas dalam kalangan perusahaan yang baru lahir ialah 3.2 peratus di 38 negara, antara 0.3 peratus di Republik Korea hingga 10.1 peratus di Peru.¹²⁸

Pekerjaan dan penjanaan pendapatan

62. **Unit-unit SSE menjana pekerjaan langsung dan tidak langsung.** Pekerjaan dijana terus di dalam unit-unit SSE. Ia juga dijana dan diselenggarakan melalui barangan dan perkhidmatan yang disediakan oleh unit-unit SSE dalam pelbagai sektor, yang terdiri daripada makanan dan perumahan, kepada penjagaan kanak-kanak dan orang tua dan perkhidmatan kewangan. Secara tidak langsung, SSE juga boleh menjana pekerjaan hasil daripada kesan limpahan. Unit-unit SSE boleh menyumbangkan kepada pencapaian Matlamat 2 (kebuluran sifar). Matlamat 8 (kerja wajar dan pertumbuhan

¹²³ ICMIF, *Global Mutual Market Share 10*, 2019.

¹²⁴ International Organisation of Industrial and Service Cooperatives (CICOPA), *Cooperatives and Employment. Second Global Report*, 2017.

¹²⁵ CICOPA.

¹²⁶ World Council of Credit Unions, *2019 Statistical Report*, 2020.

¹²⁷ EURICSE and ICA, *World Cooperative Monitor*, 2021.

¹²⁸ The Global Entrepreneurship Monitor provides data from 31 countries on social enterprises based on a narrow definition of social enterprises as market producers prioritizing social and environmental value over financial value. See Niels Bosma et al., *Global Entrepreneurship Monitor: Special Topic Report – Social Entrepreneurship*, 2015.

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Bab 2. Sumbangan kepada kerja wajar dan pembangunan mampan

ekonomi) dan Matlamat 9 (industri, inovasi dan infrastruktur) Agenda 2030, sehingga tahap yang menyokong penjaanaan pekerjaan – termasuk untuk golongan muda – dan pembangunan perusahaan, dan meningkatkan produktiviti.¹²⁹

- 63. Unit-unit SSE beroperasi merentasi pelbagai peringkat rantaian bekalan.** Dalam sistem pemasaran kapas Burkina Faso, 325,000 pengeluar disusun dalam 12,000 kumpulan pengeluar kapas yang mengumpul dan menimbang hasil kapas ahli-ahli mereka bagi pihak tiga syarikat pemprosesan kapas awam-swasta yang besar. Mereka diwakili dalam Persatuan Kapas Antara Profesional Burkina Faso (AICB) melalui Kesatuan Peladang Kapas Kebangsaan (UNPCB).¹³⁰ Dalam tahun-tahun kebelakangan ini, koperasi pengeluar dan pengguna telah membangunkan saluran perdagangan koperasi-ke-koperasi secara langsung. Jika diperluaskan, inisiatif sedemikian boleh menyediakan model yang adil dan berkesan untuk perdagangan. Contohnya, produk koperasi pengeluar kopi Kenya dijual di kedai koperasi pengguna Denmark. Nanas organik yang dihasilkan oleh koperasi Togol dipaparkan di kedai koperasi pengguna Itali.
- 64. Walaupun sumbangan SSE dalam rantaian bekalan, cabaran utama kekal.** Unit-unit SSE mungkin tertumpu pada segmen rantaian bekalan dengan produktiviti rendah dan berisiko tinggi. Mereka mungkin mempunyai sumber dan kapasiti yang terhad, yang menyukarkan mereka untuk bersaing dalam rantaian bekalan dan memasuki pasaran bernilai lebih tinggi. Untuk memastikan kemampanan jangka panjang mereka, unit-unit SSE perlu mempelbagaikan aktiviti mereka dan menaik taraf proses dan produk mereka. Mereka juga perlu melabur dalam latihan dan dalam meningkatkan kemahiran, pengetahuan, proses dan peralatan.¹³¹ Kajian ILO baru-baru ini menunjukkan bahawa, di Cameroon, halangan terbesar kepada operasi unit-unit SSE ialah: akses terhad kepada perkhidmatan kewangan (76 peratus); kos input yang tinggi (75 peratus); dan akses terhad kepada infrastruktur (52 peratus). Halangan utama kepada pembangunan unit-unit SSE adalah kekurangan maklumat mengenai program sokongan dan kos khidmat nasihat yang tinggi.¹³²
- 65. Unit-unit SSE mungkin menggunakan strategi yang berbeza untuk meningkatkan skala bagi mengatasi cabaran produktiviti.** Pertumbuhan mendatar biasanya melibatkan penubuhan rangkaian, francais atau anak syarikat. Ia boleh mendapatkan sokongan daripada kerajaan tempatan, institusi penyelidikan, bank koperasi dan organisasi latihan SSE. Pertumbuhan menegak melibatkan penubuhan struktur menengah dan tertiar untuk menyediakan perkhidmatan, daripada pendidikan dan pembiayaan kepada advokasi dasar. Pertumbuhan melintang memerlukan penerapan nilai dan prinsip SSE ke dalam ekonomi tempatan. Wilayah Emilia Romagna di Itali dan negara Basque di Sepanyol telah mereplikasi dan menyesuaikan inisiatif SSE yang baik, menyumbang kepada kesejahteraan sosial dan ekonomi keseluruhan rantau mereka.¹³³ Cabaran penting untuk pertumbuhan SSE adalah untuk memastikan kedekatan dan responsif yang berterusan kepada keperluan ahli-ahli, pekerja-pekerja, pengguna-pengguna dan komuniti, selaras dengan nilai dan prinsip SSE.
- 66. Unit-unit SSE amat berkesan dalam menggalakkan peluang pekerjaan dan pendapatan serta mengurangkan ketidaksamaan di kawasan luar bandar.** Ini diiktiraf dalam kesimpulan mengenai menggalakkan guna tenaga luar bandar untuk pengurangan kemiskinan, yang diterima pakai oleh Persidangan Buruh Antarabangsa pada

¹²⁹ The ILO's Employment Policy (Supplementary Provisions) Recommendation, 1984 (No. 169), mentions the role that workers' cooperatives can play in the provision of employment of youth and disadvantaged groups and persons (Para. 16(i)). It also refers to the need to take account of the importance of small undertakings such as cooperatives and associations in the provision of employment opportunities, especially for workers who have particular difficulties (Para. 30).

¹³⁰ [Burkinabe Textile Fibre Company \(SOFITEX\)](#).

¹³¹ ILO, "Value Chain Development Briefing Paper 2: The Role of Cooperatives and Business Associations in Value Chain Development", 2012.

¹³² ILO and MINP MEESA.

¹³³ UNRISD, "Measuring the Scale and Impact of Social and Solidarity Economy", 2018.

Sesi ke-97 (2008).¹³⁴ Syor Pertubuhan Pekerja Luar Bandar, 1975 (No. 149), juga merujuk kepada peranan koperasi membolehkan organisasi pekerja luar bandar bertindak balas secara langsung kepada keperluan keahlian sambil memupuk saling kebergantungan melalui ekonomi berdikari. Unit-unit SSE boleh menyumbang ke arah transformasi ekonomi luar bandar yang produktif dan menggalakkan kerja wajar merentas sektor luar bandar, termasuk dalam sektor pertanian makanan yang kekal sebagai tulang belakang kepada banyak ekonomi luar bandar. Organisasi majikan dan pekerja luar bandar yang kukuh, bebas dan berkesan, koperasi dan persatuan pengeluar boleh membolehkan masyarakat luar bandar mempengaruhi dan meningkatkan pembangunan ekonomi dan sosial serta mata pencarian mereka. Organisasi ini boleh memastikan suara mereka yang tinggal di luar bandar didengari, termasuk dalam pembangunan dan pelaksanaan undang-undang, dasar dan strategi yang memberi kesan kepada kerja dan kehidupan mereka.

67. **Institusi kewangan sosial berkaitan SSE di seluruh dunia menyumbang secara tidak langsung kepada penciptaan pekerjaan dengan menyediakan modal yang diperlukan untuk menubuhkan perusahaan atau memperoleh alat pengeluaran penting.** Ini termasuk persatuan simpanan dan kredit berputar, yang wujud di banyak bahagian dunia,¹³⁵ kesatuan kredit, bank kampung dan bank koperasi. Pada tahun 2021, kesatuan kredit menggaji lebih daripada 315,000 orang di Amerika Syarikat, dengan peningkatan 2.5 peratus secara purata antara 2016 dan 2021.¹³⁶ Teachers Savings and Loan Society Limited ialah sebuah koperasi kewangan yang menyediakan perkhidmatan simpanan dan pinjaman kepada 47,000 guru dan kakitangan Jabatan Pendidikan di Papua New Guinea, dengan 16 cawangan meliputi semua wilayah di negara itu.¹³⁷ Tambahan pula, unit-unit SSE dalam sektor kewangan telah menerima teknologi digital untuk mencapai dan memberi perkhidmatan kepada ahli-ahli mereka dengan lebih berkesan. Contohnya ialah platform pembayaran KAYA yang diguna pakai oleh koperasi kewangan di Filipina.¹³⁸
68. **Akses kepada kewangan adalah cabaran penting untuk membangunkan SSE.** Ciri tertentu unit-unit SSE memudahkan akses kepada pelbagai bentuk kewangan. Ini termasuk, sebagai contoh, derma, geran, pinjaman mampu milik daripada kerajaan, skim mata wang pelengkap, kutipan modal daripada ahli-ahli mereka dan pihak berkepentingan lain dan pelaburan semula lebih.¹³⁹ Walau bagaimanapun, akses kepada sistem perbankan tradisional selalunya sangat terhad. Ini bukan sahaja disebabkan oleh jenis kekangan yang biasa dihadapi oleh perusahaan kecil dan sederhana (PKS) tetapi juga oleh kelemahan daya saing yang mungkin dihadapi oleh unit-unit SSE berbanding unit institusi lain. Sebagai contoh, unit-unit SSE berskala kecil mungkin kekurangan sejarah kredit, bentuk cagaran konvensional dan pengetahuan pentadbiran untuk menavigasi prosedur permohonan yang rumit.¹⁴⁰ Struktur tadbir urus SSE, yang direka bentuk untuk memenuhi keperluan pihak berkepentingan mereka (dengan kata lain, pekerja, pelanggan dan sukarelawan) dan bukannya untuk memberi ganjaran kepada pelabur, sering meletakkan mereka pada kelemahan kompetitif berbanding perusahaan memaksimumkan keuntungan dalam keupayaan mereka. Untuk mengakses kredit atau modal melalui sistem perbankan tradisional.¹⁴¹ Prinsip larangan atau had pengagihan keuntungan boleh menyukarkan mereka untuk mengakses pembiayaan daripada pemberi pinjaman konvensional. Koperasi, sebagai contoh, melaporkan bahawa struktur pemilikan mereka menjadikannya lebih sukar untuk mendapat manfaat daripada pelaburan ekuiti.¹⁴² Terdapat juga kebimbangan bahawa akses kepada mekanisme konvensional mungkin menjejaskan nilai dan amalan SSE yang berkaitan, contohnya dengan tadbir urus demokratik dan kekangan pengagihan keuntungan. Dalam konteks

¹³⁴ ILO, *Report of the Committee on Rural Employment*, Record of Proceedings, International Labour Conference, 97th Session, 2008 (Record No. 15).

¹³⁵ For example, *chama* in Swahili-speaking East Africa, *tontines* in West Africa, *tandas* in South America, *kameti* in Pakistan, *partnerhand* in the West Indies, *cundinas* in Mexico, *ayuuuto* in Somalia, *hui* in China, *gam'eya* in the Middle East, *kye* in the Republic of Korea, *tanomashiko* in Japan and *pandeiros* in Brazil.

¹³⁶ IBISWorld, "Credit Unions in the US - Employment Statistics 2002-2027", 23 October 2021.

¹³⁷ ILO, "Providing savings and loans services to teachers since 1972", Spotlight Interviews with Cooperators, 2016.

¹³⁸ National Association of Training Centers for Cooperatives of the Philippines, "Payment Services".

¹³⁹ Caitlin McMullin, *Financial Mechanisms for Innovative Social and Solidarity Economy Ecosystems: The Case of Quebec* (ILO, 2021).

¹⁴⁰ Utting.

¹⁴¹ McMullin.

¹⁴² European Commission, *Building an economy that works for people: an action plan for the social economy*, 2021.

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Bab 2. Sumbangan kepada kerja wajar dan pembangunan mampan

unit-unit SSE dalam pelbagai sektor berkembang dan mempelbagaikan aktiviti mereka, dan keperluan modal mereka kelihatan akan meningkat, akses kepada rangkaian instrumen kewangan yang lebih luas mungkin diperlukan.

- 69. Unit-unit SSE menyediakan pelbagai perkhidmatan kepada ahli-ahli dan komuniti mereka yang meningkatkan pendapatan dan mata pencarian.** Persatuan peniaga jalanan, organisasi perdagangan adil dan koperasi pemasaran dan pembekalan pertanian adalah aktor utama dalam memudahkan akses kepada pasaran di banyak negara. Dianggarkan 1.9 juta petani dan pekerja di 71 negara adalah ahli 1,880 organisasi pengeluar yang diperakui Fairtrade.¹⁴³ Di Ecuador, Yayasan Pembuat Keju Komuniti Luar Bandar (Funconquerucom) menghimpunkan lebih daripada 30 kilang pembuatan keju komuniti di empat wilayah. Ia memasarkan 3 tan keju dan mentega yang dihasilkan setiap hari oleh 1,200 petani kecil melalui kedai kejurangan, restoran dan pasar raya di seluruh negara. Ia juga menyediakan latihan kepada petani tentang aspek teknikal, kebersihan dan pengurusan pembuatan keju.¹⁴⁴ Di Mexico, pasaran hijau di Morelos mengadakan acara bulanan yang menawarkan ruang kepada 200 pengeluar yang menjual barangan yang dihasilkan secara mampan kepada pengguna yang mengambil berat tentang alam sekitar.¹⁴⁵ Di Afrika Selatan, Persatuan Harta Komunal Bela Bela mewujudkan pekerjaan dan menyediakan pembangunan kemahiran dan latihan untuk meningkatkan kemahiran ahli komunitinya.¹⁴⁶ Di Sepanyol, unit-unit SSE mengintegrasikan pekerja yang menghadapi kesukaran untuk mendapatkan pekerjaan, seperti orang yang berumur lebih dari 55 tahun, orang kurang upaya dan mereka yang berisiko dikecualikan sosial dan menawarkan tahap kestabilan pekerjaan yang lebih tinggi daripada beberapa unit institusi lain.¹⁴⁷ Di Amerika Syarikat, Project HOME ialah organisasi komuniti yang berpangkalan di Philadelphia yang menyediakan program dan peluang pekerjaan yang diiktiraf di peringkat kebangsaan kepada mereka yang mengalami gelandangan kronik. Perusahaan Sosial ialah sekumpulan perniagaan kecil yang bertindak sebagai persekitaran yang menyokong dan membina kemahiran untuk penduduk Project HOME melalui talian pemberian hadiah buatan tangan dan kedai buku dalam talian.¹⁴⁸
- 70. Unit-unit SSE boleh memainkan peranan penting dalam meningkatkan produktiviti dan daya saing perusahaan dengan menjana skala ekonomi.** Ini terpakai kepada koperasi perkhidmatan kongsi, juga dikenali sebagai koperasi usahawan atau konsortium koperasi, yang membolehkan perusahaan kecil mencapai keuntungan produktiviti melalui organisasi bersama perkhidmatan penting seperti bekalan input, pengangkutan, pemprosesan dan pemasaran, dan untuk mengurangkan kos tetap dan meningkatkan perolehan. Perkhidmatan kolektif yang disediakan oleh unit-unit SSE boleh menjadi penting untuk meningkatkan produktiviti dan daya saing pengeluar skala kecil dan PKS.¹⁴⁹ Koperasi usahawan telah berkesan selama hampir 150 tahun di beberapa negara Eropah Barat. Dalam beberapa tahun kebelakangan ini, profesional dan badan awam di Amerika Utara juga telah menggunakannya. Di Itali, Copernico ialah konsortium enam koperasi sosial yang menyediakan kanak-kanak, remaja, keluarga, pendatang dan pencari suaka dengan perkhidmatan pendidikan dan kebajikan sosial, dan kumpulan terpinggir peluang pekerjaan. Ia menggaji lebih daripada 200 orang, 76 peratus daripadanya

¹⁴³ Fairtrade International. *The Future is Fair. Annual Report 2020-2021*, 2021.

¹⁴⁴ FUNCONQUERUCOM - Fundación Consorcio de Queseras Rurales Comunitarias.

¹⁴⁵ Mercado Verde Morelos.

¹⁴⁶ Bela Bela Communal Property Association, "About Bela Bela CPA."

¹⁴⁷ Spanish Social Economy Employers' Confederation (CEPES), *Análisis del impacto socioeconómico de los valores y principios de la economía social en España*, 2019.

¹⁴⁸ Project Home.

¹⁴⁹ ILO, *Decent work and productivity*, GB.341/POL/2, 2021.

adalah wanita dan 18 peratus tergolong dalam kumpulan yang kurang bernasib baik.¹⁵⁰ Koperasi perkhidmatan kongsi belum lagi menonjol di Afrika, Asia, Eropah Timur atau Amerika Latin.¹⁵¹

- 71. SSE juga boleh mewujudkan pekerjaan melalui perusahaan milik pekerja-pekerja.** Ini adalah perusahaan yang dimiliki secara majoriti atau eksklusif dan dikawal oleh pekerja-pekerja. Sebarang jenis perniagaan boleh menjadi milik pekerja, daripada perkhidmatan dan runcit kepada pendidikan dan pembuatan.¹⁵² Koperasi pekerja adalah perusahaan milik pekerja-pekerja yang dijalankan dan diuruskan oleh dan untuk pekerja-pekerja yang memiliki modal, mengundi sebagai ahli-ahli yang sama dalam hal yang berkaitan dengan menjalankan perniagaan dan mempunyai hak untuk mencalonkan diri untuk pemilihan lembaga pengarah. Pada 2020, Konfederasi Am Koperasi Pekerja (CGSCOP) di Perancis melaporkan bahawa ia mempunyai 3,611 anggota koperasi, dengan 67,200 pekerja, sebahagian besarnya dalam perkhidmatan, pembinaan dan industri. Pekerjaan yang dicipta oleh koperasi pekerja meningkat sebanyak 6 peratus di negara ini pada tahun yang sama.¹⁵³ Di kebanyakan negara di mana koperasi pekerja beroperasi, peruntukan undang-undang yang mengawal operasi mereka mungkin tidak sentiasa ada. Di Jepun, koperasi pekerja telah wujud selama 25 tahun sebelum Akta Koperasi Pekerja diterima pakai pada 2020.¹⁵⁴ In. Di Amerika Syarikat, Cooperative Home Care Associates, penyedia perkhidmatan penjagaan rumah koperasi milik pekerja di New York City menggaji lebih daripada 2,000 ahli kakitangan dan menyediakan latihan percuma dalam perkhidmatan penjagaan rumah untuk lebih 600 wanita berpendapatan rendah dan menganggur setiap tahun. Walaupun penyedia penjagaan komersial di bandar memperuntukkan kira-kira 60 peratus daripada hasil mereka sebagai upah atau faedah langsung kepada pekerja, Cooperative Home Care Associates memperuntukkan 82 peratus daripada hasilnya kepada pekerjanya.¹⁵⁵ Perusahaan milik pekerja sedemikian boleh menjadi strategi yang berkesan untuk menjana pekerjaan dan menyokong mata pencarian, terutamanya dalam kalangan pekerja tidak formal.
- 72. Penstrukturan semula perusahaan melalui peralihan kepada pemilikan pekerja-pekerja telah dilaksanakan untuk membantu mengekalkan pekerjaan.** Dalam sesetengah kes, penstrukturan semula perusahaan sedemikian mungkin disebabkan oleh kegagalan perusahaan. Dalam kes lain, ia mungkin disebabkan oleh persaraan pemilik, terutamanya di mana tiada rancangan yang jelas untuk masa depan perusahaan.¹⁵⁶ Pekerja-pekerja yang sudah biasa dengan cara kerja perusahaan yang mungkin menghadapi penutupan jika tiada pemilik baharu boleh memberikan laluan penggantian apabila dasar, pembiayaan, latihan dan skim nasihat undang-undang yang betul telah disediakan. Contoh peralihan kepada pemilikan pekerja yang berjaya wujud di Argentina, Brazil, Kanada, Itali, Finland, Perancis, Portugal, Sepanyol, United Kingdom dan Amerika Syarikat, termasuk Puerto Rico. Terdapat juga banyak contoh peralihan yang tidak berjaya kerana kekurangan kapasiti dalaman atau cabaran dalam persekitaran yang mungkin terbukti memberangsangkan. Tidak banyak negara yang mempunyai dasar dan skim pembiayaan yang membolehkan penstrukturan semula perusahaan melalui peralihan kepada pemilikan pekerja. Mempunyai peraturan dan mekanisme pembiayaan yang berkaitan untuk peralihan kepada pemilikan pekerja boleh memudahkan proses peralihan untuk perniagaan yang menghadapi cabaran terhadap kesinambungan mereka semasa krisis.

¹⁵⁰ ILO, "Italian social cooperatives working together for the benefit of the communities", Spotlight Interviews with Cooperators, 4 April 2017.

¹⁵¹ Nicole Göler von Ravensburg, *Economic and other benefits of the entrepreneurs' cooperative as a specific form of enterprise cluster* (ILO, 2011).

¹⁵² University of Wisconsin Center for Cooperatives, "What is a worker cooperative?"

¹⁵³ CGSCOP, "Chiffres clés".

¹⁵⁴ Japan Workers' Co-operative Union.

¹⁵⁵ Carlo Borzaga, Gianluca Salvatori and Riccardo Bodini, *Social and Solidarity Economy and the Future of Work* (International Training Centre of the ILO, 2017).

¹⁵⁶ Simel Esim and Waltheri Katajamaki, "Rediscovering worker cooperatives in a changing world of work", *IUSLabour* 1, 2017.

Perlindungan sosial dan pemberian perkhidmatan sosial

- 73. Walaupun terdapat kemajuan yang ketara dalam perluasan perlindungan sosial di banyak bahagian dunia, hak asasi manusia untuk keselamatan sosial masih belum menjadi realiti bagi kebanyakan penduduk dunia.**¹⁵⁷ Pada Jun 2021, Persidangan menyeru untuk merealisasikan perlindungan sosial sejagat, yang difahami sebagai akses kepada perlindungan menyeluruh, mencukupi dan mampan sepanjang kitaran hayat, selaras dengan piawaian ILO. Ia memerlukan secara progresif membina dan mengekalkan sistem perlindungan sosial yang sesuai secara nasional.¹⁵⁸ Persidangan itu seterusnya mengingatkan tanggungjawab utama Negara untuk mewujudkan rangka kerja tadbir urus perlindungan sosial yang mencukupi dan keperluan mendesak untuk usaha tambahan untuk merapatkan jurang liputan dan memudahkan peralihan daripada ekonomi tidak formal kepada ekonomi formal.¹⁵⁹ Unit-unit SSE boleh menyokong usaha ini dengan bekerjasama dengan institusi perlindungan sosial. Mereka boleh menyumbang kepada pencapaian Matlamat 1 (tiada kemiskinan), Matlamat 3 (kesihatan dan kesejahteraan yang baik) dan Matlamat 10 (ketaksamaan yang dikurangkan) Agenda 2030 melalui penyediaan perlindungan sosial, termasuk insurans kesihatan dan perkhidmatan penjagaan.
- 74. Unit-unit SSE mempunyai peranan untuk dimainkan dalam sistem perlindungan sosial negara dengan memudahkan akses kepada perlindungan sosial untuk ahli-ahli mereka.** Unit-unit SSE, khususnya koperasi, boleh memudahkan akses kepada perlindungan sosial, contohnya melalui peningkatan kesedaran, kempen pendaftaran kolektif atau perjanjian kolektif. Di Costa Rica, koperasi petani membuat perjanjian insurans kolektif dengan Dana Keselamatan Sosial Costa Rica (CCSS). Koperasi bertanggungjawab mengumpul dan memindahkan sumbangan ahli-ahli mereka, dengan itu memudahkan prosedur, mengurangkan kos dan memudahkan akses kepada keselamatan sosial di kawasan luar bandar.¹⁶⁰ Koperasi juga boleh memainkan peranan penting dalam memudahkan akses kepada skim keselamatan sosial awam untuk pekerja yang bekerja sendiri di sektor lain, seperti artis atau pemandu teksi, termasuk mereka yang menggunakan platform buruh digital.¹⁶¹ Di samping memudahkan perlindungan keselamatan sosial, penganjuran ke dalam koperasi juga boleh meningkatkan pengiktirafan undang-undang, meningkatkan kecekapan dan keselamatan ekonomi dan menyediakan asas untuk mengakses kewangan.¹⁶² Di Filipina, koperasi memudahkan pendaftaran ahli-ahli mereka dengan agensi insurans kesihatan kebangsaan (PhilHealth) dan kutipan sumbangan, yang telah membantu meningkatkan tahap perlindungan.¹⁶³
- 75. Bergantung pada konteks negara, unit-unit SSE boleh disepadukan lagi ke dalam sistem perlindungan sosial.** Sebagai contoh, beberapa fungsi pentadbiran sistem perlindungan sosial negara, seperti mobilisasi sosial, aktiviti gabungan dan kutipan sumbangan boleh diwakilkan kepada unit-unit SSE untuk kumpulan penduduk tertentu. Dalam sesetengah konteks, institusi keselamatan sosial boleh mewakili fungsi pejabat hadapan terpilih kepada organisasi berasaskan komuniti, terutamanya *mutuals* dan koperasi, untuk meningkatkan kedekatan dengan beberapa kumpulan penduduk. Sebaliknya, *mutuals*, apabila tidak disepadukan ke dalam sistem perlindungan sosial negara, mempunyai kejayaan yang terhad dalam pengembangan liputan, kerana mereka

¹⁵⁷ ILO, *Flagship Report: World Social Protection Report 2020-22: Social protection at the crossroads – In pursuit of a better future*, 2021.

¹⁵⁸ ILO, *Resolution and conclusions concerning the second recurrent discussion on social protection (social security)*, International Labour Conference, 109th Session, Geneva, 2021.

¹⁵⁹ The Conference recalled that the Centenary Declaration calls for “universal access to comprehensive, adequate and sustainable social protection systems that are adapted to the developments in the world of work” and that providing such protection to workers in all types of employment was a key priority of Member States.

¹⁶⁰ ILO and FAO, *Extending Social Protection to Rural Populations: Perspectives for a Common FAO and ILO Approach*, 2021.

¹⁶¹ ILO, *Extending social security to workers in the informal economy: Lessons from international experiences*, 2021.

¹⁶² Fabio Durán Valverde et al, *Innovations in Extending Social Insurance Coverage to Independent Workers: Experiences from Brazil, Cape Verde, Colombia, Costa Rica, Ecuador, Philippines, France and Uruguay*, ILO Extension of Social Security Paper No. 42, 2013

¹⁶³ ILO, *Extending social health protection: Accelerating progress towards Universal Health Coverage in Asia and the Pacific*, 2021.

tidak membenarkan pengumpulan risiko yang luas dan terdedah kepada kesan buruk terhadap pemilihan. Contoh penyepaduan yang berjaya wujud dalam tetapan yang berbeza. Sebagai contoh, di Belgium, insurans kesihatan sosial wajib disediakan melalui *mutuals*. Di Perancis, agensi insurans kesihatan kebangsaan mewakilkan fungsi pentadbiran pejabat hadapan kepada bersama untuk kategori pekerja dan sektor aktiviti tertentu.¹⁶⁴ Di Senegal, skim bersubsidi untuk mencapai perlindungan kesihatan sejagat dilaksanakan melalui kerjasama bersama dan rejim keselamatan sosial yang baru diwujudkan untuk pekerja bebas.¹⁶⁵

- 76. Unit-unit SSE juga memainkan peranan penting dalam menyediakan perkhidmatan kesihatan, sosial dan perumahan yang merupakan sebahagian daripada sistem perlindungan sosial negara di beberapa negara.** Di kebanyakan negara, sistem perlindungan sosial berkontrak penyedia perkhidmatan, terutamanya dalam bidang perlindungan kesihatan sosial, penjagaan kanak-kanak, penjagaan jangka panjang dan perumahan. Dalam konteks sedemikian, koperasi dan persatuan menambah nilai kepada penyediaan perkhidmatan tersebut sebagai sebahagian daripada sistem perlindungan sosial. Pertubuhan Koperasi Kesihatan Antarabangsa menganggarkan bahawa kira-kira 100 juta isi rumah di seluruh dunia mengakses penjagaan kesihatan melalui 3,300 koperasi kesihatan di 76 negara. Banyak yang disepadukan sebagai penyedia sistem perlindungan kesihatan sosial negara.¹⁶⁶
- 77. Dengan peningkatan integrasi penjagaan jangka panjang dalam skop sistem perlindungan sosial,¹⁶⁷ unit-unit SSE mempunyai sumbangan yang berpotensi berkembang sebagai penyedia perkhidmatan.** Unit-unit SSE menangani keperluan penjagaan untuk populasi yang pelbagai seperti golongan muda yang kurang bernasib baik, orang kurang upaya, orang tua dan kanak-kanak. Ia selalunya pelbagai guna, mencerminkan pelbagai keperluan penjagaan penerima.¹⁶⁸ Mereka juga melibatkan pelbagai pihak berkepentingan, termasuk penyedia penjagaan, benefisiari, kerajaan dan ejen komuniti.¹⁶⁹ Di Itali, 85 peratus perkhidmatan penjagaan untuk kanak-kanak, warga emas dan orang yang terdedah di Bologna disediakan oleh koperasi sosial, yang dimiliki bersama oleh penyedia dan penerima penjagaan. Unit-unit SSE yang menangani keperluan penjagaan jangka panjang dan perumahan warga emas wujud di China (Hong Kong), Jepun, Republik Korea dan Singapura.¹⁷⁰ Di Sepanyol, SSE mewakili 43.5 peratus daripada jumlah bekalan perkhidmatan penjagaan, yang meningkat kepada 59.3 peratus dalam perkhidmatan sosial tanpa penginapan.¹⁷¹ Di United Kingdom, semasa pandemik COVID-19, lebih 30 peratus daripada semua kejururawatan komuniti Perkhidmatan Kesihatan Nasional dan perkhidmatan lain disediakan oleh perusahaan sosial.¹⁷²

¹⁶⁴ Émilie Sauvignat, "Le financement du système de santé en France: Rôle et organisation de l'assurance maladie obligatoire", Discussion Paper No. 1 (World Health Organization, 2005).

¹⁶⁵ ILO, *Revue globale et analyse du système national de Protection sociale : Revue générale du système de Protection sociale au Sénégal et appui à la mise en œuvre de la Stratégie nationale de Protection sociale*, 2021.

¹⁶⁶ UN General Assembly, *Cooperatives in social development: Report of the Secretary-General*, A/74/206, 2019.

¹⁶⁷ In June 2021, the Conference recalled that Members should "invest in the care economy to facilitate access to affordable and quality childcare and long-term care services as an integral part of social protection systems". ILO, Resolution and conclusions concerning the second recurrent discussion on social protection (social security), 2021.

¹⁶⁸ Lenore Matthew et al., *Providing Care through Cooperatives 1: Survey and Interview Findings* (ILO, 2016).

¹⁶⁹ Open Learn, "How is Italy reinventing the co-op?", 6 February

¹⁷⁰ Lenore Matthew, *Providing Care through Cooperatives 2: Literature Review and Case Studies* (ILO, 2017).

¹⁷¹ CEPES, 2019.

¹⁷² UN Economic Commission for Europe, *Women's economic empowerment and the care economy in the ECE region: The impact of economic and social policies during the COVID-19 response and recovery*, UNECE Policy brief on Gender No. 1, 2020.

- 78. Unit-unit SSE boleh menyediakan rumah mampu milik dan mencukupi serta bertindak secara sinergi dengan sistem perlindungan sosial untuk mengelakkan gelandangan dan perumahan yang tidak mencukupi.** Sistem perlindungan sosial secara langsung menangani beberapa faktor risiko yang mendorong kehilangan tempat tinggal dan perumahan yang tidak mencukupi. Unit-unit SSE boleh mengurangkan kemiskinan dan memudahkan akses kepada perumahan yang mencukupi, bantuan sosial dan faedah perumahan.¹⁷³ Persatuan bangunan berasaskan komuniti di kawasan luar bandar dan koperasi perumahan di kawasan bandar adalah antara unit SSE yang membantu penduduk berpendapatan rendah mengakses rumah mampu milik.¹⁷⁴ Di Mesir, satu pertiga daripada semua isi rumah bergabung dengan salah satu daripada 2,320 koperasi perumahan yang telah membina setengah juta unit kediaman.¹⁷⁵ Di Mexico, ÉCHALE ialah perusahaan sosial yang menawarkan penyelesaian perumahan dan menyumbang kepada pembangunan komuniti yang bersepadu.¹⁷⁶ Di Republik Korea, 177 perusahaan sara diri kebajikan perumahan yang pada mulanya muncul daripada inisiatif yang diterajui oleh penduduk kawasan miskin kini mencipta pekerjaan melalui koperasi sambil menambah baik perumahan.¹⁷⁷ Di Afrika Selatan, Hustlenomics, sebuah perusahaan sosial yang dipacu impak yang membina kediaman berkualiti dan tahan lama melalui model pembiayaan dan pemilikan yang inovatif, menyediakan latihan kemahiran dan pekerjaan untuk wanita dan anak muda tempatan.¹⁷⁸

Hak semasa bekerja

- 79. Prinsip asas dan hak di tempat kerja dan kebanyakan piawaian buruh antarabangsa terpakai kepada semua pekerja.** Berkenaan dengan hak di tempat kerja, unit-unit SSE boleh menyumbang dengan ketara kepada pencapaian Matlamat 8 (kerja layak dan pertumbuhan ekonomi) dan Matlamat 16 (keamanan, keadilan dan institusi kukuh) Agenda 2030, terutamanya dengan mempromosi, memajukan dan menggunakan tenaga buruh antarabangsa piawaian. Seperti yang dinyatakan dalam Deklarasi ILO mengenai Prinsip Asas dan Hak di Tempat Kerja, yang diterima pakai pada tahun 1998, semua Negara Anggota mempunyai kewajipan untuk menghormati, mempromosikan dan merealisasikan prinsip dan hak asas di tempat kerja walaupun mereka belum mengesahkan instrumen berkaitan. Khususnya, semua majikan dan pekerja mempunyai hak untuk kebebasan berserikat dan perundingan kolektif untuk memajukan dan mempertahankan kepentingan

¹⁷³ ILO, "Social Protection Systems for All to Prevent Homelessness and Facilitate Access to Adequate Housing", ILO brief: Social Protection Spotlight, 2020.

¹⁷⁴ The ILO's Workers' Housing Recommendation, 1961 (No. 115), recognizes SSE units such as house-building cooperatives, cooperative and similar non-profit housing societies and other housing associations for their contributions to workers' housing.

¹⁷⁵ Co-operative Housing International, "About Egypt."

¹⁷⁶ ÉCHALE.

¹⁷⁷ Fonteneau and Pollet, *The Contribution of Social and Solidarity Economy and Social Finance to the Future of Work* (ILO, 2019).

¹⁷⁸ Hustlenomics.

mereka, seperti yang diperuntukkan dalam Konvensyen Kebebasan Berpersatuan dan Perlindungan Hak untuk Menganjur, 1948 (No. 87), dan Hak untuk Menganjur dan Konvensyen Perundingan Kolektif, 1949 (No. 98). Ini termasuk majikan dan pekerja yang dikawal oleh dasar dan perundangan SSE. Unit-unit SSE dikehendaki mematuhi piawaian buruh antarabangsa dan perundangan buruh nasional berkenaan dengan hubungan pekerjaan mereka, seperti halnya bagi majikan lain.¹⁷⁹ Mereka juga dikehendaki mematuhi keadaan kerja yang selamat dan sihat.¹⁸⁰ Mereka harus mematuhi perundangan keselamatan dan kesihatan pekerjaan antarabangsa dan nasional (OSH) yang berkaitan dan mengambil kira garis panduan, termasuk dalam hubungan majikan-pekerja mereka dan hubungan sivil dan komersial mereka dengan pihak ketiga. Unit-unit SSE tertakluk kepada pemeriksaan buruh kerana ia berkaitan dengan prinsip dan hak asas di tempat kerja dan pematuan KKP di tempat kerja. Perundangan negara juga mengawal hubungan pekerjaan dalam perusahaan milik kerja seperti koperasi pekerja. Di Sepanyol, sebagai contoh, Akta Koperasi 1999 menyatakan bahawa peraturan KKP terpakai di tempat kerja dan kepada pekerja-ahli.¹⁸¹

- 80. Sesetengah piawaian buruh antarabangsa secara jelas merujuk kepada SSE atau bentuk organisasi yang berada di bawahnya.** Senarai piawaian buruh antarabangsa yang secara khusus merujuk kepada unit-unit SSE atau SSE disediakan dalam lampiran. Walaupun ILO tidak mempunyai piawaian khusus mengenai SSE, koperasi menjadi fokus Syor Penggalakan Koperasi, 2002 (No. 193), yang menggantikan Syor Koperasi (Negara Membangun), 1966 (No. 127).¹⁸² Syor No. 193 menyeru dasar negara untuk "mempromosikan standard buruh asas ILO dan Deklarasi ILO mengenai Prinsip dan Hak Asas di Tempat Kerja, untuk semua pekerja dalam koperasi tanpa sebarang perbezaan." Sejak penggunaan Syor No. 193, sekitar 117 negara telah menggunakan panduannya dalam menyemak semula dasar dan perundangan koperasi mereka.¹⁸³
- 81. Unit-unit SSE boleh mempromosikan piawaian buruh antarabangsa dalam interaksi mereka dengan ahli-ahli mereka dan pihak ketiga yang lain.** Mereka boleh memainkan peranan aktif dalam menggalakkan pelaksanaan berkesan piawaian tersebut, dengan membiasakan ahli-ahli mereka dengan instrumen tersebut dan menyokong penggunaannya. Dalam kes Konvensyen yang mengikat, mereka boleh menyokong ratifikasi dan permohonan di peringkat kebangsaan dan memberikan maklumat dan sokongan kepada ahli-ahli mereka untuk menggalakkan pematuan. Sebagai contoh, sejak penerimaan Konvensyen Orang Asli dan Suku ILO, 1989 (No. 169), yang disahkan oleh 24 negara sehingga kini, promosi SSE telah dimasukkan sebagai objektif dalam rancangan negara untuk integrasi orang asli dan Organisasi SSE telah mengambil bahagian dalam perbincangan jawatankuasa orang asli kebangsaan. Organisasi bantuan sendiri pekerja domestik, persatuan dan koperasi boleh menyokong ratifikasi Konvensyen Pekerja Rumah Tangga ILO, 2011 (No. 189). Di Trinidad dan Tobago, Kesatuan Kebangsaan Pekerja-pekerja Domestik dan Koperasi Pusat Pekerja Perkhidmatannya telah bersama-sama menyokong pembangunan dan penerimaan undang-undang negara untuk melindungi hak buruh pekerja domestik dan telah bekerjasama dengan organisasi pekerja rumah lain di Caribbean untuk menggalakkan ratifikasi dan pelaksanaan Konvensyen No. 189.¹⁸⁴

¹⁷⁹ ILO, *Giving globalization a human face: General Survey on the fundamental Conventions concerning rights at work in light of the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, 2008*, Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, ILC.101/III/1B, 2012, para. 53.

¹⁸⁰ *Occupational Safety and Health Convention, 1981 (No. 155)*.

¹⁸¹ Government of Spain, *Act No. 27/1999* of 16 July on Cooperatives.

¹⁸² Recommendation No. 127 was abrogated by a decision of the *Standards Review Mechanism* in 2016.

¹⁸³ A total of 108 countries drew on Recommendation No. 193 in the revision of their legislation on cooperatives between 2002 and 2013, with a further nine (Cuba, Finland, Guyana, Israel, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Madagascar, Myanmar and Nicaragua) doing so since 2013.

¹⁸⁴ ILO, *Advancing domestic workers' rights through cooperatives in Trinidad and Tobago*, 2018. ¹⁸⁵ Co-op

UK, *The Co-op and tackling slavery*, 2017.

- 82. Unit-unit SSE menggalakkan pematuhan kepada prinsip asas dan hak di tempat kerja di kalangan ahli mereka, melibatkan diri dengan komuniti mereka dan melaksanakan inisiatif bersama dengan aktor komuniti lain untuk memajukan prinsip dan hak asas di tempat kerja.** Unit-unit SSE boleh membantu menangani defisit hak pekerja yang berkaitan dengan kebebasan berpersatuan dan perundingan kolektif, buruh paksa, buruh kanak-kanak dan diskriminasi dalam operasi mereka, dalam operasi ahli-ahli dan pengguna-pengguna serta merentasi rantai bekalan. Bekerja dengan rakan kongsi sosial, unit-unit SSE boleh menyokong pekerja ekonomi tidak formal dalam memperbaiki keadaan kerja mereka dan meningkatkan pendapatan mereka.
- 83. Mengenai buruh paksa, unit-unit SSE boleh menjalankan kempen maklumat mengenai hak buruh di mana terdapat insiden migrasi buruh yang tinggi.** Mereka juga boleh menyediakan perkhidmatan kepada mangsa buruh paksa. Sebagai contoh, mereka boleh menyokong bekas mangsa buruh paksa dalam mendapatkan akses aktiviti menjana pendapatan. Co-op UK, rangkaian koperasi runcit di United Kingdom, telah meletakkan dasar yang dikuatkuasakan di seluruh rantai bekalannya untuk memastikan produk yang dijualnya bebas daripada buruh paksa. Ia juga menyediakan perkhidmatan psiko-sosial dan latihan kemahiran untuk mangsa yang terselamat daripada kerja paksa untuk membantu mereka membina semula kehidupan mereka.¹⁸⁵
- 84. Penyertaan dalam SSE boleh membantu mengurangkan pergantungan kepada buruh kanak-kanak dalam pertanian dengan mengehadkan turun naik pendapatan dan menambah baik mata pencarian ladang.** Unit-unit SSE juga boleh memajukan pencegahan dan penghapusan buruh kanak-kanak dengan menyokong pendidikan kanak-kanak dan peralihan dari sekolah ke tempat kerja dan penyertaan dalam jawatankuasa pemantauan buruh kanak-kanak. Di Rwanda, kadar buruh kanak-kanak dalam kalangan isi rumah ladang milik koperasi pertanian adalah kira-kira satu pertiga lebih rendah berbanding isi rumah ladang lain.¹⁸⁶
- 85. Persoalan kualiti kerja dan defisit kerja wajar dalam unit-unit SSE tidak boleh dibiarkan begitu sahaja.** Jika mereka tidak dianggap dalam hubungan pekerjaan,¹⁸⁷ pekerja yang memegang pekerjaan di unit-unit SSE mungkin berisiko kehilangan perlindungan yang mereka berhak, termasuk berkenaan dengan prinsip dan hak asas di tempat kerja, syarat KKP yang mencukupi, status pekerjaan, waktu bekerja, imbuhan dan akses kepada perlindungan sosial. Syor No. 193 menyatakan bahawa dasar negara harus "memastikan bahawa koperasi tidak ditubuhkan untuk, atau digunakan untuk, ketidakpatuhan undang-undang buruh atau digunakan untuk mewujudkan hubungan pekerjaan yang menyamar, dan memerangi koperasi palsu yang melanggar hak pekerja, dengan memastikan bahawa perundangan buruh adalah digunakan dalam semua perusahaan." Peranan pemeriksaan buruh adalah penting untuk memastikan pematuhan. Dalam Tinjauan Am 2010 mengenai instrumen pekerjaan, Jawatankuasa Pakar Penggunaan Konvensyen dan Syor menyatakan kepentingan memastikan penggunaan undang-undang buruh untuk mengelakkan kemunculan "koperasi palsu", yang hanya bertujuan untuk mendapatkan akses kepada faedah yang berkaitan dengan status koperasi, seperti kelebihan cukai atau faedah keselamatan sosial, sambil mengelakkan penggunaan perundangan buruh.¹⁸⁸
- 86. Langkah perlindungan pekerja adalah perlu, terutamanya dalam perusahaan milik pekerja, berkenaan dengan pekerja yang juga ahli-ahli.** Di sesetengah negara, contohnya Portugal, Sepanyol dan Uruguay, undang-undang

¹⁸⁵ Co-op UK, *The Co-op and tackling slavery*, 2017.

¹⁸⁶ ILO, *Ending child labour by 2025: A review of policies and programmes*, 2018.

¹⁸⁷ As defined in the *Employment Relationship Recommendation, 2006 (No. 198)*.

¹⁸⁸ ILO, *General Survey concerning employment instruments in light of the ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, 2008*, Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, *ILC.99/III/1B*, 2010, para. 465.

Bab 2. Sumbangan kepada kerja wajar dan pembangunan mampan

menetapkan bahawa hubungan di antara koperasi pekerja-pekerja dan ahli-ahli pekerja hendaklah dianggap sebagai hubungan organisasi, dikecualikan pada dasarnya daripada undang-undang buruh.¹⁸⁹ Mesyuarat pakar ILO yang diadakan pada tahun 1995 membuat kesimpulan bahawa ahli-pemilik-pekerja boleh membuat keputusan untuk mengelak daripada menuntut keistimewaan undang-undang buruh tertentu untuk mengukuhkan daya maju kewangan koperasi.¹⁹⁰ Walau bagaimanapun, semakin banyak, laluan ketiga sedang dipertimbangkan di mana hubungan pekerjaan dalam koperasi pekerja adalah layak sebagai "kerja koperasi".¹⁹¹ Langkah-langkah khusus untuk perlindungan pekerja dilaksanakan di bawah perhubungan sedemikian, contohnya, lanjutan keselamatan sosial kepada pekerja-ahli koperasi.

Kesaksamaan Jantina

- 87. Walaupun keadaan mungkin berbeza mengikut konteks, dalam SSE terdapat minat yang semakin meningkat dalam isu jantina, pengiktirafan yang lebih besar terhadap nilai wanita dalam peranan kepimpinan, dan peningkatan dalam bilangan unit-unit SSE yang dimiliki oleh wanita.** Dalam menggerakkan SSE untuk meneruskan kesaksamaan gender, termasuk kemajuan ke arah Matlamat 5 (kesaksamaan gender) Agenda 2030, dua bidang tumpuan muncul: penyertaan wanita yang diperkukuh dalam unit-unit SSE, termasuk dalam jawatan kepimpinan; dan pembangunan unit-unit SSE dalam sektor ekonomi atau profesion yang kurang nilai dengan penyertaan wanita yang lebih kukuh (contohnya, dalam ekonomi penjagaan). Pada 2019, dalam sektor koperasi dan insurans bersama, satu perempat daripada pemimpin organisasi ahli ICMIF dan 20 peratus ahli lembaga ICMIF adalah wanita. Tahap perwakilan wanita dalam jawatan kepimpinan ini adalah lebih tinggi daripada tempat lain dalam industri insurans, di mana hanya satu daripada sepuluh ketua pegawai eksekutif adalah wanita.¹⁹² Di Sepanyol, jurang gaji jantina adalah lebih sempit dalam unit-unit SSE berbanding beberapa unit institusi lain, yang boleh dikaitkan dengan kepelbagaian yang lebih besar di peringkat pengurusan dalam SSE.¹⁹³ In Di United Kingdom, 47 peratus perusahaan sosial diketuai oleh wanita pada 2021 dan 83 peratus daripada pasukan kepimpinan perusahaan sosial termasuk seorang wanita.¹⁹⁴
- 88. SSE menawarkan faedah yang boleh dilihat berkenaan dengan mencapai kesaksamaan jantina. SSE boleh menawarkan pelbagai faedah dari segi menyediakan perkhidmatan yang berpatutan dan boleh diakses untuk wanita dalam perumahan dan kewangan serta pelbagai perkhidmatan penjagaan.** Wanita boleh memajukan keadaan mereka dengan berunding dengan pihak berkuasa awam melalui unit-unit SSE. Tadbir urus unit-unit SSE yang demokratik dan penyertaan membolehkan wanita berpeluang terlibat dalam membuat keputusan dan perkongsian kuasa. Wanita yang terlibat dalam unit-unit SSE mungkin mempunyai kedudukan yang lebih baik untuk menangani keperluan peribadi dan komunal seperti kebebasan daripada diskriminasi, keganasan dan gangguan, termasuk keganasan dan gangguan berasaskan seks.

¹⁸⁹ Section 80(1) of Spanish Act No. 27/1999 of 16 July on Cooperatives and section 99 of the Uruguayan General Act on Cooperatives No. 18407/2008.

¹⁹⁰ ILO, *Meeting of Experts on Cooperative Law: Final Report*, 1995.

¹⁹¹ Deolinda Meira, André Almeida Martins and Tiago Pimenta Fernandes, "Regime jurídico das cooperativas de trabalho em Portugal: Estado da arte e linhas de reforma", *CIRIEC – España. Revista jurídica de economía social y cooperativa* 30 (2017).

¹⁹² Swiss Re Institute, "Gender diversity in the re/insurance industry: for a sustainable future", 11 February 2021.

¹⁹³ CEPES, 2019.

¹⁹⁴ Social Enterprise UK, "No Going Back – State of Social Enterprise Survey 2021".

- 89. Unit-unit SSE yang ditubuhkan oleh dan untuk wanita membantu mengatasi kekangan sosial dan budaya, yang mungkin mengehendkan penyertaan wanita dalam tenaga kerja.** Di sesetengah negara, koperasi wanita sahaja aktif dalam pemprosesan makanan, kraf dan perkhidmatan penjagaan, menyediakan peluang kerja untuk ahli-ahli mereka dan mewujudkan saluran sosial. Di India, SEWA, sebuah kesatuan kebangsaan yang terdiri daripada 1.8 juta pekerja wanita tidak formal di 14 negeri India, berfungsi sebagai inkubator untuk perusahaan sosial kolektif yang baru muncul dalam sektor tukang, tenusu, pertanian, kerja rumah, pembinaan dan kitar semula, menghubungkan mereka dengan perusahaan kolektif lain yang menyediakan perkhidmatan kesihatan, penjagaan anak, insurans dan kewangan. Dianggarkan 80 peratus daripada koperasi yang disokong SEWA telah mencapai daya maju ekonomi.¹⁹⁵
- 90. Walaupun unit-unit SSE mungkin berdasarkan nilai kesaksamaan dan berekuiti, ia mungkin dikekang oleh peruntukan undang-undang, norma sosial dan ketidaksamaan sejarah.** Wanita sering kurang bernasib baik dari segi aset, pendidikan dan latihan yang boleh menghalang akses mereka kepada sumber dan pasaran yang diperlukan untuk menubuhkan, mengembangkan atau mengekalkan organisasi.¹⁹⁶ Walaupun wanita mengambil bahagian dalam unit-unit SSE pada kedudukan yang sama dengan lelaki, mereka mungkin mendapati sukar untuk mengambil bahagian dalam badan pembuat keputusan atau untuk mengambil bahagian dalam jawatan kepimpinan kerana pembahagian kerja jantina mendatar dan menegak yang lazim sering dihasilkan semula.¹⁹⁷ Wanita juga secara amnya kurang berhubung dengan struktur SSE menegak dan struktur sokongan lain berbanding lelaki.¹⁹⁸ Langkah peralihan seperti tindakan afirmatif boleh digunakan dalam kes sedemikian. Pengauditan gender penyertaan atau belanjawan responsif gender boleh menjadi antara kaedah lain yang digunakan oleh SSE. Kerajaan boleh menyokong pemerkasaaan wanita dalam SSE dengan menyediakan program pembinaan kapasiti untuk wanita, termasuk dalam kepimpinan dan pengurusan organisasi, perancangan kewangan dan pemasaran. Tindakan afirmatif untuk membetulkan ketidaksamaan juga boleh memberi manfaat melebihi peringkat perusahaan, menjangkau ke dalam rumah, komuniti dan ruang awam. Dasar sosial yang meringankan beban penjagaan dan mengukuhkan hak sivil dan politik wanita boleh memudahkan penyertaan mereka dalam proses dasar.¹⁹⁹

Dialog Sosial

- 91. Di sesetengah negara, struktur menegak SSE mengambil bahagian dalam dialog sosial.** Unit-unit SSE, terutamanya yang lebih besar dan persekutuan mereka, boleh mengambil bahagian dalam dialog sosial sebagai majikan, dan juga bekerja pada perjanjian perundingan kolektif dengan kesatuan sekerja, seperti yang berlaku di Switzerland. Switzerland.²⁰⁰ Di Niger, koperasi bekerja bersama-sama organisasi majikan dan pekerja dalam Jawatankuasa Dialog Sosial Kebangsaan (CNDS). Di Senegal, Kesatuan Kebangsaan Pedagang dan Pengilang Senegal (UNACOIS) ialah ahli Majlis Tinggi Dialog Sosial negara itu. Majlis Pembangunan Ekonomi dan Buruh Negara Afrika Selatan terdiri daripada organisasi komuniti sebagai tambahan kepada organisasi kerajaan dan majikan dan pekerja. Perwakilan formal daripada unit-unit SSE juga boleh melibatkan pengaturan dwipartit dan tripartit-plus, dengan unit-unit SSE termasuk dalam kategori “pihak berkepentingan lain”, seperti yang berlaku

¹⁹⁵ ILO, *Advancing cooperation among women workers in the informal economy: The SEWA way*, 2018.

¹⁹⁶ UNTFSE, *Social and Solidarity Economy and the Challenge of Sustainable Development: A Position Paper by the United Nations InterAgency Task Force on Social and Solidarity Economy (TFSE)*, 2014.

¹⁹⁷ Simel Esim, “Cooperatives”, in *The Routledge Handbook of Feminist Economics*, ed. Günseli Berik and Ebru Kongar (Routledge: London, 2021), 486–494.

¹⁹⁸ Eva Majurin, *How women fare in East African cooperatives: the case of Kenya, Tanzania and Uganda* (ILO, 2012).

¹⁹⁹ ILO, *Mapping the Social and Solidarity Economy Landscape in Asia: Spotlight on Indonesia*, ILO brief: Strengthening Social and Solidarity Economy Policy in Asia, 2021.

²⁰⁰ Migros, *Convention collective de travail (CCNT) du Groupe Migros*, 2019–22.

dalam Majlis Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan (CESC) Mali.

92. **Begitu juga, wakil unit-unit SSE boleh mengambil bahagian dalam mekanisme dialog sosial rentas sempadan, terutamanya dalam komuniti integrasi serantau.** Dalam platform dialog sosial Eropah untuk sektor perbankan, Persatuan Bank Koperasi Eropah ialah salah satu daripada tiga organisasi majikan yang mewakili. Dalam sektor insurans, Persatuan Penanggung Insurans Bersama dan Koperasi Insurans di Eropah adalah salah satu daripada tiga badan majikan yang diiktiraf. Selain kumpulan kerja dengan organisasi majikan dan pekerja, Jawatankuasa Ekonomi dan Sosial Eropah mempunyai kumpulan ketiga mengenai kepelbagaian dengan wakil unit-unit SSE termasuk badan amal, koperasi, yayasan, persatuan bersama dan perusahaan sosial. Persatuan Pedagang Rentas Sempadan ialah organisasi berasaskan keahlian yang mewakili dan menyokong peniaga rentas sempadan berskala kecil. Ia berfungsi untuk menghapuskan halangan perdagangan untuk 40,000 ahlinya di negara-negara Afrika Selatan dan Timur dan merundingkan syarat perdagangan bagi pihak mereka dengan sekretariat Pasaran Bersama untuk Afrika Timur dan Selatan serta Komuniti Pembangunan Afrika Selatan, serta dengan kerajaan negara.²⁰¹

Transisi kepada ekonomi formal

93. **Pekerja akaun sendiri tidak formal boleh menyusun ke dalam unit-unit SSE untuk terlibat dalam transisi kepada ekonomi formal.** Suruhanjaya Global Mengenai Masa Depan Kerja mengiktiraf bahawa "pekerja dalam ekonomi tidak formal sering memperbaiki keadaan mereka melalui penganjuran, bekerjasama dengan koperasi dan organisasi berasaskan komuniti."²⁰² Unit-unit SSE boleh membantu mencapai Matlamat 8 (kerja wajar dan pertumbuhan ekonomi) dan Matlamat 10 (mengurangkan ketidaksamaan) Agenda 2030 dengan menyumbang kepada memformalkan dan pertumbuhan perusahaan mikro, kecil dan sederhana serta menggalakkan keterangkuman sosial, ekonomi dan politik daripada semua.
94. **Struktur SSE menegak bagi pekerja akaun sendiri tidak formal memberikan pekerja tersebut suara dan perwakilan di peringkat tempatan, kebangsaan, serantau dan antarabangsa, seperti yang diperihalkan di bawah:**
- Di peringkat tempatan, unit-unit SSE yang terdiri daripada tukang, pemandu teksi, petani kecil atau penjaja jalanan berkumpul dalam struktur menegak. Sebagai contoh, di Amerika Syarikat, Rangkaian Koperasi Pekerja New York City menyediakan perkhidmatan untuk koperasi pekerja yang ahli-ahlinya kebanyakannya adalah pekerja-pekerja akaun sendiri tidak rasmi. Ia menyokong untuk mendapatkan pembiayaan awam untuk pembangunan koperasi pekerja dan untuk menerima pakai perundangan untuk koperasi pekerja di peringkat bandar dan negeri.²⁰³
  - Di peringkat kebangsaan, struktur menegak SSE termasuk organisasi payung pekerja ekonomi tidak formal. Persatuan Kebangsaan Penjaja Jalanan India, gabungan 373 kesatuan sekerja, koperasi, persatuan dan organisasi berasaskan komuniti yang mewakili kira-kira 300,000 peniaga jalanan, memainkan peranan penting dalam merangka Dasar Kebangsaan mengenai Penjaja Jalanan Bandar, yang memberikan status undang-undang kepada jalanan.²⁰⁴

²⁰¹ Cross Border Traders Association of Zambia.

²⁰² ILO, *Work for a brighter future*, Report of the Global Commission on the Future of Work, 2019.

²⁰³ New York City Network of Worker Cooperatives, "History and Mission".

²⁰⁴ National Association of Street Vendors of India.

- Juga di peringkat kebangsaan, di Argentina, Konfederasi Pekerja Ekonomi Tidak Formal (CTEP) ialah organisasi payung persatuan pekerja pakaian, kurir motosikal, penjual jalanan, tukang, petani kecil, pembuat batu bata dan pekerja dalam perusahaan pulih.²⁰⁵ Ia didaftarkan sebagai persatuan awam yang berkempen untuk pengiktirafan pelaku ekonomi tidak formal oleh Kerajaan dan menjalankan skim insurans bersama serta program pendidikan untuk ahli-ahlinya.²⁰⁶
- Di peringkat serantau, struktur SSE menegak menyokong ahli-ahli mereka dengan badan serantau dan mewujudkan platform pengetahuan dan pembelajaran untuk mereka. HomeNet Asia Selatan ialah rangkaian sub-serantau organisasi pekerja berasaskan rumah yang membantu membina perpaduan serantau di kalangan pekerja berasaskan rumah dan organisasi perwakilan mereka.²⁰⁷
- Di peringkat antarabangsa, organisasi pekerja tidak formal berasaskan keahlian menyokong kebimbangan ahli-ahli mereka tentang isu yang menjadi keutamaan mereka. StreetNet International ialah organisasi global yang mempunyai lebih 600,000 peniaga tidak formal di lebih 50 negara yang bertujuan untuk mengukuhkan suara dan keterlihatan ahli-ahlinya untuk mempengaruhi dasar yang secara langsung mempengaruhi kehidupan mereka.²⁰⁸

95. Unit-unit SSE membantu meningkatkan aktiviti unit ekonomi tidak formal melalui bentuk kolektif perusahaan, meningkatkan kedudukan tawar-menawar mereka dan memudahkan akses pekerja kepada perlindungan sosial.²⁰⁹ Melalui SSE, perusahaan ekonomi tidak formal boleh meningkatkan daya maju dan daya tahan ekonomi mereka, meningkatkan produktiviti mereka, merealisasikan penjimatan kos melalui perkhidmatan dikongsi dan meningkatkan pendapatan mereka melalui peningkatan tahap pengeluaran dan kepelbagaian barisan produk. Dengan membentuk atau menyertai unit-unit SSE, pengendali ekonomi tidak formal boleh mendapatkan akses kepada kewangan, maklumat, input, teknologi, perkhidmatan sokongan dan pasaran. Unit-unit SSE boleh memudahkan akses kepada keselamatan sosial untuk ahli-ahli mereka dengan membantu pendaftaran, memberikan maklumat tentang hak dan kelayakan ahli-ahli mereka dan meningkatkan kesedaran.²¹⁰ Apabila unit-unit SSE didaftarkan secara rasmi, mereka tergolong dalam ekonomi formal, manakala pekerja mereka mungkin masih beroperasi dalam ekonomi tidak formal.

96. Kesan COVID-19 amat teruk terhadap 2 bilion pekerja tidak formal di dunia. Penyelidikan yang dijalankan pada pertengahan 2021 mengenai kesan pandemik terhadap mata pencarian pekerja tidak formal menunjukkan bahawa kebanyakan pekerja tidak formal belum memulihkan keupayaan untuk bekerja. Pendapatan mereka masih jauh di bawah paras pra-pandemik.²¹¹ Dalam menangani kesan kesihatan awam dan krisis ekonomi yang

²⁰⁵ CTEP, “Nosotros”. The concept of “recovered” enterprises, or *empresas recuperadas*, is usually associated with Argentina experience, but such enterprises exist in several African, Asian, European and North American countries as well.

²⁰⁶ ILO, *Organizing Informal Economy Workers into Trade Unions: A trade union guide*, 2019.

²⁰⁷ HomeNet South Asia.

²⁰⁸ StreetNet International.

²⁰⁹ Fonteneau and Pollet.

²¹⁰ ILO, *Extending social security to workers in the informal economy: Lessons from international experience*, 2021.

²¹¹ Sarah Orleans Reed et al., *The Crisis is Far from Over for Informal Workers — We Need an Inclusive Recovery for the Majority of the World’s Workforce*, COVID-19 Crisis and the Informal Economy: Policy Insights No. 8 (WIEGO, 2021).

disebabkan oleh wabak itu, pekerja wanita dalam ekonomi tidak formal telah lebih dibebani dengan kerja penjagaan tanpa gaji dalam isi rumah.²¹² Di Asia Selatan, pekerja wanita di rumah melaporkan ketidakupayaan untuk bekerja disebabkan oleh sekatan dan isu mobiliti, pembatalan pesanan dan perkhidmatan, peningkatan dalam kos bahan mentah dan benih, dan peningkatan tanggungjawab penjagaan. Dalam menghadapi krisis, unit pekerja tidak formal SSE mengedarkan langkah dan perkhidmatan bantuan, menjalankan peningkatan kesedaran tentang COVID-19 dan menyediakan hubungan dengan sistem kesihatan untuk penjagaan dan rawatan pencegahan. Di India, unit-unit SSE untuk pekerja ekonomi tidak formal wanita telah menyediakan pekerjaan yang amat diperlukan dan bantuan berkaitan perniagaan kepada ahli-ahli mereka.

Pencegahan dan pemulihan krisis, dan promosi keamanan dan daya tahan

- 97. Dari segi sejarah, SSE telah memainkan peranan penting dalam pencegahan dan pemulihan daripada krisis yang disebabkan oleh konflik dan bencana.** Dunia kini sedang menghadapi pelbagai krisis yang bersilang, termasuk yang disebabkan oleh perubahan iklim dan pemanasan global, bencana alam, kemelesetan ekonomi dan kewangan, kemiskinan tegar, pemindahan paksa dan pandemik COVID-19. SSE, dalam semua bentuk organisasinya yang pelbagai, terdedah kepada krisis, tetapi juga bertindak untuk menghalangnya dan mengurangkan kesannya. Unit-unit SSE boleh menyumbang kepada pencapaian Matlamat 1 (tiada kemiskinan), Matlamat 3 (kesihatan dan kesejahteraan yang baik), Matlamat 8 (kerja wajar dan pertumbuhan ekonomi), Matlamat 10 (mengurangkan ketidaksamaan), Matlamat 13 (tindakan iklim) dan Matlamat 16 (keamanan, keadilan dan institusi yang kukuh) Agenda 2030, sehingga tahap membina daya tahan, membantu memerangi penyakit berjangkit, menggalakkan penghijrahan yang selamat, mengurangkan ketidaksamaan dan memajukan perpaduan sosial. Saranan Pekerja ILO dan Kerja Layak untuk Keamanan dan Daya Tahan, 2017 (No. 205), mengiktiraf peranan SSE dalam membolehkan pemulihan dan membina daya tahan.
- 98. Semasa bergelut dengan kesan buruk krisis COVID-19, unit-unit SSE juga telah menjadi ejen dalam menanganinya.** Walaupun mereka mungkin lebih terjejas akibat wabak itu disebabkan kerja mereka dalam komuniti yang kurang bernasib baik, unit-unit SSE selalunya lebih berdaya tahan berbanding beberapa unit institusi lain. Di United Kingdom, koperasi berkemungkinan empat kali lebih kecil untuk berhenti beroperasi kerana COVID-19 berbanding perusahaan lain dan, antara 2020 dan 2021, hampir dua kali lebih banyak koperasi diwujudkan daripada dibubarkan.²¹³ Dalam konteks pandemik, unit-unit SSE telah menyediakan bantuan penting kepada ahli-ahli mereka, menghubungkan orang yang memerlukan sokongan dengan kerajaan tempatan dan rakan kongsi sosial. Koperasi kewangan telah menyediakan sokongan mudah tunai kepada ahli-ahli mereka, dengan melancarkan *crowdfunding* dan inisiatif perpaduan lain untuk menyokong perusahaan mikro, kecil dan sederhana tempatan serta orang ramai dalam situasi yang terdedah. Banyak unit SSE telah mengubah produk dan perkhidmatan mereka untuk memenuhi keperluan tempatan yang mendesak untuk peralatan perlindungan dan penjagaan sosial.²¹⁴

²¹² ILO and WIEGO, *Cooperatives meeting informal economy workers' child care needs*, 2018.

²¹³ Co-operatives UK, *Co-op economy 2021. A report on the UK's co-operative sector*, 2021.

²¹⁴ ILO, *General Observation of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations adopted in 2020 and published at the 109th Session (2021) of the Conference*, on the Employment Policy Convention, 1964 (No. 122).

Mondragon Corporation di Sepanyol, terdiri daripada kira-kira 100 koperasi dengan lebih 80,000 pekerja, menggunakan dana rizab perpaduannya untuk menyokong ahli-ahlinya dan menempatkan semula pekerja sementara antara koperasi dalam kumpulan untuk meminimumkan kehilangan pekerjaan semasa pandemik.²¹⁵

99. **Penyertaan aktif orang yang terdedah dan terpinggir dalam unit-unit SSE menyumbang kepada usaha mengatasi kemiskinan dan ketidaksamaan yang berakar umbi.** Kumpulan penduduk terpinggir telah membentuk unit-unit SSE mereka sendiri di negara tuan rumah. Beberapa unit SSE, seperti koperasi sosial, telah ditubuhkan khusus untuk menentang pengecualian sosial, contohnya di Itali. Yang lain telah menambah elemen kemasukan sosial kepada fungsi utama mereka. Koperasi pertanian dan pelbagai guna Jordan telah membantu mendapatkan permit kerja untuk pelarian Syria dan telah menjalankan latihan dan projek bersama dengan mereka. Koperasi Broker Kesihatan Pelbagai Budaya ialah koperasi pekerja di Kanada (Alberta) dengan 75 pekerja-anggota yang merupakan pendatang dan bekas pelarian. Ia menyokong 2,000 keluarga pendatang dan pelarian setiap tahun untuk mengakses perkhidmatan, termasuk jangkauan kesihatan ibu dan bayi, keibubapaan awal dan sokongan pembangunan awal kanak-kanak, perkhidmatan penjagaan kanak-kanak antara budaya, sokongan keluarga pelbagai budaya untuk kanak-kanak kurang upaya, dan sokongan kesihatan dan kesihatan mental untuk mereka yang paling terdedah. populasi.²¹⁶
100. **Unit-unit SSE mempamerkan daya tahan yang teguh dalam menghadapi kemelesetan ekonomi dan mempunyai keupayaan untuk menyokong ahli-ahli mereka dan komuniti yang lebih luas.**²¹⁷ Selepas krisis kewangan dan ekonomi 2007–08, koperasi simpanan dan kredit kewangan, bank koperasi dan kesatuan kredit telah berkembang, mengekalkan aliran kredit, terutamanya kepada PKS, dan kekal stabil di seluruh wilayah dunia.²¹⁸ Kesatuan kredit dan bank koperasi meningkatkan bahagian pasaran mereka selepas krisis ini kerana mereka kurang terdedah kepada transaksi spekulatif.²¹⁹ Kestabilan dan keengganan terhadap risiko terbina dalam reka bentuk koperasi kewangan. Mereka menjana lebih mengikut keperluan, jika tidak, mereka tidak akan berdaya maju dari segi ekonomi. Mereka meletakkan lebih ke dalam rizab, yang memastikan mereka kukuh dari segi kewangan. Pada masa yang sama, mereka mengembalikannya semula kepada ahli-ahli mereka, melalui dividen tahunan atau menetapkan harga produk mereka dengan munasabah. Mereka juga memotivasikan pengurus secara berbeza dengan hanya membayar mereka pada kadar yang berterusan, bukannya memberi ganjaran kepada mereka dengan saham.²²⁰ Peranan yang dimainkan oleh SSE dalam bantuan krisis segera diakui oleh kerajaan di peringkat tempatan dan nasional, terutamanya dalam penyediaan perkhidmatan sosial. Walaupun mempunyai kaitan dengan membina daya tahan krisis, unit-unit SSE belum disepadukan secara sistematik ke dalam strategi kerajaan jangka sederhana hingga panjang untuk daya tahan krisis.

²¹⁵ UN General Assembly, *Cooperatives in social development: Report of the Secretary-General*, A/76/209 (2021).

²¹⁶ Multicultural Health Brokers Cooperative.

²¹⁷ Adrien Billiet et al., "The resilience of the cooperative model: How do cooperatives deal with the COVID-19 crisis?", *Briefings Entrepreneurial Finance* 30, Issue 2 (2021): 99–108.

²¹⁸ Johnston Birchall, *Resilience in a downturn: The power of financial cooperatives* (ILO, 2013).

²¹⁹ Johnston Birchall and Lou Hammond Ketilson, *Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis* (ILO, 2009).

²²⁰ Birchall, *Resilience in a downturn: The power of financial cooperatives*.

- 101. SSE juga telah menunjukkan kerelevanan dan kapasiti serta agensinya selepas bencana alam, sebagai satu cara untuk komuniti menghadapi kemusnahan dan menyumbang kepada pemulihan dan pembinaan semula.** ICMIF dan Pejabat UN untuk Pengurangan Risiko Bencana telah mengenal pasti tujuh mekanisme praktikal untuk menyokong pengurangan risiko bencana dan daya tahan melalui koperasi dan penyedia insurans bersama dalam konteks Rangka Kerja Sendai untuk Pengurangan Risiko Bencana 2015–30.²²¹ Dalam bertindak balas terhadap bencana alam di seluruh dunia, unit-unit SSE menyumbang, dari segi teknikal dan kewangan, kepada usaha pembinaan semula, sebagai tindakan perpaduan. Selepas gempa bumi dan tsunami Lautan Hindi pada 2004, lebih 500 kumpulan bantu diri baharu telah ditubuhkan oleh wanita di perkampungan pantai di Tamil Nadu, India. Kumpulan ini mengambil bahagian dalam usaha pemulihan dan, akibatnya, status wanita telah bertambah baik berkaitan dengan pilihan pekerjaan, kebebasan kewangan, membuat keputusan keluarga dan mempunyai suara di mesyuarat awam.²²² Pada tahun 2020, Yayasan Mutuals Australia menjalankan kempen untuk menyokong komuniti yang terjejas oleh kebakaran belukar, menerima sumbangan daripada kumpulan bersama di seluruh dunia.²²³ Kerajaan boleh menambah baik integrasi unit-unit SSE sebagai rakan kongsi dalam program kesiapsiagaan bencana mereka.
- 102. Unit-unit SSE bekerjasama dengan kerajaan dan rakan kongsi pembangunan yang berusaha untuk menangani keperluan pelarian dan komuniti tuan rumah.** SSE berada pada kedudukan yang baik untuk menangani keperluan kedua-dua orang yang dipindahkan dan penduduk tuan rumah, kerana ia menawarkan gabungan perkhidmatan praktikal melalui tindakan kolektif, berdasarkan nilai-nilai bantu diri, *mutualism* dan tadbir urus demokratik dan penyertaan. Unit-unit SSE menyediakan perkhidmatan sosial, pekerjaan, penjana pendapatan, kewangan dan pertukaran pengetahuan. Mereka juga menyumbang kepada kapasiti sosial dan fungsi pembinaan keamanan, seperti rangkaian, perpaduan dan pembinaan kepercayaan, penyelesaian masalah, tindakan kolektif, pemerkasaan wanita, perdamaian dan pemekaan budaya. Pada 2015, dilaporkan bahawa koperasi sosial di Itali menyediakan perkhidmatan penting kepada 18,000 pelarian, pencari suaka dan pendatang di 220 pusat alu-aluan dan 170 struktur perumahan khusus.²²⁴ Koperasi di Jordan telah menyediakan perkhidmatan bimbingan kerjaya dan penempatan pekerjaan serta menyokong KKP yang dipertingkatkan untuk pelarian dan pekerja asing serta komuniti tuan rumah dalam pertanian, dengan sokongan daripada ILO.²²⁵ Melalui inisiatif Pembelian untuk Kemajuan (P4P), Program Makanan Sedunia telah memperoleh barangan ruji untuk bantuan makanan kecemasan kepada pelarian melalui koperasi dan persatuan pengeluar di 20 negara, sekali gus menyokong pembangunan tempatan. Terdapat jurang pengetahuan yang berkaitan dengan peranan yang boleh dimainkan oleh SSE dalam konteks anjakan paksa. Penyelidikan lanjut diperlukan tentang cara unit-unit SSE berada dalam konteks anjakan paksa, juga berbanding dan dengan kerjasama pelakon sektor awam dan swasta.
- 103. SSE boleh memainkan peranan yang berharga dalam situasi pasca konflik, dengan mengambil bahagian dalam usaha pemulihan dan pembinaan semula yang sensitif konflik dan responsif keamanan.** Unit-unit SSE boleh menyumbang kepada kewujudan bersama secara aman, perpaduan sosial dan pembinaan keamanan yang mampan. Di negara-negara seperti Bosnia dan Herzegovina, El Salvador, Guatemala, Lubnan, Mozambique, Nepal, Macedonia Utara, Rwanda, Sri Lanka dan Timor-Leste, koperasi telah memainkan peranan penting dalam pembinaan semula pasca konflik dengan mewujudkan pekerjaan untuk orang yang berpindah dan bekas pejuang, membina semula perniagaan dan rumah, memberi pelarian dan orang yang pulang akses ke pasaran,

²²¹ ICMIF and UN Office for Disaster Risk Reduction, *From protection to prevention: The role of cooperative and mutual insurance in disaster risk reduction*, 2020.

²²² Grant Larson et al., "The role of self-help groups in post-tsunami rehabilitation", *Sage journals* 58, Issue 5 (2015): 732–742.

²²³ Business Council of Co-operatives and Mutuals of Australia, "Community resilience and recovery".

²²⁴ ILO, *Mapping responses by cooperatives and social and solidarity economy organizations to forced displacement*, 2020.

²²⁵ ILO, "Jordan launches national strategy for the cooperative movement, with ILO support." 3 July 2021.

memudahkan perdamaian dan mewujudkan semula hubungan yang terpisah oleh peperangan.²²⁶ Di Colombia, unit-unit SSE memainkan peranan penting dalam pemulihan dan pembangunan tempatan pasca konflik dengan menyumbang kepada usaha untuk mengintegrasikan semula bekas pejuang dan membina keamanan. Mekanisme SSE juga telah digerakkan untuk menempatkan semula bekas pejuang di Balkan (pada 1990-an), di timur Republik Demokratik Congo dan di Amerika Tengah (1990–95), dan di Afrika Selatan (1995–2000). Di Wilayah Utara Sri Lanka, di mana koperasi telah aktif sejak sebelum perang saudara (1983–2009), terdapat beberapa kejayaan dalam meningkatkan pendapatan orang yang dikumpulkan sebagai ahli dalam koperasi. Tambahan pula, dengan menyatukan orang ramai, koperasi telah dapat mencabar beberapa kekangan budaya yang diletakkan ke atas wanita dalam masyarakat konservatif.

Transisi Digital Yang Adil

- 104. Unit-unit SSE menyumbang untuk menjadikan peralihan digital lebih adil.** Dengan menghubungkan perniagaan dan pelanggan kepada pekerja, platform kerja digital mengubah proses perniagaan dan mempunyai implikasi yang ketara untuk masa depan kerja.²²⁷ Koperasi platform, serupa dengan syarikat platform, menggunakan tapak web, aplikasi mudah alih atau protokol untuk penjualan barangan atau perkhidmatan. Perbezaan utama mereka ialah mereka bergantung pada pembuatan keputusan demokratik atau pemilikan bersama platform, atau kedua-duanya. Sebagai contoh, koperasi pemandu teksi telah menyediakan aplikasi dalam talian mereka sendiri untuk menghapuskan pengantaraan syarikat pengangkutan. Di Amerika Syarikat, Koperasi Teksi Hijau, yang berpangkalan di Denver, ialah koperasi pekerja kesatuan dengan perkhidmatan panggilan teksi telefon pintar yang dimiliki dan dikendalikan oleh ahli-ahlinya.²²⁸
- 105. Unit-unit SSE menawarkan pelbagai alternatif untuk pekerja, pengeluar dan pengguna perkhidmatan digital.** Di Brazil, Cataki ialah aplikasi mudah alih yang menghubungkan pemungut sisa ke penjana sisa di Sao Paolo, secara percuma. Semasa pandemik COVID-19, ia mengedarkan topeng muka dan mencipta kempen penyumbangan ramai dalam talian untuk menyokong pemungut sisa.²²⁹ Di Czechia, Czechitas ialah perusahaan sosial bukan untung yang membangunkan kecekapan digital wanita dan gadis melalui latihan mampu milik. Di Jerman, DENIC, koperasi platform perkhidmatan kongsi yang mengekalkan 16.7 juta nama domain internet (".de") dan menyediakan perkhidmatan keselamatan digital,²³⁰ mewakili negara dalam Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN), sebuah syarikat faedah awam bukan untung yang berpangkalan di Amerika Syarikat yang menyelaraskan sistem penamaan internet. Di India, GoCoop, perusahaan sosial yang menghubungkan pengguna kepada koperasi penun dan artisan serta perusahaan berasaskan komuniti, ialah pasaran dalam talian pertama negara untuk produk buatan tangan dan artisan.²³¹ Juga di India, Vrutti, sebuah perusahaan sosial, menyokong 26,000 petani kecil yang dianjurkan dalam organisasi pengeluar petani melalui platform digital yang menyediakan bantuan perancangan perniagaan melalui ramalan permintaan dan harga, hubungan terus kepada pengguna akhir dan sistem sokongan institusi untuk kredit, pendedaran dan logistik.²³²

²²⁶ ILO, *Mapping responses by cooperatives and social and solidarity economy organizations to forced displacement*, 2020.

²²⁷ Anita Gurumurthy et al., *Platform labour in search of value: A study of workers' organizing practices and business models in the digital economy*, 2021.

²²⁸ Green Taxi Coop.

²²⁹ Luciana Bruno, *Collecting Dignity: Recyclable Waste Pickers of Brazil* (Institute for the Cooperative Digital Economy, 2020).

²³⁰ DENIC, "Internet and a Cooperative Society - How Does That Go Together?"

²³¹ GoCoop.

²³² Gurumurthy et al.

Transisi yang adil kepada kemampanan alam sekitar

- 106. Unit-unit SSE menyumbangkan kepada transisi adil kepada kemampanan alam sekitar.**²³³ *Garis Panduan untuk peralihan yang adil ke arah ekonomi dan masyarakat yang mampan alam sekitar untuk semua* memerlukan perhatian khusus diberikan untuk membantu koperasi dalam melakukan transisi. Ia menyerlahkan peranan yang kerajaan, dalam perundingan dengan rakan kongsi sosial, harus bermain dalam membolehkan koperasi mengambil bahagian dalam proses perolehan awam dan mengiktiraf penggunaan model koperasi sebagai alat yang berkesan untuk memformalkan.²³⁴ SSE boleh menyumbang kepada pencapaian Matlamat 7 (tenaga mampu milik dan bersih), Matlamat 8 (kerja wajar dan pertumbuhan ekonomi), Matlamat 11 (bandar dan komuniti mampan), Matlamat 12 (penggunaan dan pengeluaran yang bertanggungjawab), Matlamat 13 (tindakan iklim), Matlamat 14 (kehidupan di bawah air) dan Matlamat 15 (kehidupan di darat) Agenda 2030. Ia boleh melakukan ini sehingga tahap unit-unit SSE boleh menyediakan akses kepada tenaga boleh diperbaharui dan kecekapan sumber dalam operasi mereka sendiri, menjadikan bandar dan penempatan manusia terangkum, berdaya tahan dan mampan, memajukan penggunaan dan pengeluaran mampan, dan mengusahakan tindakan iklim dan ke arah perlindungan kehidupan di bawah air dan di darat. Di United Kingdom, 20 peratus perusahaan sosial menyatakan bahawa mereka menangani kecemasan iklim sebagai sebahagian daripada misi teras mereka. Satu pertiga (35 peratus) menunjukkan bahawa mereka telah memasukkan usaha menangani perubahan iklim atau kecemasan iklim ke dalam perlembagaan atau artikel persatuan mereka. Satu pertiga lagi (32 peratus) menyatakan bahawa mereka mempunyai rancangan untuk atau sedang mempertimbangkan untuk berbuat demikian.²³⁵
- 107. Unit-unit SSE dalam sektor yang terdiri daripada pertanian dan perumahan kepada tenaga menghijaukan operasi mereka dan mengurangkan jejak alam sekitar mereka.** Insurans bersama untuk tanaman, teknik pengurusan pengairan dan tadahan air yang lebih baik, penggunaan bahan boleh diperbaharui dan semula jadi untuk penebat dan kepelbagaian kepada tanaman tahan kemarau adalah beberapa strategi yang boleh digunakan oleh unit-unit SSE. Di Kenya, Persatuan Koperasi Nelayan Dunga sedang menangani tahap stok yang rendah akibat daripada eksploitasi berlebihan dan kesan perubahan iklim, dengan membiak beribu-ribu ikan melalui inisiatif pembangunan akuakultur dan kemudian melepaskannya ke dalam tasik.²³⁶ Komuniti antarabangsa, kerajaan negara dan tempatan serta rakan kongsi sosial boleh membina SSE ke dalam rancangan dan program peralihan mereka yang adil.
- 108. SSE juga menyumbang kepada kelestarian alam sekitar dengan mengeluarkan dan menjual produk dan perkhidmatan dalam sektor hijau seperti tenaga boleh diperbaharui.** Di kebanyakan negara membangun, grid mini berasaskan komuniti berkuasa suria menawarkan alternatif yang menjimatkan kos kepada elektrifikasi luar bandar. Unit-unit SSE juga telah terlibat dalam penjanaan dan pengagihan tenaga boleh diperbaharui selama bertahun-tahun.²³⁷ REScoop.eu, persekutuan koperasi tenaga warga Eropah, sebuah persatuan bukan untung yang beroperasi seperti koperasi, mewakili 1,900 koperasi tenaga dengan 1.25 juta ahli isi rumah.²³⁸ Apabila pemilikan komuniti terhadap sumber tenaga boleh diperbaharui melalui unit-unit SSE berkembang, adalah penting

²³³ Valérie Boiten, *Closing the Loop - Can Social and Solidarity Organisations Accelerate the Circular Economy?* (UNTFSSSE, 2019).

²³⁴ ILO, *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*, 2015.

²³⁵ Social Enterprise UK, 2021.

²³⁶ COPAC, *Transforming our world: A cooperative 2030 - Cooperative contributions to SDG 14*, 2019.

²³⁷ ILO, *Providing clean energy and energy access through cooperatives*, 2013.

²³⁸ REScoop.eu.

untuk mengambil kira keperluan untuk memastikan bahawa pekerjaan hijau yang diwujudkan juga merupakan kerja wajar untuk pekerja dalam sektor ini. Di Brazil, COOPERBIO ialah koperasi biodiesel pertama yang menghimpunkan 25,000 isi rumah petani kecil dan pekerja tanpa tanah untuk mengumpul biojisim dan menghasilkan biodiesel dan etanol menggunakan kacang jarak, bunga matahari dan tumbuhan lain. Ia menjana pekerjaan dan pendapatan, menggalakkan diet sihat untuk keluarga luar bandar dan menyokong alam sekitar dan perlindungan sumber air dan biodiversiti.²³⁹

- 109. Sebagai tindak balas kepada cabaran dalam operasi tidak formal seperti persekitaran kerja yang berbahaya, kuasa tawar-menawar yang rendah dan kekurangan suara dan perwakilan, pemungut sisa telah menubuhkan pelbagai unit SSE, terutamanya di Amerika Latin dan Asia Selatan.**²⁴⁰ Dalam konteks di mana sistem pengurusan sisa formal tidak dibangunkan sepenuhnya, pemungut sisa tidak formal telah memainkan peranan penting dalam mengumpul, menyusun dan mengitar semula sisa. Mereka menyumbang untuk menjaga kesihatan awam, meningkatkan sanitasi dan melindungi alam sekitar di peringkat tempatan, nasional dan antarabangsa dengan menggalakkan peredaran sumber dan mengurangkan jumlah sisa tapak pelupusan. Di Colombia, Persatuan Pengitar Semula Koperasi Bogotá (ARB), sebuah persekutuan 17 organisasi koperasi yang mewakili kira-kira 1,800 pemungut sampah, berunding dengan pihak perbandaran, kerajaan dan sektor swasta. Di India, Pengendalian Pengumpulan Sisa Pepejal, sebuah koperasi pekerja yang terdiri daripada 3,000 pekerja-ahli wanita yang merupakan pemungut sisa dan pembeli bahan buangan dalam perjalanan, telah menandatangani kontrak dengan Perbandaran Pune. Walaupun unit-unit SSE ini boleh membantu menambah baik terma dan syarat kerja untuk pemungut sisa, defisit kerja baik yang ketara, termasuk bahaya OSH, berterusan.
- 110. Dalam beberapa tahun kebelakangan ini, unit-unit SSE telah mula terlibat dalam pengurusan sisa elektrik dan elektronik (e-waste).** Pada 2019, setiap orang di bumi menjana 7.3-kilogram sisa elektronik setahun, meningkat daripada 5 kilogram pada 2010.²⁴¹ Kebanyakan pelakon dalam rantaian nilai e-waste beroperasi dalam ekonomi tidak formal. Perkara yang disepakati daripada Forum Dialog Global ILO 2019 mengenai Kerja Layak dalam Pengurusan Sisa Elektrik dan Elektronik (e-waste) mengakui bahawa koperasi dan unit-unit SSE lain melaksanakan peranan penting dalam pengurusan e-waste di banyak negara. Mereka telah mempromosikan hak pekerja tidak formal, menyokong kemasukan dan pengiktirafan mereka, dan mencipta peluang kerja yang formal dan yang baik.²⁴² Di Amerika Syarikat, RecycleForce ialah perusahaan sosial yang komited kepada integrasi komuniti orang selepas dipenjarakan melalui pekerjaan dan latihan pekerjaan, sambil menambah baik alam sekitar melalui kitar semula elektronik. Sejak 2006, ia telah selamat mengitar semula lebih daripada 65 juta paun e-sisa sambil menyediakan latihan kerja kepada beribu-ribu warganegara yang kembali.²⁴³

²³⁹ ILO, *Providing clean energy and energy access through cooperatives*, 2013.

²⁴⁰ ILO, "Waste pickers' cooperatives and social and solidarity economy organizations" (brief), 2019.

²⁴¹ Ian Tiseo, *Per capita electronic waste generation worldwide from 2010 to 2019 (in kilograms per capita)*, 2021.

²⁴² ILO, *Points of consensus of the Global Dialogue Forum on Decent Work in the Management of Electrical and Electronic Waste (e-waste)*, GDFEEW/2019/7, 2019.

²⁴³ Recycle Force.

- 111. Banyak unit SSE menyumbang kepada rangkaian makanan yang dikaitkan dengan perdagangan adil, pembelian perpaduan dan peruntukan kolektif.** Mereka meningkatkan keselamatan makanan dan memupuk sistem pertanian makanan yang mampan dan lebih saksama yang menggalakkan kerja dan amalan yang baik yang lebih hijau dan adil merentas rantaian bekalan.²⁴⁴ Di Portugal, Re-Food, sebuah persatuan dengan 7,500 sukarelawan, menyumbang untuk menghapuskan sisa makanan dan kelaparan dalam komuniti tempatan.

---

²⁴⁴ ILO, "Cooperatives & Social Solidarity Economy - Responses to key issues in the report of the Global Commission on the Future of Work, 2019" (brief), 2019.

➤ Bab 3. Hubungan dengan konstituen ILO

112. Bab 3 mengkaji hubungan di antara konstituen tiga pihak ILO dan SSE. Promosi SSE untuk memajukan kerja wajar dan pembangunan mampan memerlukan bentuk kerjasama baharu antara kerajaan, majikan, pekerja dan masyarakat secara amnya.

Kerajaan

113. **Bentuk di mana SSE diiktiraf dalam perundangan berbeza merentasi negara-negara.**²⁴⁵ Perlembagaan beberapa negara mengiktiraf SSE. Ini termasuk perlembagaan Negara Plurinasional Bolivia (yang merujuk kepada "ekonomi sosial dan komuniti"), Ecuador (yang merujuk kepada "ekonomi sosial dan perpaduan" dan "ekonomi popular dan perpaduan") dan Mexico (yang merujuk kepada "sektor sosial"). Banyak perlembagaan negara merujuk kepada bentuk organisasi SSE. Sebagai contoh, lebih daripada 60 perlembagaan mengiktiraf peranan koperasi.²⁴⁶ Negara-negara persekutuan telah memperkenalkan undang-undang SSE pada tahap yang berbeza. Sebagai contoh, sementara Mexico mempunyai undang-undang SSE di peringkat persekutuan, undang-undang SSE di Argentina telah diperkenalkan di peringkat wilayah. Perundangan SSE yang diterima pakai berbeza dalam tahap perinciannya. Kebanyakan teks adalah berdasarkan model perundangan rangka kerja, membentangkan kewajipan dan prinsip am, selalunya menampilkan sekitar 20 artikel. Ini berlaku, sebagai contoh, di Cabo Verde, Cameroon, Portugal dan Uruguay. Yang lain mempunyai peruntukan yang lebih terperinci, seperti yang berlaku di Perancis (98 artikel) dan Honduras (70 artikel). Takrifan SSE dalam perundangan telah berbeza-beza dalam asasnya, daripada nilai dan prinsip kepada spesifikasi bentuk undang-undang dan sekatan kepada aktiviti ekonomi tertentu. Kebanyakan teks SSE secara eksplisit merujuk kepada prinsip dan bentuk organisasi SSE, tetapi agak sedikit yang menyatakan nilai SSE atau menghadkan SSE kepada aktiviti ekonomi tertentu. Beberapa perundangan SSE telah memperkenalkan mekanisme untuk mengenal pasti unit-unit SSE atau bentuk organisasi tertentu. Secara keseluruhannya, penggunaan rangka kerja kawal selia pada SSE kekal terhad. Mereka yang berkaitan dengan komponen khusus SSE juga mungkin perlu disemak untuk mencerminkan perubahan realiti.
114. **Enakmen penggubalan undang-undang SSE sering diikuti dengan penciptaan atau pengukuhan institusi kerajaan yang mengawal selia dan menyokong SSE.** Status institusi sedemikian, bagaimanapun, boleh berbeza-beza. Beberapa negara telah menubuhkan kementerian SSE (termasuk Belgium (Flanders), Cameroon, Luxembourg, Maghribi, Nicaragua, Senegal dan Sepanyol).²⁴⁷ Yang lain mempunyai naib kementerian (Costa Rica), sekretariat kebangsaan (Perancis, Republik Korea), institut kementerian (Mexico) atau suruhanjaya antara kementerian (Colombia). Susunan institusi yang lebih berpecah-belah juga wujud, di mana kementerian atau jabatan yang berbeza memikul tanggungjawab yang berbeza untuk SSE atau bertanggungjawab ke atas bentuk organisasi khusus SSE. Di beberapa negara, trajektori penginstitutionan melibatkan kemunculan kementerian atau agensi yang menggabungkan pelbagai inisiatif yang dikaitkan dengan pengawalseliaan, penyelarasan dan promosi SSE.²⁴⁸

²⁴⁵ Hiez.

²⁴⁶ Ifigenia Douvitsa, "National Constitutions and Cooperatives: an Overview", *International Journal of Cooperative Law* 1, No. 1 (2018): 128–147.

²⁴⁷ In most cases, the mandate of these ministries includes the SSE in addition to other responsibilities, such as labour.

²⁴⁸ Utting.

- 115. Kerajaan yang komited terhadap pembangunan SSE sering mewujudkan mekanisme untuk keselarasan dan penyelarasan merentasi pelbagai bidang dasar.** Oleh sebab unit-unit SSE mungkin beroperasi merentasi industri dan sektor institusi yang berbeza, adalah sukar untuk menetakannya kepada portfolio kerajaan tertentu. Dari segi sejarah, tanggungjawab untuk bentuk organisasi yang berada di bawah SSE sering diberikan kepada kementerian teknikal yang berbeza. Koperasi misalnya, boleh diletakkan di bawah pengawasan kementerian yang bertanggungjawab dalam bidang pertanian dan pembangunan luar bandar. Sebenarnya, koperasi sahaja mungkin berada di bawah pengawasan pelbagai kementerian, bergantung kepada sektor di mana mereka beroperasi (contohnya, pertanian, kewangan, industri atau perumahan). *Mutuals* mungkin terletak di bawah kementerian yang bertanggungjawab terhadap kewangan, manakala persatuan berada di banyak negara yang dikawal oleh kementerian dalam negeri. Penyerahan tanggungjawab sedemikian boleh menjadi berharga untuk pembangunan komponen SSE tertentu. Walau bagaimanapun, ketiadaan mekanisme penyelarasan yang berkesan boleh mengakibatkan pemecahan institusi dan terbukti memudaratkan mempromosikan SSE secara keseluruhan.²⁴⁹ Beberapa negara telah membangunkan mekanisme penyelarasan pada SSE. Mereka terutamanya termasuk Brazil (Forum Brazil untuk Ekonomi Perpaduan), Chile (Majlis Perundingan SSE Awam-Swasta), Djibouti (Majlis Kebangsaan untuk Promosi SSE), Perancis (Majlis Kebangsaan Dewan Serantau SSE), Republik Korea (Agensi Penggalakan Perusahaan Sosial Korea), Senegal (Perwakilan Menteri kepada Menteri Kewangan Mikro dan Ekonomi Berasaskan Perpaduan) dan Sepanyol (Balai Cerap Ekonomi Sosial Sepanyol).²⁵⁰ Beberapa institusi ini menyediakan perkhidmatan sokongan kepada unit-unit SSE seperti pembinaan kapasiti dan inkubasi. Mereka juga menyelaraskan dasar dan campur tangan SSE dan menjadi pengantara antara kerajaan dan SSE. Susunan institusi nasional yang disesuaikan dengan sifat pelbagai sektor SSE telah dicerminkan dalam institusi serantau dan tempatan juga, seperti yang ditunjukkan oleh institusi serantau yang berkaitan di Kanada (Quebec dan Montreal) dan Perancis (Provence-Alpes-Côte d'Azur).²⁵¹

Organisasi-organisasi Pekerja

- 116. Di seluruh dunia, organisasi-organisasi pekerja dan unit-unit SSE berkongsi nilai dan prinsip, sejarah yang sama dan kadangkala bersilang struktur organisasi.** Di banyak negara, organisasi pekerja dan organisasi koperasi mengesan asal usul mereka kepada pergolakan sosial dan ekonomi yang sama. Berhubung dengan SSE, keutamaan organisasi pekerja adalah untuk mempromosikan dan mempertahankan hak dan kepentingan pekerja SSE. Mereka juga mungkin terlibat dengan SSE untuk menyediakan barangan dan perkhidmatan untuk ahli-ahli mereka dan untuk menghubungi pekerja dan pengeluar yang mungkin bukan ahli mereka. Dalam sesetengah kes, mereka menggabungkan kesatuan sekerja dan aktiviti SSE dalam struktur payung yang sama. Sebagai contoh, di India, SEWA menunjukkan dirinya sebagai pertemuan pergerakan buruh, gerakan koperasi dan pergerakan wanita.²⁵² Ia muncul daripada sayap wanita persatuan buruh tekstil sebelum didaftarkan sebagai kesatuan sekerja. SEWA memajukan hak ahli-ahlinya dalam ekonomi luar bandar dan tidak formal melalui kesatuan dan menambah baik mata pencarian melalui koperasi dan perusahaan sosial kolektif lain.²⁵³ Dalam keadaan lain, apa yang mungkin bermula sebagai unit-unit SSE mungkin kemudiannya bertukar menjadi kesatuan sekerja sepenuhnya. Sebagai contoh, di Jamaica, di mana pekerja rumah tangga membentuk 16 peratus daripada tenaga

²⁴⁹ ILO, *Mapping the Social and Solidarity Economy Landscape in Asia: Towards an Enabling Policy Environment*, ILO brief: Strengthening Social and Solidarity Economy Policy in Asia, 2022.

²⁵⁰ Marguerite Mendell and Béatrice Alain, "Enabling the Social and Solidarity Economy through the Co-Construction of Public Policy", *Social and Solidarity Economy – Beyond the Fringe* (Zed Books: London, 2015), 166–182.

²⁵¹ Mendell and Alain.

²⁵² SEWA, "Introduction".

²⁵³ ILO, *Advancing cooperation among women workers*, 2018.

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan
Bab 3. Hubungan dengan konstituen ILO

buruh wanita, Persatuan Pekerja Rumah Tangga Jamaica telah ditubuhkan untuk melatih ahli-ahli dalam pengurusan rumah tangga, perundingan dan kemahiran penyelesaian konflik. Pada 2013, Persatuan itu mendaftar sebagai kesatuan sekerja dengan lebih daripada 1,600 ahli, mewakili pekerja rumah tangga dalam Suruhanjaya Penasihat Gaji Minimum negara.²⁵⁴

117. Organisasi pekerja telah menubuhkan unit-unit SSE dalam bidang runcit, rumah mampu milik, kewangan berskala kecil, insurans bersama, pendidikan dan latihan, dan pemeliharaan pekerjaan untuk memberi manfaat kepada ahli-ahli mereka. Beberapa contoh termasuk:

- Di Brazil, UNISOL Brasil ialah organisasi payung persatuan, koperasi dan unit-unit SSE lain yang beroperasi dengan penyertaan aktif kesatuan sekerja kebangsaan (Konfederasi Pekerja Tunggal (CUT)). Ia menyokong unit-unit SSE pemungut sisa tidak formal/pekerja kitar semula dan pekerja lain dalam pelbagai sektor. Ia memberikan nasihat mengenai pembelian pekerja dan penubuhan koperasi sosial. CUT menyumbang kepada dialog institusi dan menyediakan sokongan teknikal.
- Di wilayah Quebec di Kanada, undang-undang membenarkan pekerja sebuah perusahaan untuk secara kolektif memperoleh ekuiti dalam perusahaan melalui koperasi dan mengambil bahagian dalam tadbir urusnya. Terdapat lebih 50 koperasi pekerja sedemikian di Quebec, yang telah mengakibatkan kes persaraan pemilik atau perusahaan yang gagal. Apabila stesen radio gagal, 13 pekerjanya, dengan sokongan kesatuan sekerja mereka, secara beransur-ansur memperoleh saham stesen itu, menjadi pemilik 100 peratus dan mewujudkan koperasi pekerja pada 2007.²⁵⁵
- Di Colombia, Kesatuan Pekerja Perkhidmatan Domestik (UTRASD) memulakan perusahaan sosial untuk perkhidmatan pembersihan dan penjagaan, sebagai alternatif milik pekerja kepada pengantara sedia ada.²⁵⁶ Ia telah menyediakan latihan kepada lebih 300 penjaga dan pembantu rumah, meningkatkan kemahiran profesional mereka, pengetahuan tentang hak buruh dan harga diri, dan menganjurkan kempen pemasaran untuk menjana asas klien dan memperoleh kontrak baru.
- Kesatuan kredit terbesar Eswatini (dari segi ahli dan simpanan) telah ditubuhkan oleh kesatuan guru kebangsaan yang berpengaruh.²⁵⁷
- Di India, Nirmala Niketan ialah kolektif pekerja rumah tangga yang ditubuhkan oleh wanita puak dari Jharkhand. Ia disokong oleh Jawatankuasa Kempen Kebangsaan untuk Pekerja Sektor Tidak Tersusun dan rakan kongsinya.²⁵⁸
- Pengalaman Itali dengan perusahaan yang dipulihkan oleh pekerja, yang dibantu oleh perundangan koperasi, perniagaan dan buruh yang meluas mengenai subjek dan persekitaran yang membolehkannya dalam hal itu, dibina di sekitar struktur pembiayaan yang dibantu oleh kerjasama antara organisasi pekerja, Negara dan gerakan koperasi.²⁵⁹

²⁵⁴ ILO, "Cooperating out of isolation: Domestic workers' cooperatives" (brief), 2014.

²⁵⁵ ILO, *Job preservation through worker cooperatives: An overview of international experiences and strategies*, 2014.

²⁵⁶ ILO, *Organizing workers in the informal economy of selected African and Latin American countries: The potential of trade union, cooperative and and solidarity economy partnerships*, Policy brief, forthcoming.

²⁵⁷ SNAT CO-OP, "We're SNAT Co-op: The answer to a teacher's financial needs".

²⁵⁸ Nirmala Niketan.

²⁵⁹ EURICSE, *The Italian road to recuperating enterprises and the Legge Marcora framework*, 2017.

- Di Jepun, kesatuan sekerja pada tahun 1950-an menubuhkan pelbagai organisasi kebajikan pekerja, seperti koperasi pengguna yang berorientasikan pekerja, bank buruh²⁶⁰ koperasi insurans pekerja dan persatuan perumahan pekerja, yang wujud sehingga hari ini.²⁶¹
- Di United Kingdom, sekumpulan ahli kesatuan sekerja, koperator, pendidik dan ahli akademik membangunkan model "koperasi kesatuan sekerja" bagi koperasi yang dimiliki dan dikawal oleh tenaga kerja mereka dan menyediakan tempat formal dalam tadbir urus mereka untuk kesatuan sekerja.²⁶²

118. Perkongsian antara organisasi pekerja dan SSE dalam ekonomi tidak formal menunjukkan nilai ditambah mereka merentas peringkat mikro, meso dan makro. Perkongsian tersebut termasuk penyediaan sokongan dan perkhidmatan individu (peringkat mikro) dan membina identiti dan pengetahuan kolektif serta komitmen terhadap pemilikan bersama dan sokongan bersama (peringkat meso). Selalunya berakar umbi dalam gerakan hak dan keadilan sosial yang lebih luas, banyak unit SSE telah berjaya membina gabungan strategik untuk membina kuasa pekerja, keterlihatan dan pengaruh, yang membawa kepada hak dan perlindungan yang lebih baik hasil daripada advokasi dan dialog yang tertumpu di peringkat tempatan, nasional dan global (peringkat makro). Pada tahun 2011, Kongres Pertubuhan Serantau Afrika bagi Konfederasi Kesatuan Sekerja Antarabangsa (ITUC–Afrika) menerima pakai resolusi untuk menggalakkan organisasi dalam ekonomi tidak formal dan ekonomi berasaskan perpaduan untuk pembangunan Afrika yang lebih baik, menggariskan kepentingan kerjasama antara SSE dan kesatuan sekerja dalam mengatur ekonomi tidak rasmi.²⁶³ Di Togo, Skim Perlindungan Sosial Bersama untuk Pekerja di Sektor Tidak Formal (MUPROSI) ialah skim bersama yang menyediakan insurans penjagaan kesihatan utama untuk ahli-ahlinya. Ia ditubuhkan pada 2005 oleh kesatuan sekerja dan disokong oleh Persekutuan Kayu dan Pekerja Binaan Togo (FTBC–Togo). Ia beroperasi sebagai persatuan sosial, bukan untung berdasarkan gotong-royong dan perpaduan di kalangan 1,231 ahli langsungnya, di mana 42 peratus daripadanya adalah wanita. Ia mempunyai 4,269 benefisiari yang merupakan tanggungan ahli.²⁶⁴

119. Organisasi pekerja kadangkala membina pakatan dengan unit-unit SSE untuk mencapai matlamat bersama. Di wilayah Quebec di Kanada, kerjasama yang telah lama terjalin antara kesatuan sekerja dan unit-unit SSE telah membawa kepada peningkatan keahlian kedua-dua pergerakan.²⁶⁵ Di Ghana, semasa merundingkan Akta Buruh baharu pada tahun 2003, Kongres Kesatuan Sekerja Ghana berjaya mencadangkan Akta tersebut harus meliputi semua pekerja dan bukan hanya pekerja dan harus menyediakan perlindungan untuk pekerja kasual dan sementara. Pada tahun 2003, Kongres telah berjaya dalam merundingkan skim insurans kesihatan yang menyediakan untuk kedua-dua pekerja formal dan tidak formal.²⁶⁶ Kesatuan Pekerja Pertanian Am Ghana membentuk sayap untuk menganjurkan petani pekebun kecil dan menyokong pendaftaran mereka dengan skim perlindungan sosial negara. Di peringkat antarabangsa, kesatuan sekerja, organisasi ekonomi tidak formal dan kumpulan masyarakat sivil kadangkala membentuk gabungan di sekitar agenda bersama, termasuk kempen

²⁶⁰ Akira Kurimoto and Takashi Koseki, *Rokin Banks - 70 years of efforts to build an inclusive society in Japan through enhancing workers' access to finance* Social Finance Working Paper No. 76 (ILO, 2019).

²⁶¹ Akira Kurimoto, "Cooperatives and Trade Unions: From occasional partners to builders of a solidarity-based society", in *Cooperatives and the World of Work*, ed. Roelants et al. (Routledge: London, 2019), chapter 9.

²⁶² Alex Bird et al., *A Manifesto for Decent Work* (Union Co-ops UK, 2020).

²⁶³ LO/FTF Council, *Paving the way for formalisation of the informal economy: Experiences and Perspectives from ITUC-Africa and Trade Unions across Africa*, 2015.

²⁶⁴ WIEGO, *Enabling social protection within the informal economy: Lessons from worker-led schemes in Nigeria, Uganda and Togo*, Synthesis report for the research project "New Forms of Social Insurance for the Economic Inclusion of Women & Young Informal Workers", 2021.

²⁶⁵ Yvon Poirier, "Labour unions and the Solidarity Economy: The Quebec Experience", in *Solidarity Economy I: Building Alternatives for the People and the Planet*, eds. Emily Kawano et al, (Center for Popular Economics: Amherst MA, USA, 2010).

²⁶⁶ Christine Bonner and Dave Spooner, "Organizing in the Informal Economy: A Challenge for Trade Unions", *International Politics and Society* IPG 2/2011 (2011): 87–105.

untuk ratifikasi dan penggunaan standard buruh antarabangsa, seperti Konvensyen No 189 dan Konvensyen Keganasan dan Gangguan, 2019 (No. 190).

Organisasi-organisasi Majikan

120. **Unit-unit SSE dan struktur menegak SSE boleh menyertai organisasi-organisasi para majikan sedia ada.** Di Sepanyol, peruncit pasar raya Eroski, sebahagian daripada kumpulan koperasi Mondragon, adalah ahli Persatuan Syarikat Pengedaran Besar Kebangsaan (ANGED) yang, seterusnya, bergabung dengan EuroCommerce, sebuah organisasi majikan pan-Eropah. Begitu juga, persekutuan koperasi runcit Finland Suomen Osuuskappojen Keskuskunta dan Kumpulan Koperasi United Kingdom adalah kedua-dua ahli badan perdagangan runcit negara mereka yang bergabung dengan EuroCommerce. Di Switzerland, sejak 2014, dua koperasi pengguna (Coop dan Migros) telah menjadi ahli Konfederasi Majikan Switzerland (UPS) melalui persatuan sektor runcit.
121. **Organisasi-organisasi para majikan boleh membangunkan struktur dan melanjutkan perkhidmatan kepada unit-unit SSE dan struktur menegak dan mendatarnya.** Sebagai contoh, di Senegal, Majlis Majikan Kebangsaan (CNP) telah menubuhkan jawatankuasa mengenai jantung, kepelbagaian profesional dan SSE bersama jawatankuasa lain untuk mengukuhkan cadangan nilainya, kuasa tawar-menawarnya dan keupayaannya untuk mempertahankan kepentingan ahli-ahlinya. Pada tahun 2019, organisasi majikan Senegal dan Maghribi telah berkumpul pada mesyuarat mengenai SSE sebagai model perusahaan alternatif dan terangkum, yang dianjurkan melalui inisiatif antara kerajaan. Matlamat mesyuarat adalah untuk mempromosikan SSE melalui aktiviti sinergi dan meningkatkan keterlihatan barangan dan perkhidmatan yang diperoleh daripada SSE merentas rangkaian bekalan.
122. **Unit-unit SSE juga boleh menubuhkan organisasi-organisasi majikan mereka sendiri.** Terdapat contoh struktur menegak SSE yang merupakan organisasi-organisasi majikan. Ini termasuk, di Australia, Majlis Perniagaan Koperasi dan *Mutuals*, yang ditubuhkan pada 2012 dan menghimpunkan perniagaan koperasi dan bersama serta kesatuan kredit untuk memupuk inovasi dan membina hubungan perniagaan untuk ekonomi yang lebih terangkum, makmur dan mampan. Begitu juga, Koperasi dan Mutuals Canada ialah persatuan yang didorong oleh ahli-ahli yang membantu membangunkan dan mempromosikan 7,000 koperasi kecil, sederhana dan besar serta perniagaan bersama Kanada. Perlu diingat bahawa organisasi-organisasi para majikan juga berkongsi beberapa nilai dan prinsip dengan SSE. Sebagai contoh, semakin banyak organisasi majikan menyepadukan perniagaan dan hak asasi manusia, dan kesaksamaan jantung, antara topik lain, ke dalam agenda mereka. Ini termasuk: Persatuan Majikan Jerman Kumpulan Koperasi Komersial (ZGV); Gabungan Majikan Ekonomi Sosial Sepanyol (CEPES); Persatuan Majikan Koperasi Sweden (Fremia); dan Perikatan Koperasi Viet Nam, organisasi majikan kedua terbesar di negara ini selepas Dewan Perniagaan dan Perindustrian Viet Nam.
123. **Struktur menegak dan mendatar SSE boleh diwakili dalam platform antarabangsa bersama-sama dengan organisasi-organisasi para majikan yang lain.** Sebagai contoh, dalam beberapa tahun kebelakangan ini, wakil institusi puncak koperasi negara telah mengambil bahagian dalam kumpulan kerja berbeza forum dialog Perniagaan 20 (B20) yang menghimpunkan pemimpin dari seluruh negara anggota G20 untuk menyokong peranan utama sektor swasta sebagai pemacu pertumbuhan yang kukuh, mampan dan seimbang.

➤ Bab 4. Tindakan pejabat ke atas SSE

124. Bab ini membentangkan tindakan Pejabat ke atas SSE. Selain menyediakan latar belakang sejarah, ia menerangkan program semasa, dasar kerjasama pembangunan dan perkongsian, dan aktiviti pembangunan kapasiti yang berkaitan dengan SSE.

Latar belakang sejarah

125. **Unit Koperasi ILO, yang bertanggungjawab untuk aktiviti ILO di SSE, telah ditubuhkan pada tahun 1920 melalui keputusan sebulat suara Badan Pimpinan pada sesi ketiganya.** Sejak itu, skop, saiz, nama dan kedudukan organisasi Unit telah berkembang sebagai tindak balas kepada perubahan realiti dan pendekatan. Unit pada masa ini mempunyai tiga jawatan kakitangan bajet tetap Profesional (satu di peringkat P5 dan dua di peringkat P4), selepas satu daripada jawatan belanjawan tetapnya telah ditugaskan semula ke unit lain pada tahun 2016. Satu konstan, bagaimanapun, telah menjadi rujukan kepada koperasi dan kerjasama atas namanya dari semasa ke semasa.²⁶⁷ Unit ini pada asalnya ditubuhkan untuk menjalankan penyelidikan dan menyediakan maklumat dan khidmat nasihat undang-undang berkaitan koperasi. Pada tahun 1960-an, apabila banyak negara membangun mencapai kemerdekaan mereka, unit itu memulakan program kerjasama pembangunan yang bercita-cita tinggi. Disokong oleh Program Pembangunan PBB (UNDP) dan penderma dua hala, program ini, pada penghujung 1960-an, menjadi portfolio luar belanjawan ketiga terbesar Pejabat dan kekal sedemikian sehingga 1980-an.²⁶⁸ Semasa 1990-an, dengan perubahan peranan Negara dalam pembangunan sosioekonomi yang memihak kepada perusahaan swasta yang mengaut keuntungan, sumber yang diperuntukkan untuk pembangunan koperasi merosot dengan ketara. Syor No. 193 mencetuskan minat baharu dalam koperasi sebagai agen pembasmian kemiskinan dan pembangunan. Istilah "ekonomi sosial" kadang-kadang muncul dalam dokumen ILO sejak tahun 1922.²⁶⁹ Sejak penggunaan Deklarasi ILO mengenai Keadilan Sosial untuk Globalisasi yang Adil pada tahun 2008, konstituen ILO semakin banyak berpaling kepada Pejabat untuk mendapatkan bantuan dan nasihat yang berkaitan dengan SSE. Sebelum itu, ILO telah mempromosikan rangkaian luas unit SSE tanpa perlu melabelkannya sedemikian.
126. **Sepanjang tahun, ILO telah mereka bentuk dan melaksanakan beberapa inisiatif dengan atau melalui unit-unit SSE.** Ini terutamanya termasuk:
- Program Sokongan Organisasi dan Koperasi kepada Inisiatif Akar Umbi (ACOPAM), yang berusaha untuk meningkatkan sara diri petani Sahelian dan meningkatkan keselamatan makanan dengan meningkatkan kapasiti organisasi masyarakat tempatan melalui bank bijirin, pengairan berskala kecil, jantina dan kewangan mikro, tanah, pengurusan dan pemasaran kapas (1978–99).
  - COOPTRADE, sebuah projek sub-rantau di 12 negara di Asia, yang direka untuk membantu organisasi koperasi nasional dalam membangunkan hubungan perdagangan antara koperasi di negara perindustrian dan membangun (1982–84).
  - Program Antara Wilayah untuk Menyokong Berdikari Komuniti Orang Asli dan Suku Kaum Melalui Koperasi dan Organisasi Bantuan Diri Lain (INDISCO), yang menyumbang kepada pemuliharaan warisan budaya orang asli dan suku kaum, mengukuhkan kapasiti penjaanaan pendapatan mereka dan melindungi sumber asli mereka melalui koperasi dan lain-lain organisasi bantu diri (1993–2007).

²⁶⁷ ILO, "What is in a name? Changes to the Designation of COOP Unit at the ILO across the century."

²⁶⁸ In 1969, when the ILO turned 50, the Cooperative Programme employed more than 120 international experts, working in close to 70 countries.

²⁶⁹ ILO, *Minutes of the 11th Session of the Governing Body of the International Labour Office*, 1922.

- Program Strategi dan Alat menentang Pengecualian dan Kemiskinan Sosial (STEP), yang memperluaskan perlindungan insurans kesihatan kepada kumpulan penduduk yang tidak dilindungi, terutamanya mereka yang berada dalam ekonomi tidak formal melalui organisasi manfaat bersama dan skim insurans kesihatan berasaskan komuniti (1998–2013).
- Inisiatif Pengurangan Kemiskinan di kalangan Pekerja Ekonomi Tidak Formal Tidak Dilindungi melalui Kesatuan Sekerja– Tindakan Bersama Koperasi (SYNDICOOP), yang berusaha untuk membangunkan sinergi antara pergerakan koperasi dan kesatuan sekerja untuk menyokong unit-unit SSE pekerja tidak formal di Afrika (2002–06).
- Kemudahan Koperasi untuk Afrika (CoopAfrica), yang beroperasi di sembilan negara di Afrika Timur dan Selatan untuk membantu koperasi dalam usaha meningkatkan tadbir urus, kecekapan dan prestasi mereka (2007–11).

127. Sepanjang lima dekad yang lalu, pendekatan ILO terhadap promosi koperasi telah berkembang dengan perubahan keutamaan konstituen. Sehingga akhir 1980-an, koperasi dilihat sebagai pelakon pembangunan utama, dan oleh itu banyak inisiatif ILO bertujuan untuk menubuhkan koperasi secara langsung di negara membangun. Ini diikuti dengan tempoh kira-kira 15 tahun di mana Pejabat memberi tumpuan kepada mewujudkan persekitaran yang kondusif untuk pembangunan koperasi, bekerja kebanyakannya di peringkat makro dan meso melalui program antara wilayah yang lebih besar. Dalam tempoh 20 tahun sejak penggunaan Syor No. 193, koperasi dan unit-unit di SSE yang lebih luas bukan sahaja diiktiraf sebagai rakan pelaksana tetapi juga sebagai bentuk institusi yang boleh membantu memajukan kerja wajar dan pembangunan mampan.

128. Dalam dekad yang lalu, Pejabat telah menjawab permintaan oleh konstituen berkenaan SSE melalui beberapa projek kerjasama pembangunan, seperti yang diperihalkan di bawah.

- Di Algeria, ILO berusaha untuk meningkatkan kebolehpasaran belia dan integrasi profesional melalui SSE dengan mengukuhkan kapasiti teknikal unit-unit SSE dan memberikan mereka bantuan teknikal dan kewangan (2016–18).
- Objektif utama projek Dignità in Campo ILO di Itali adalah untuk mencegah bentuk eksploitasi buruh baharu dalam sektor pertanian dan menggalakkan amalan baharu dalam ekonomi sosial melalui tindakan perintis di dua wilayah (2018–20).
- ILO menyumbang kepada projek pembangunan SSE di Wilayah Palestin yang Diduduki dengan tumpuan kepada pembangunan rangka kerja undang-undang mengenai koperasi dan meningkatkan peranan mereka dalam menggalakkan kesaksamaan jantina dan pemerksaan ekonomi wanita (2019–20).
- ILO menyumbang kepada projek pembangunan SSE di Wilayah Palestin yang Diduduki dengan tumpuan kepada pembangunan rangka kerja undang-undang mengenai koperasi dan meningkatkan peranan mereka dalam menggalakkan kesaksamaan jantina dan pemerksaan ekonomi wanita (2019–20).
- Pejabat ini juga telah menyokong konstituen ILO di Afrika Selatan dalam pembangunan dasar SSE.²⁷⁰
- Di Tunisia, sokongan ILO kepada konstituen termasuk menyumbang untuk menggalakkan persekitaran yang kondusif untuk pembangunan SSE. Projek ILO pertama mengenai SSE di Tunisia bermula pada 2016 dan

²⁷⁰ The “Development of a Social Economy Policy in South Africa project” (2017–21) was funded by the Government of Flanders and the National Economic Development Department of South Africa.

menyokong pembangunan dasar rangka kerja mengenai SSE.²⁷¹ Projek SSE seterusnya di Tunisia telah memberi tumpuan kepada pekerjaan belia dan perusahaan wanita luar bandar melalui SSE.

Program-program semasa

- 129.** Pejabat menyokong konstituen ILO di kawasan berkaitan dengan SSE daripada nasihat undang-undang dan dasar, kepada penyelidikan dan statistik, kepada latihan dan pembinaan kapasiti. Di tahun-tahun kebelakangan ini, Pejabat telah bekerja dengan konstituen Jordan, Afrika Selatan, Sri Lanka, Republik Bersatu Tanzania dan Tunisia, dan di Wilayah Diduduki Palestin, dari segi reka bentuk koperasi dan dasar dan strategi SSE yang lebih luas. Pejabat juga telah memberikan input kepada dasar-dasar berkenaan SSE atau komponen-komponennya termasuk koperasi dan perusahaan sosial di Bulgaria, Ghana, Greece, Serbia, Republik Bersatu Tanzania dan Trinidad dan Tobago. Pejabat menggunakan pendekatan tiga serampang berkenaan kerjanya dengan SSE yang melibatkan, memajukan unit-unit SSE sebagai opsyen bertanggungjawab dan berdaya saing dari segi ekonomi, sosial dan alam sekitar untuk kerja masa hadapan berpusatkan manusia; menggalakkan integrasi keutamaan kerja wajar ke dalam struktur menegak SSE dan institusi sokongan; dan memastikan bahawa potensi pembangunan khusus SSE diiktiraf dalam analisis, dasar dan tindakan ke arah pembangunan mampan dan kerja wajar.
- 130.** **Walaupun skop kerja Pejabat di SSE berbeza-beza dari segi kumpulan sasaran, modaliti pelaksanaan, liputan geografi, tempoh dan saiz, kebanyakannya memerlukan pendekatan pelbagai peringkat.** Dalam kerjanya di SSE, Pejabat memastikan perundingan dan kerjasama rapat dengan konstituen. Pada peringkat makro, objektif Pejabat adalah untuk mewujudkan dasar, perundangan dan persekitaran institusi yang kondusif untuk SSE berkembang maju. Di peringkat meso, Pejabat berusaha untuk menubuhkan dan mengukuhkan institusi dan mekanisme sokongan SSE, termasuk dengan mengukuhkan kapasiti dan menyokong akses kepada pembiayaan dan pasaran. Di peringkat mikro, Pejabat bermatlamat untuk memupuk dan mengukuhkan unit-unit SSE di peringkat akar umbi untuk manfaat kumpulan penduduk yang sering terpinggir dan diketepikan.
- 131.** **Pejabat menggunakan pendekatan "Satu ILO" dalam menggabungkan unit-unit SSE ke dalam programnya. Sorotan pendekatan ini termasuk:**
- Pejabat kini melaksanakan projek kerjasama pembangunan berkaitan SSE di Afrika, Negara-negara Arab dan Asia dan Pasifik, yang dibiayai oleh Belgium (Flanders), Kanada, Perancis, Itali, Republik Korea, Luxembourg, Belanda dan Suruhanjaya Eropah.²⁷²
  - Beberapa projek dan program ILO berfungsi dengan unit-unit SSE. Ini termasuk projek yang bekerjasama dengan koperasi dan organisasi pengeluar untuk: menyokong pembangunan ekonomi tempatan (Sri Lanka); menggalakkan kerja wajar dalam perniagaan tani (Ethiopia dan Maghribi); memajukan pekerjaan belia (Kemboja dan Republik Demokratik Rakyat Lao); dan memudahkan peralihan kepada ekonomi formal (Senegal). Projek ILO yang menggalakkan peralihan kepada ekonomi formal melibatkan pembentukan, dan sokongan kepada, unit-unit SSE.²⁷³

²⁷¹ The [Promotion of Organizations and Mechanisms of Social and Solidarity Economy \('PROMESS'\) project in Tunisia](#) was a development cooperation project (2016–20) funded by the Government of the Netherlands.

²⁷² ILO, ["Projects on cooperatives and social and solidarity economy"](#).

²⁷³ ILO, ["Projects on informal economy"](#).

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan

Bab 4. Tindakan pejabat ke atas SSE

- Pelbagai inisiatif penyelidikan telah mengukuhkan asas pengetahuan konstituen mengenai SSE. Satu siri laporan dan taklimat Pejabat meneroka peranan unit-unit SSE dalam memajukan kerja wajar di luar bandar, tidak formal, penjagaan dan ekonomi platform, pemerksaan ekonomi wanita, masa depan kerja, tindak balas krisis, perdagangan dan rantaian bekalan, agenda hijau, perangkaan koperasi dan pembangunan mampan.²⁷⁴
- Pejabat juga telah memberikan sokongan kepada institusi kewangan sosial, termasuk penyedia insurans mikro, yang sebahagian daripadanya adalah unit-unit SSE. Baru-baru ini, ia telah menjalankan penyelidikan meneroka peranan kewangan sosial dalam memajukan SSE.

132. Dua program semasa yang dilaksanakan oleh Pejabat menunjukkan bagaimana unit-unit SSE disepadukan ke dalam portfolio kerjasama pembangunan Pejabat untuk memajukan mandat kerja ILO yang layak. Ini perihalkan di bawah:

- PROSPECTS,²⁷⁵ program yang dilaksanakan dengan kerjasama Pejabat Pesuruhjaya Tinggi Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu bagi Pelarian (UNHCR), Tabung Kanak-kanak Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, Perbadanan Kewangan Antarabangsa dan Bank Dunia, dibiayai oleh Kerajaan Belanda. Kerja-kerja mengenai koperasi memudahkan integrasi pelarian ke dalam pasaran buruh melalui penambahbaikan peluang mata pencarian untuk pelarian dan komuniti tuan rumah di negara-negara Afrika (Ethiopia, Sudan dan Uganda) dan di Negara Arab (Iraq, Jordan dan Lubnan).
- Objektif utama tindakan Mempercepatkan ILO untuk penghapusan buruh kanak-kanak dalam rantaian bekalan di projek Afrika (ACCEL Afrika) projek,²⁷⁶ yang dibiayai oleh Kerajaan Belanda, adalah penghapusan buruh kanak-kanak dalam rantaian bekalan koko, kopi, kapas, teh dan emas di Burkina Faso, Côte d'Ivoire, Mesir, Malawi, Mali, Nigeria, Republik Bersatu Tanzania dan Uganda. Ia bertujuan untuk mengukuhkan koperasi dan organisasi pengeluar lain dan meningkatkan kesedaran mengenai peranan mereka dalam menghapuskan buruh kanak-kanak. Ia memberi tumpuan kepada menambah baik mekanisme tadbir urus koperasi dan organisasi pengeluar, terutamanya di peringkat bawah rantaian bekalan, dan memperkasakan mereka untuk meminimumkan kelemahan sosioekonomi mereka.

133. Pejabat telah menyesuaikan kerjanya memandangkan pandemik COVID-19 untuk menangani keperluan yang semakin meningkat bagi konstituen di sekitar SSE. ILO telah memasukkan kesan COVID-19 dalam penyelidikannya dan penilaian keperluan untuk lebih memahami dan menangani keperluan konstituennya. Sokongan kewangan dan teknikal secara langsung disediakan kepada unit-unit SSE yang dilanda krisis melalui program ILO yang berterusan. Kaedah penyelidikan, bahan latihan dan mekanisme penyampaian telah disesuaikan untuk menangani perubahan keadaan untuk penghantaran semasa pandemik COVID-19, termasuk temu bual telefon, lawatan sambil belajar maya, pembelajaran dalam talian dan bahan multimedia. Di peringkat global, Pejabat telah mendokumenkan amalan baik unit-unit SSE yang bertindak balas terhadap krisis, untuk memaklumkan perkembangan langkah tindak balas dan pemulihan oleh konstituen. Pejabat itu juga telah menganjurkan dan mengambil bahagian dalam pelbagai *webinar* dan aktiviti pembinaan kapasiti mengenai SSE dan aktiviti-aktiviti pembinaan kapasiti pada SSE dan COVID-19.

²⁷⁴ ILO, "Publications and tools on cooperatives".

²⁷⁵ ILO, "Partnership for improving Prospects for host communities and forcibly displaced persons", 2019–23.

²⁷⁶ ILO, "Accelerating action for the elimination of child labour in supply chains in Africa (ACCEL Africa)".

Dasar pembangunan kerjasama dan perkongsian

- 134. Beberapa rakan pembangunan ILO mengiktiraf SSE sebagai cara pelaksanaan dasar pembangunan dan menyokong unit-unit SSE dalam pembangunan kerjasama pembangunan.** Di Kanada, Kerajaan telah menyokong pembangunan kesatuan kredit di seluruh dunia. Dalam Pelan Tindakan untuk Ekonomi Sosialnya, Suruhanjaya Eropah mengenal pasti bantuan negara dan akses kepada pembiayaan dan kewangan antara bidang tumpuan utamanya untuk 2021–30.²⁷⁷ Kerajaan Jerman telah memberikan bantuan kepada koperasi pertanian dan kewangan di pelbagai negara Amerika Latin dan Afrika. Unit-unit SSE memainkan peranan penting dalam projek pembangunan yang dilaksanakan oleh Agensi Kerjasama Antarabangsa Jepun. Sejak 2001, Agensi Pembangunan Antarabangsa Amerika Syarikat telah memperuntukkan kira-kira AS\$150 juta kepada program pembangunan koperasi global yang beroperasi di 35 negara.²⁷⁸ Pejabat Luar, Komanwel dan Pembangunan United Kingdom telah mempromosikan perusahaan sosial di banyak negara.
- 135. ILO telah berada di barisan hadapan dalam promosi koperasi dan SSE yang lebih luas dalam sistem UN.** ILO ialah satu-satunya agensi UN yang mempunyai unit organisasi khusus yang bekerja di SSE (Unit Koperasi). Walaupun tiada agensi UN lain telah menubuhkan unit sedemikian pada portfolio ini, SSE sering memainkan peranan penting dalam projek yang dilaksanakan oleh agensi UN, khususnya yang beroperasi di peringkat negara, seperti Pertubuhan Makanan dan Pertanian Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (FAO), Dana Antarabangsa untuk Pembangunan Pertanian, UNDP, Pertubuhan Pembangunan Perindustrian Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UNIDO), UNHCR, Pertubuhan Pendidikan, Sainifik dan Kebudayaan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu dan Program Makanan Sedunia. Kerjasama dan kerjasama antara agensi ini di peringkat pasukan negara UN boleh mendapat manfaat daripada pelengkap bidang pengetahuan mereka yang berbeza dan membantu mempercepatkan kemajuan SSE. Dari segi sejarah, perkongsian sedemikian telah digunakan secara berkesan antara ILO, FAO, UNDP, UNIDO dan Program Makanan Sedunia. Di peringkat global, Jabatan Hal Ehwal Ekonomi dan Sosial PBB menangani peranan koperasi dalam dasar pembangunan, menganjurkan mesyuarat kumpulan pakar mengenai perkara itu dan menyediakan laporan dwitahunan Setiausaha Agung mengenai peranan koperasi dalam pembangunan sosial dan ekonomi selaras dengan resolusi UN mengenai perkara itu.²⁷⁹ Institut Penyelidikan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu untuk Pembangunan Sosial (UNRISD) menjalankan penyelidikan antara disiplin dan analisis dasar mengenai SSE dan sumbangannya kepada pembangunan mampan.²⁸⁰ UNTFSSSE, yang diasaskan bersama oleh ILO pada 2013, telah bermesyuarat kira-kira 40 kali sejak penubuhannya. Dipimpin oleh ILO sejak 2017, pasukan petugas itu telah memudahkan interaksi antara sistem UN dan organisasi payung SSE antarabangsa dan serantau serta pusat penyelidikan.
- 136. Pejabat telah mewujudkan perkongsian dua hala dan memorandum persefahaman dengan pelbagai struktur menegak antarabangsa SSE.** Ini terutamanya termasuk ICA dan Pusat Penyelidikan dan Maklumat Antarabangsa mengenai Ekonomi Awam, Sosial dan Koperasi (CIRIEC). Pejabat itu juga mempunyai perkongsian berterusan dengan Forum Ekonomi Sosial Global, Rangkaian Antara Benua untuk Promosi Ekonomi Perpaduan Sosial (RIPESS), Kumpulan Pakar Suruhanjaya Eropah mengenai Ekonomi Sosial dan Perusahaan Sosial (GECES), United Cities and Local Governments and Women in Pekerjaan Tidak Formal: Globalizing and Organizing (WIEGO). Melalui perkongsian ini, ILO mempunyai hubungan operasi dengan badan koperasi nasional dan sektor organisasi

²⁷⁷ European Commission, *Building an economy that works for people: an action plan for the social economy*, 2021.

²⁷⁸ USAID, "Cooperative Development Program".

²⁷⁹ UN General Assembly, resolution 56/114, *Cooperatives in social development*, A/RES/56/114 (2002).

²⁸⁰ UNRISD, "Alternative Economies for Transformation".

berasaskan keahlian dan institusi payung SSE di seluruh dunia.

- 137.** Pejabat bekerjasama dengan institut penyelidikan SSE untuk memajukan pengetahuan tentang bidang seperti koperasi platform, inovasi sosial dan perusahaan milik pekerja. Sumber manusia daripada institusi ini menyumbang kepada aktiviti penyelidikan dan pembelajaran Pejabat. EURICSE, Institut Penyelidikan untuk Kerja dan Masyarakat di Universiti Katolik Universiti Leuven (HIVA) dan Rangkaian Penyelidikan Antarabangsa EMES adalah antara pusat penyelidikan yang bekerjasama dengan ILO untuk menjalankan penyelidikan mengenai koperasi, perusahaan sosial dan SSE. Pejabat ini juga mempunyai perkongsian lama dalam penyelidikan dan latihan dengan kolej koperasi (Uganda dan United Kingdom) dan universiti (Kenya dan Republik Bersatu Tanzania).
- 138. Pejabat menyokong pembelajaran merentas wilayah mengenai SSE melalui penyelidikan, platform dalam talian, bengkel dan lawatan sambil belajar.** Sejak 2011, ILO dan Kesatuan Koperasi Pengguna Jepun telah bersama-sama menganjurkan sepuluh lawatan sambil belajar untuk pemimpin koperasi Afrika melawat Jepun. Ini memberi pendedahan kepada sektor, terutamanya perkhidmatan penjagaan kesihatan dan sosial dan tenaga boleh diperbaharui, di mana unit-unit SSE sedang muncul.²⁸¹ Lawatan sambil belajar yang serupa telah berlaku di Itali dalam konteks akademi berbeza Pusat Latihan Antarabangsa ILO (Pusat Turin) (contohnya, mengenai pekerjaan luar bandar, pekerjaan belia, kesaksamaan jantina dan SSE) untuk meningkatkan pendedahan kepada amalan SSE dalam pelbagai sektor, terutamanya agro-pelancongan, perkhidmatan penjagaan dan integrasi pendatang dan pelarian. SSE juga ditangani dalam kerja Pejabat mengenai kerjasama Selatan-Selatan dan segi tiga, termasuk melalui penyelidikan yang meneroka hubungan antara SSE dan kerjasama tersebut.

Pembangunan Kapasiti

- 139. Sepanjang tahun, Pejabat telah menghasilkan peralatan, bahan dan program pembangunan kapasiti dalam pelbagai bahasa dan menyesuainya dengan konteks yang berbeza.**²⁸² Alat ini telah disesuaikan bukan sahaja kepada konteks negara, tetapi juga kepada sektor tertentu (seperti perlombongan dan perikanan) dan kumpulan sasaran (seperti golongan muda yang kurang bernasib baik, wanita luar bandar, orang asli dan pelarian). Ia termasuk:
- bahan dan Teknik untuk Latihan Pengurusan Koperasi (MATCOM), pakej latihan pertama yang dihasilkan oleh Pejabat (1978–89) untuk membina kapasiti pengurus koperasi;
  - enam pembaca di SSE, dibangunkan dengan kerjasama Pusat Turin dan institusi penyelidikan terpilih sejak 2011 untuk Akademi ILO di SSE;
  - pakej latihan My.COOP untuk menambah baik pengurusan koperasi pertanian, yang dilancarkan pada 2012 dengan kerjasama Pusat Turin, FAO, Agriterra dan institusi latihan koperasi yang lain. Pusat Turin menganjurkan kursus latihan My.COOP maya tahunan dalam pelbagai bahasa. Pada 2019, ia menukar bahan

²⁸¹ ILO and Japanese Consumers' Co-operative Union, *Cooperation among Cooperatives in Action between Japan and Africa: 10 Years of ILO/JCCU African Cooperative Leaders' Study Tour*, 2021.

²⁸² The Office's "capacity development tools" are available in the three official ILO languages and other languages upon request by ILO constituents.

- latihan kepada pakej latihan pembelajaran sendiri yang serasi dengan telefon pintar (My.COOP Smart);
- program latihan ApexFinCoop, dibangunkan melalui perkongsian antara FAO dan ILO serta Pusat Turinnya dan dilancarkan pada 2017 untuk menyokong organisasi puncak koperasi kewangan dalam membangun dan melaksanakan perancangan strategik yang berkesan, untuk memenuhi fungsi mereka dalam kos- cara yang berkesan, untuk kepuasan ahli-ahli mereka;²⁸³
- alat Mulakan dan Perbaik Perniagaan Anda untuk Usahawan Sosial, yang dihasilkan pada 2017 dan didigitalkan menjadi pakej pembelajaran sendiri pada 2021;
- alat Think.Coop dan Start.Coop, yang dilancarkan oleh Office pada 2018 untuk meningkatkan kesedaran tentang model koperasi dan untuk membimbing proses penubuhan koperasi menggunakan metodologi pembelajaran berasaskan aktiviti rakan sebaya;
- alat meningkatkan kesedaran untuk koperasi mengenai penghapusan buruh kanak-kanak, dilancarkan pada 2021 dan diterjemahkan ke dalam bahasa Perancis dan Sepanyol serta digunakan di Afrika dan di Amerika;²⁸⁴ dan
- alat OSH praktikal untuk koperasi pertanian dan Manage.Coop, pakej latihan untuk menambah baik pengurusan koperasi sedia ada, yang dilancarkan oleh Pejabat pada separuh pertama 2022.

- 140. Pelan tindakan untuk menggalakkan perusahaan dan organisasi ekonomi sosial di Afrika, yang diterima pakai pada persidangan serantau ILO mengenai SSE yang diadakan di Johannesburg pada tahun 2009, menyeru Pejabat untuk meningkatkan kapasiti konstituen ILO dan pihak berkepentingan utama lain untuk mempromosikan SSE.** ²⁸⁵ Sejak itu, terdapat 12 edisi Akademi ILO mengenai SSE, yang dianjurkan oleh Pusat Turin. ²⁸⁶ Keseluruhan jumlah, 517 wanita dan 569 lelaki yang menyertai dalam 11 edisi pertama, termasuk 65 pekerja dan 28 wakil majikan dan 67 daripada kementerian buruh. Edisi ke-12, dijalankan dalam talian pada 2021, mengumpulkan 141 wanita dan 166 lelaki daripada 83 buah negara. ²⁸⁷
- 141. Sumber manusia dan kewangan yang terhad yang diperuntukkan kepada portfolio ini telah menjadi satu cabaran.** Penilaian bebas peringkat tinggi terhadap strategi dan tindakan ILO dalam mempromosikan perusahaan mampan 2014–19 menyerlahkan kebimbangan bahawa kerja Pejabat dalam mempromosikan koperasi dan SSE “telah menerima kurang sokongan dan sumber daripada yang sepatutnya, walaupun ini merupakan bidang yang semakin berkembang di peringkat antarabangsa. faedah”. Di samping itu, ia menyerlahkan bahawa “hakikat bahawa sebahagian besar kerjanya dikaitkan dengan hasil [program dan belanjawan] lain perlu dipertimbangkan apabila keputusan sumber dibuat”. ²⁸⁸ Untuk membantu konstituen ILO untuk lebih mengenali kerja Pejabat mengenai unit-unit SSE, alat pembelajaran sendiri dalam talian telah dibangunkan dengan kerjasama Pusat Turin, dengan tumpuan khusus pada koperasi.

²⁸³ FAO, ILO and Turin Centre, “ApexFinCoop” (brief).

²⁸⁴ ILO, *The role of cooperatives in eliminating child labour: A facilitator guide to train field trainers*, 2021, and *The role of cooperatives in eliminating child labour: A facilitator guide to train management, staff and members of agricultural cooperatives* 2021.

²⁸⁵ ILO, *Plan of action for the promotion of Social Economy Enterprises and Organizations in Africa*, ILO Regional Conference “The Social Economy – Africa’s Response to the Global Crisis”, 2009.

²⁸⁶ The Academies were held in Turin, Italy (2010), Montreal, Canada (2011), Agadir, Morocco (2013), Campinas, Brazil (2014), Johannesburg, South Africa (2015), Puebla, Mexico (2015), San Jose, Costa Rica (2016), Seoul, Republic of Korea (2017), Luxembourg City (2017), Turin, Italy (2019), Madrid, Spain (2019), and Lisbon, Portugal (virtual format) (2021).

²⁸⁷ The 12th edition focused on the role of the SSE in a human-centred and planet-sensitive recovery.

²⁸⁸ ILO, *High-level evaluation of ILO’s strategy and action for promoting sustainable enterprises 2014–19*, 2020.

➤ Bab 5. Kerja wajar dan SSE: Cabaran, peluang dan arah tuju masa hadapan

- 142. SSE ialah tonggak kepada masyarakat yang seimbang dan masa hadapan kerja yang berpaksikan manusia.** Menghormati nilai dan prinsip SSE memerlukan meletakkan hak pekerja dan keperluan, aspirasi dan hak semua orang sebagai teras dasar dan amalan peringkat perusahaan. Promosi SSE atas syarat sedemikian adalah selaras dengan keharusan keadilan sosial dan Deklarasi Seratus Tahun ILO untuk Masa Hadapan Kerja (2019), yang memerlukan pembangunan lanjut pendekatan berpusatkan manusia ILO terhadap masa hadapan kerja. Nilai, prinsip dan amalan SSE boleh menyumbang kepada pembangunan pendekatan sedemikian. Bab ini membincangkan cabaran dan peluang yang dibentangkan dan hala tuju masa hadapan berkenaan dengan memanfaatkan sumbangan SSE untuk mencapai kerja wajar dan pembangunan mampan, yang memastikan maruah, pemenuhan diri dan perkongsian adil bermanfaat untuk semua.
- 143. Walaupun momentum yang semakin meningkat di sekitar SSE, cabaran yang ketara kekal. Tidak semua cabaran yang dihadapi oleh unit-unit SSE adalah unik untuknya.** Sebagai contoh, PKS, sama ada dalam SSE atau tidak, sering menghadapi kesukaran untuk mendapatkan akses kepada maklumat, kewangan, pasaran, teknologi, infrastruktur dan peluang perolehan. Mereka juga mungkin mempunyai tahap kemahiran teknikal dan pengurusan yang rendah, produktiviti dan kualiti, sokongan yang tidak mencukupi untuk penyelidikan dan pembangunan, dan keperluan pentadbiran yang tidak sesuai, tidak mencukupi atau terlalu membebankan. Walau bagaimanapun, beberapa cabaran adalah khusus untuk unit-unit SSE. Sifat unit SSE yang sangat setempat dan tumpuan yang kuat terhadap keperluan ahli-ahli, pekerja-pekerja, pengguna-pengguna dan komunitinya mungkin menghalang penyertaannya dalam perbincangan dasar di peringkat nasional dan antarabangsa. Meningkatkan hubungan SSE dengan perusahaan awam dan swasta lain boleh mengalihkan organisasi dan perusahaan SSE daripada beberapa nilai teras dan objektifnya.²⁸⁹ Pergantungan yang berlebihan pada sumber pembiayaan luaran mungkin mempunyai kesan menjejaskan autonomi, kecekapan dan kemampanan unit SSE. Walaupun unit-unit SSE boleh berkembang, ia mungkin memilih untuk melepaskan strategi untuk meningkatkan yang mungkin menjejaskan nilai dan prinsipnya. Sistem tadbir urus unit-unit SSE juga boleh menjadikannya kurang menarik kepada penyedia perkhidmatan kewangan yang ingin memaksimumkan pulangan. Pendidikan dan latihan yang terhad mengenai SSE juga boleh menjadi penghalang kepada pembangunan model SSE. Ketiadaan statistik yang betul tentang unit-

---

²⁸⁹ UNTFSE, *Social and Solidarity Economy and the Challenge of Sustainable Development*.

unit SSE dan kesannya menghadkan penggunaannya sebagai unit analisis dalam penyelidikan, dasar dan amalan.

- Persekitaran yang kondusif untuk SSE harus dibangunkan melalui penyertaan tiga pihak dengan organisasi perwakilan majikan dan pekerja, serta berunding dengan organisasi-organisasi lain yang berkaitan dan perwakilan orang berkenaan. Masa hadapan SSE dalam dunia kerja yang berubah-ubah bergantung pada tindakan bersepadu oleh kerajaan, rakan kongsi sosial, struktur menegak dan mendatar SSE dan rakan pembangunan lain. Organisasi majikan dan pekerja yang komited kepada masa hadapan kerja yang berpaksikan manusia boleh mempromosikan SSE sebagai pilihan dalam strateginya. Organisasi majikan boleh mempertimbangkan, jika sesuai, lanjutan keahlian kepada unit-unit SSE yang ingin menyertai mereka dan menyediakan perkhidmatan sokongan yang sesuai pada terma dan syarat yang sama seperti ahli-ahli lain. Organisasi pekerja boleh memberikan nasihat dan bantuan kepada pekerja di SSE berkenaan dengan menyertai organisasi pekerja dan membantu ahli-ahlinya dalam menubuhkan unit-unit SSE yang berkaitan. Unit-unit SSE dan struktur menegak dan mendatarnya boleh terlibat dalam dialog aktif dengan organisasi majikan dan pekerja dan agensi kerajaan dan bukan kerajaan yang berkenaan dengan tujuan untuk mewujudkan persekitaran yang kondusif untuk pembangunan SSE.

Promosi persekitaran kondusif untuk SSE

- 144.** Persekitaran yang kondusif kepada perusahaan SSE yang mampan ialah komponen kritikal bagi persekitaran yang kondusif kepada perusahaan yang mampan secara amnya. Daya maju ekonomi adalah syarat yang diperlukan untuk semua perusahaan yang mampan. Persekitaran yang kondusif kepada perusahaan SSE yang mampan memerlukan penyediaan rangka kerja perundangan dan dasar yang menyokong selaras dengan nilai dan prinsip SSE. Nilai dan prinsip SSE seperti tujuan sosial atau awam dan pengagihan keuntungan yang dilarang atau terhad adalah konsisten dengan pembangunan yang menghormati maruah manusia, kelestarian alam sekitar dan kerja wajar. Matlamat sedemikian boleh digabungkan dengan usaha mencari keuntungan yang sah dalam persekitaran yang lebih luas, agar juga kondusif kepada perusahaan untung yang mampan. Sehubungan itu, persekitaran yang kondusif untuk SSE tidak perlu mengorbankan persekitaran yang kondusif untuk perusahaan lain dalam sektor awam dan swasta. Sesungguhnya, syarat untuk persekitaran yang kondusif untuk perusahaan mampan adalah relevan kepada semua jenis perusahaan.²⁹⁰
- 145. Satu ciri penting bagi persekitaran yang kondusif adalah untuk memastikan padang yang sama rata untuk SSE dan perusahaan lain.** Pengertian padang permainan yang sama rata secara amnya merujuk kepada keadilan atau layanan yang sama rata. Prinsip layanan sama rata, walau bagaimanapun, tidak bermakna semua perusahaan tertakluk kepada layanan yang sama, tanpa mengira keadaannya. Walaupun terdapat pengecualian yang ketara di sesetengah negara, unit-unit SSE lazimnya tidak berada dalam keadaan yang sama mahupun dalam situasi yang sama seperti perusahaan yang bertujuan untuk memaksimumkan keuntungan dan mengagihkannya berdasarkan modal yang dilaburkan. Ia selalunya beroperasi dalam dasar melumpuhkan dan persekitaran undang-undang dan di padang permainan yang tidak rata.²⁹¹ Selalunya, ia juga menghadapi halangan birokrasi dan peraturan yang ketara yang menghalang pembentukan, operasi dan pengembangannya. Langkah-langkah

²⁹⁰ These conditions are: peace and political stability; good governance; social dialogue; respect for universal human rights; entrepreneurial culture; sound and stable macroeconomic policy; trade and sustainable economic integration; enabling legal and regulatory environment; rule of law and secure property rights; fair competition; access to financial services; physical infrastructure; information and communications technology; education, training and lifelong learning; social justice and social inclusion; adequate social protection; and responsible stewardship of the environment.

²⁹¹ UNTFSS, *Social and Solidarity Economy and the Challenge of Sustainable Development*.

yang mencerminkan andaian bahawa sama ada sektor awam atau sektor swasta adalah satu-satunya model perusahaan yang berdaya maju juga telah menghalang pembangunan SSE. Pemahaman tiga pihak mengenai padang permainan yang sama yang muncul semasa penggubalan Syor No. 193 adalah terpakai kepada SSE secara keseluruhan. Kerajaan harus menyediakan dasar sokongan dan rangka kerja undang-undang yang selaras dengan sifat dan fungsi unit-unit SSE dan dipandu oleh nilai dan prinsip SSE. Persekitaran dasar yang kondusif mesti mengukuhkan syarat untuk melindungi prinsip SSE, termasuk autonomi dan kebebasan SSE daripada aktor sektor awam dan swasta. Selain itu, unit-unit SSE harus dilayan mengikut undang-undang dan amalan negara dan mengikut syarat yang tidak kurang baik daripada yang diberikan kepada bentuk organisasi perusahaan dan sosial yang lain.

- 146. Penggunaan perundangan SSE yang mengiktiraf nilai dan prinsip SSE secara eksplisit menyediakan asas yang kukuh untuk mempromosikan SSE.** Pengiktirafan dalam perlembagaan beberapa negara juga menandakan komitmen yang kuat terhadap SSE. Apabila membangunkan perundangan SSE, beberapa pilihan hadir kepada penggubal undang-undang.²⁹² Yang pertama ialah menentukan di peringkat kerajaan mana perundangan sedemikian boleh diperkenalkan. Perundangan yang diperkenalkan di peringkat kerajaan yang lebih tinggi boleh menggalakkan keselarasan dalam pendekatan. Perundangan yang diperkenalkan di peringkat yang lebih rendah membolehkan percubaan sebelum generalisasi tetapi mungkin juga membawa kepada ketidaksimetrian berkenaan SSE merentas bidang kuasa. Pilihan kedua ialah mengenai jenis undang-undang, daripada perundangan rangka kerja kepada perundangan khas dengan peruntukan terperinci tentang semua bentuk organisasi SSE. Perundangan rangka kerja, yang boleh mensintesiskan prinsip yang ditetapkan dalam perundangan sedia ada pada bentuk organisasi SSE yang berbeza, boleh menyediakan asas untuk kerja perundangan selanjutnya. Yang ketiga ialah sejauh mana untuk mengasaskan definisi nasional SSE dalam nilai, prinsip, bentuk organisasi atau aktiviti ekonomi, atau gabungan daripadanya. Keempat, perundangan boleh mempertimbangkan perkaitan dalam memperkenalkan mekanisme untuk mengenal pasti unit-unit SSE atau bentuk organisasi SSE tertentu.
- 147.** Promosi SSE juga memerlukan penerimaan dan pelaksanaan dasar yang menggalakkan selaras dengan kerja wajar dan pembangunan mampan. Dasar sedemikian boleh terutamanya:
- menggalakkan pekerjaan dalam unit-unit SSE melalui dasar pekerjaan nasional bersepadu, dasar sosial dan dasar makroekonomi, fiskal dan perindustrian yang menyokong;
  - menggalakkan pendidikan dan latihan dalam nilai, prinsip dan amalan SSE, di semua peringkat yang sesuai dalam sistem pendidikan dan latihan negara, dan dalam masyarakat yang lebih luas;
  - memperkenalkan langkah sokongan, jika sesuai, untuk aktiviti unit-unit SSE yang memenuhi hasil dasar sosial dan awam tertentu, seperti promosi pekerjaan atau pembangunan aktiviti yang memberi manfaat kepada kumpulan atau wilayah yang kurang bernasib baik, dengan langkah sedemikian mungkin termasuk, antara lain dan setakat kemungkinan, faedah cukai, pinjaman, geran, akses kepada program kerja awam dan peruntukan perolehan khas;
  - memudahkan akses unit-unit SSE ke pasaran, termasuk melalui pemerolehan awam yang bertanggungjawab dari segi sosial dan alam sekitar;
  - menyediakan latihan dan bentuk bantuan lain untuk meningkatkan tahap produktiviti dan daya saing unit-unit SSE dan kualiti barangan dan perkhidmatan yang mereka hasilkan;
  - memudahkan akses unit-unit SSE kepada perkhidmatan kewangan yang disesuaikan dengan keperluan mereka, termasuk melalui rangka kerja kawal selia untuk sektor kewangan terangkum, dengan kehadiran kukuh penyedia perkhidmatan kewangan yang merupakan sebahagian daripada SSE;

---

²⁹² Hiez.

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan
Bab 5. Kerja wajar dan SSE: Cabaran, peluang dan arah tuju masa hadapan

- memastikan bahawa dasar untuk menjamin perlindungan sosial sejagat, termasuk orang dalam SSE, termasuk kumpulan kurang bernasib baik dan orang berkeperluan khas, disediakan dan menyediakan sokongan kepada unit-unit SSE untuk memudahkan akses ahli-ahli dan pekerja-pekerja mereka kepada kelayakan perlindungan sosial;
- menggalakkan kesamarataan peluang dan layanan untuk semua pekerja SSE berkenaan dengan prinsip dan hak asas di tempat kerja dan perlindungan di bawah undang-undang dan peraturan buruh negara yang berkaitan, dan memastikan bahawa unit-unit SSE tidak disediakan atau digunakan untuk mengelakkan pematuhan undang-undang buruh, dengan memastikan bahawa perundangan buruh digunakan dalam semua perusahaan;
- menggalakkan penggunaan langkah-langkah yang menggalakkan OSH dalam SSE, dengan perhatian khusus kepada cabaran berterusan yang dikemukakan oleh wabak COVID-19;
- menggalakkan kesaksamaan jantina dalam unit-unit SSE dan dalam kerja mereka, termasuk berkaitan dengan perlindungan bersalin, keseimbangan kerja-kehidupan dan pencegahan serta perlindungan terhadap keganasan dan gangguan berasaskan jantina;
- memudahkan peralihan pekerja dan unit ekonomi daripada ekonomi tidak formal kepada ekonomi formal dengan membolehkan mereka bergabung dalam unit-unit SSE rasmi; dan
  - menyepadukan unit-unit SSE ke dalam strategi untuk menggalakkan keamanan, mencegah krisis, membolehkan pemulihan dan membina daya tahan sebagai rakan kongsi dan sebagai cara pelaksanaan, khususnya dengan: menyokong sumbangan unit-unit SSE kepada peralihan digital yang adil untuk membolehkan penyertaan sosial yang luas dalam faedah dan menangani risiko dan cabarannya;
  - menyokong sumbangan unit-unit SSE kepada peralihan yang adil kepada kelestarian alam sekitar, termasuk dalam ekonomi sekeliling; dan
  - menggalakkan penyebaran maklumat mengenai SSE dan menambah baik statistik nasional mengenai SSE dengan tujuan untuk penggubalan dan pelaksanaan dasar pembangunan mampan.

Kerja Pejabat Masa Hadapan berkenaan SSE

148. Berdasarkan kesimpulan perbincangan umum ini, untuk meningkatkan sumbangan SSE kepada memajukan kerja wajar dan pembangunan mampan dengan kerjasama pihak berkepentingan SSE, Pejabat boleh mengambil tindakan untuk:

- memanfaatkan sepenuhnya potensi SSE untuk menyumbang kepada kerja wajar dan pembangunan mampan, dengan menyepadukan pendekatan SSE ke dalam semua projek, program dan aktiviti ILO yang berkaitan;
- menyokong penghuraian persekitaran yang kondusif untuk SSE melalui perkhidmatan nasihat dasar dan undang-undang, penyelidikan, pembinaan kapasiti dan perkhidmatan kewangan, untuk memenuhi keperluan konstituen ILO, termasuk melalui Program Negara Kerja Wajar;
- menyepadukan lagi SSE ke dalam seni bina keputusan Pejabat bagi hasil, output dan penunjuk program dan belanjawan ILO yang berkaitan dan mengaktifkan semula mekanisme penyelarasan seluruh Pejabat mengenai promosi SSE;
- menggalakkan lagi SSE melalui projek kerjasama pembangunan ILO, terutamanya mengenai pemansuhan buruh paksa dan penghapusan buruh kanak-kanak, pemindahan paksa, pemerksaan ekonomi wanita, kemasukan orang yang terdedah, promosi pekerjaan belia, lanjutan perlindungan sosial, peralihan kepada ekonomi formal dan tindak balas dan daya tahan krisis;
- menyepadukan lagi SSE dalam pendekatan ILO kepada pemulihan berpaksikan manusia daripada krisis COVID19, termasuk berkaitan dengan agenda transformatif untuk kesaksamaan jantina dan peralihan alam sekitar dan digital yang adil;

Kerja wajar dan ekonomi sosial dan perpaduan**Bab 5. Kerja wajar dan SSE: Cabaran, peluang dan arah tuju masa hadapan**

- menggalakkan pengumpulan dan penyusunan data yang setanding dan selaras mengenai SSE, membina kerja yang dilakukan untuk menghasilkan statistik mengenai koperasi, dan bergerak ke arah pembangunan garis panduan antarabangsa mengenai statistik SSE;
- dengan Pusat Turin, mengembangkan strategi pembangunan kapasiti Pejabat mengenai SSE dan membina rangkaian pembangunan kapasiti SSE global dengan institusi penyelidikan dan pusat latihan SSE;
- terus memberikan kepimpinan dalam sistem UN mengenai SSE untuk memajukan kerja wajar dan pembangunan mampan, dan aliran perdana kerja wajar dan keadilan sosial dalam aktiviti di SSE, termasuk melalui COPAC dan UNTFSSSE;
- bekerjasama dengan pasukan negara UN untuk memberi pertimbangan sewajarnya kepada SSE dalam perancangan dan pelaksanaan di semua peringkat; dan
- mengekalkan, memperhebat dan, jika boleh, meluaskan perkongsian berkaitan SSE dengan agensi UN, rangkaian SSE dan pusat penyelidikan SSE, dalam penyelarasan dan kerjasama rapat dengan konstituen ILO.

